AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

her hesapsahibine bir EV
MUHABANK

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2, Cilt: V, Sayı: 73

Rüzgârlı Sok. Otto Weber Han, Kat: 2; Daire : 4
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

Umumi *Neşriyat Müdürü*
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshada Yazı işlerimi fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yusuf Ziya ÂDEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS — HÜSEYİN EZER

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları

5 aylık (18 nüşha) : 6 lira
6 aylık - (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam tayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer
Son Havadis Matbaası — Ankara

Kapak Resmimiz

GL Nurettin Aknoz

Örfi İdare Komutanı

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Bir mesleğin şerefini, itibarını ancak o mesleğin haysiyetti mensupları kurabilin. "Hamamın namusu", dilimüzde yerleşmiş pek hoş bir tâbirdir. Hamamın namusunu kurtarmak için mutlaka fedakârlığa, mutlaka cesarete, mutlaka tok gözlülüğe sahip olmak ise kaçınılmaz bir zarurettir.

Basın da bir meslektir. Onun da bir şerefi, onun da bir itibarı olmak gerekir. Ama, basının meslek olması basın mensuplarının omuzlarına bir takım vecibeler yüklemektedir. O hamamın namusunu da gazeteciler kurtaracaktır. Bunu başkalarından beklemenin bir faydası yoktur ve olamaz. Nitekim olmadığı da dünyanın dört bir bucağında cereyan eden hâdiselerle her gün ortaya çıkmaktadır. Eğer gazeteciliğin şerefli ve itibarlı bir meslek halinde tecellisi isteniliyorsa bu mesleğin haysiyetti mensupları gerekli fedakârlığı, gerekli cesareti ve hepsinden fazla tok gözlülüğü mutlaka göstermek mecburiyetindedirler.

Siyasî rejimlerin, tıpkı insanların olduğu gibi mesleklerin de şeref ve itibarları üzerindeki tesirini inkâr etmek hiç, ama hiç kimsenin hatırından geçmez. Demokrasi nasıl vatandaşları şerefli kısanlar haline sokan idare tarzıysa, diktatörlük de evvelâ şereflerι ayaklar altına alan rejimdir. Hür bir memlekette şerefsiz insan olmak için bir hakaret yapmak lâzımdır, zira orada insanlar şerefli doğarlar ve şerefli ölürler. Ama totaliter bir memlekette vaziyet bunun aksidir; bilâkis insanın, şerefini kurtarabilmek için bir' hakarette bulunmasına zaruret var dur. Diktatörler, hâkimiyetlerini üzerinde kurabilecekleri en sağlam temeli bundan asırlarca evvel keşfetmişlerdir: insan şeref ve haysiyeti. Bir defa o ayaklar altına alındı mı, ondan sonra her şey kolaylaşır. Böyle düşünülerek «madem ki insanların ve dolayısiyle mesleklerin şerefi siyasi rejimle ilgilidir, o halde bizim hamamın namusunu kurtarmak da politikacılara düşer» demek belki kabildir. Ama bu yanlış bir muhakeme tarzı olur .Bir memlekette siyasî rejim gözle görülecek şekilde demokrasiden ayrılmaya doğru giderken mesleklerin şerefi ancak ve ancak o meslek mensuplarının mücadelesi! sayesinde muhafaza olunabilir. Eğer bu durumlarda memleketin göz önünde bulunan şahsiyetleri, gazeteciler, hâkimler, profesörler, sanatkârlar, bunların yanında elbette ki politikacılar şahıslarının ve mesleklerinin haysiyetini koruyacak şekilde davranırlar, mücadele edebilirlerse müstakbel istibdada karşı en tesirli baraj temin edilmiş olur. Her savaşta olduğu gibi bunda da «düşecek» olanlar bulunacaktır, ama varsın düşsünler. Kaybedecekleri ne olursa olsun, - mallan hatta canları - mücadelesi! katlanacakları şerefsizlik, haysiyetsizlik kadar ağır gelemez.

Bunlar, bazıları tarafından kör bir idealizmin, batta budalaca bir romantizmin tezahürü olan sözler sayılabilir. Dünyada hiç kimsenin, bazı kimselere karşı bir diktatörün olacağı kadar cömert olamıyacağı açık bir hakikattir. Onun vereceği nimetlerden faydalanacak yerde onunla, sadece ve sadece gazabını celbedecek şekilde uğraşmayı delilik sayanlar da her meslek erbabı arasından çıkabilir. Ama şükür Allah'a ki bunların dışında, şahıslarının ve mesleklerinin şeref ve haysiyetini her şeyin üstünde tutan insanlar nesli henüz tükenmemiştir ve bunlar mücadelelerinin sonunda, tıpkı masalların sonunda olduğu gibi hâlâ muzaffer olmaktadırlar. Buların en yeni misali Dr. Alberto Gainza Paz'dır. Dr. Alberto Gainza Paz, Arjantin'in - ve dünyanın - en meşhur gazetelerinden olan La Prensa'nın sahibidir. Gazetesi, Peron'un emellerine hizmet etmeyi reddettiği irin 1953 senesinde sakıt diktatör tarafından gasp edilmişti. New York'ta Denizaşırı Basın Klübü tarafından Buenos Aires'te vukua gelen iktidar değişikliği üzerine yurduna dönüp tesislerinin başına geçmeye hazırlanan Dr. Alberto G. Paz şerefine teriplenen bir toplantıda Arjantinli gazetecinin hareketi hür olmak isteyen bütün dünya basınına bir misal olacak 'gösterilmiştir. Bu misalden her memleket basınının alacağı hisse vardır.

Eğer Dr. Aleberto G. Paz, Peron'la uyuşsaydı, eğer basın hürriyetinin prensiplerinden fedakârlığı kabul etseydi, sorarız size sevgili AKİS okuyucuları, hangi nimeti isterdi de elde edemezdi? Sakıt diktatör, La Prensa'yı yanında görmek, hatta karşısında görmemek irin ne vermezdi? La Prensa da ihtiyatlı hareket edemez miydi, La Prensa da "kızgınlığı celbetmeyecek" yazılar yazamaz, havadisler arasında o ölçüyle seçmeler yapamaz mıydı, La Prensa da bahis mevzun olan kudretli! bir bakandır diye basın hürriyeti dâvasiyle sıkı sıkıya alâkalı bir adi hakaret iddiasının duruşmasının tafsilâtını sütunlarına geçirmekten korkamaz mıydı, La Prensa da Peron'u ve hempalarını övemez, onların en mânâsız hareketlerine sayfalarının en geniş yerlerini ayıramaz mıydı? Ama Dr. Alberto G. Paz, bütün bunların hepsini reddetmiştir. Gazetesinin kapanmasını, milyonlarca dolar kıymetindeki - milyonlarca dolar! - tesislerinin gasp edilmesini, hatta hayatının tehlikeye girmesini göze almış ama şerefinden, mesleğinin haysiyetinden zerrece fedakârlığı kabul etmemiştir.

İnsan olan Dr. Alberto G. Paz'dır. Ötekiler değil...

Saygılarımızla.

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

D. P.

Refik Koraltan
Tarihî şahsiyet

Karışık anlar

Geçen haftanın sonlarında bir gön, havanın karardığı sırada, Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol'un hususî kalem müdürlüğü odasında bekleyenlere Bankanın yanında Tercüman gazetesinin sahip ve başyazarı Cihad Baban'in bulunduğu bildirilmişti ki telefonunun çaldığı duyuldu. Dr. Mükerrem Sarol'u arıyan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltandı. Refik Koraltan o günlerde, Celâl Bayar İran'da bulunduğundan Cumhurbaşkanı vekâleti vazifesini de ifa ediyordu. Devlet Bakanıyla konuşması kısa oldu. Muhavereyi müteakip Başbakanın ideal arkadaşı ve en yakın müşaviri ziyaretçilerinden özür dileyerek Devlet Bakanlığından ayrıldı. Anlatılan ortada mühim bir mesele var-

Hakikaten aynı gün, aksam üstü saat beş sularında Çankaya civarında dolaşanlar alışık bulunmadıkları bir manzaraya şahit olmuşlardı. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü, bir otomobil içinde köşkün kapısından içeri girmişti. Yanında partinin Genel Sekreter yardımcısı Turgut Göle vardı. Aynı otomobil kırk dakika kadar sonra, geldiği gibi sür'atle Çankaya'dan ayrılmıştı. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'la bir mülakat yaptığını tahmin etmek zor değildi. Mülakat Muhalefet liderinin talebi üzerine vuku bulmuştu ve hakikaten kırk dakika kadar sürmüştü. Refik Koraltan'ın, hava kararırken başkanın 1 numaralı müşaviri Dr. Mükerrem Sarol'u araması bu görüşmeyle ilgiliydi.

Bu esnada Başbakan Adnan Menderes Burdur'da bulunuyordu. Bir şeker fabrikası işletmeye açılmıştı, o akşam ziyafet vardı. Fakat Başbakan, fabrikanın bir lojmanından Ankara ile görüştükten sonra programını değiştirdi. Hemen başkente dönmesi icap ediyordu. Muhalefet lideri Cumhurbaşkanı vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanına bir muhtıra tevdi etmişti. Bu muhtırasında, mucip sebeplerini bildirerek Meclisin toplantıya çağırılmasını istiyordu. Refik Koraltan muhtırayı kabul etmiş, Başbakanı Dr. Sarol vastasiyle haberdar etmişti Adnan Menderes İsmet İnönü'nün mektubunun metnini telefondan öğrenince bunun kabul edilmiş olmasına fena halde sinirlendi. Bir defa da öteki kurucu, Prof. Fuad Köprülü, Suriye elçisinden böyle, Adnan Menderesce kabul edilmemesi gereken bir notayı kabul etmişti.

Fabrikada davetliler hâlâ Adnan Menderes'i bekliyorlardı. Saat sekizi geçmiş olduğu halde kokteyl verilmemiş ve misafirler yemek salonuna toplanmıştı. Bu sırada Başbakanın Ankaraya dönmek üzere Burdur'dan ayrıldığı haberi geldi. Hakikaten otomobiller derhal hazırlatılmış ve Adnan Menderes yanındaki zevatla beraber hareket etmişti. Davetliler ve Şeker Şirketi Genel Müdürü Baha Tekant biraz bozulmuştu. Misafirler onun etrafında salona girdiler ve masalara sessizce dağıldılar. Hepsinde oyuncaklarından olmuş bir çocuk hali vardı.

Bu sırada siyah otomobiller süratle Afyona doğru ilerliyordu. Gece yarısına

PERON

"Dundan sadece bir kaç halta evvel, asayişsizliğin memleketleri diktatörlüğe götürdüğü yolundaki iddialar karşısında asıl hürriyetsizliğin memleketleri asayişsizliğe sürüklediğini belirtmiş ve yirminci asrın ikinci yarısında diktatörlerin artık sadece Şarlonun filmlerinde bulunabileceğini hatırlatmıştık. Bu satırlarımızın mürekkebi henüz kurumamıştı ki Buenos Aires açıklarında, bir külüstür top çekerin güvertesinde hakikaten ancak Şarlonun filimlerine lâyık bir sahne cereyan ediyordu. Bir zamanlar bütün bir memlekete hâkim bulunan, milyonlarca insanın mukadderatını iki dudağı arasında tutan, anlı şanlı, süslü püslü, korkunç ve dehşetli bir diktatör kapağı attığı bu Paraguay top çekerinin güvertesinde sabahleyin pijamasıyla dolaşırken görülmüştü. Peron'un akıbeti, diktatörlüğe hevesli bütün devlet adamlarının mukadder akıbetinden başka bir sev değildir. Yirminci asrın ikinci yarısında insanları en aziz ve mukaddes hakları olan hürriyetlerinden devamlı şekilde mahrum etmeye çalışmak başka netice veremezdi. Bir top çekerin güvertesinde pijamayla dolaşmak!.. İşte o cakanın, o zulmün, o kabadayılığın tabii sonu...

Peron'un sukutu, bütün memleketlerde derin akisler bırakmış bulunuyor. Her millet bundan, kendisine lâzım olan ibreti almaktadır. Ama bir Fransız gazetesinin şu şayanı dikkat mütalâası insanlığın topunu ton derece yakından alâkadar etmektedir. Bakınız, Paris'te çıkan Le Monde ne diyor?

Ne olursa olsun, cereyan eden ihtilâl insan heyecanlarının ne kadar ömürsüz ve çelimsiz bulunduğu hususunu bir defa daha düşündürecek mahiyettedir. Bütün dünya, sinemaların aktüalite filmlerinde daha dün isterik halk kütlelerinin Peron'u nasıl alkışladığını görmüştür. Bundan üç yıl evvel Evita'nın cenaze töreninde bulunanlar, bütün bir millete ait olduğunu sandıkları ıztırabı unutmamışlardır. Halbuki bugün, müdahalesi Peron'u bir çok defa düşmekten kurtaran İşçi Konfederasyonunun Genel Sekreteri Konfederasyon mensuplarına kımıldamamaları emrini radyodan bizzat vermektedir. Rejimin ileri gelenleri yabancı elçiliklere sığınmaktadırlar, Peron kaçmaya çalışmaktadır; «lider» kendisi için canını feda edecek bir kaç yüz muhafızdan başka biç kimseyi bulamamıştır. Hakikaten bir haş met devri yaşamış olan ve hatırası, şeflerinin hatırası kadar çabuk unutulmayacak bir ihtilâlin hazin, acıklı akıbeti...

Kendi kendisini Eva Peron'un ihtiraslı hitabetiyle tanımış olan Arjantin proletaryası, ki milletin en itibarlı ve faal zümresi haline gelmiştir, talihi karısının ölümünden beri dönmüş olan bir adamı bugün artık terketmektedir. Rejimin aşın hareketleri, polisinin vahşeti, Amerikan kapitalistleriyle son zamanlarda giriştiği şeref kına müzakereler onu er veya geç yok olmaya mahkûm ediyordu.

Hürriyet ile sosyal adaletti meczi son derece güç bir iştir. Peron bunların birincisini, ikinciyi temin edeceği bahanesiyle yok etmişti. Şimdi, hürriyet adına kendisi yıkılmaktadır.

Bu satırlardan, aklı hâli başında bulunan devlet adamlarının ibret almamalarına imkân yoktur. İşte, belki de memleketine hakikaten hizmet etmek ameliyle iktidara gelmiş bir lider. İktidarda kaldığı seneler boyunca milletine fayda verecek işler başardığı da biç kimse tarafından inkâr edilmemektedir. Ama bunları hürriyetler pahasına yapmaya kalkışınca kendi düşme fermanını eliyle imzalamıştır. Bir memleketi demokratik rejim içinde ve hürriyetlere riayet ederek daha müreffeh, daha mesut bir bale sokmak, ekonomik bakımdan kalkındırmak elbette ki kolay bir iş değildir. Ama, derlet adamlarının hakiki büyüklüğü oradadır. Hürriyetleri kısmak, işin ba-

doğru hava meydanına varıldı. Hususi uçak acele olarak hazırlatılmıştı. Saat 0.47 de hareket edildi Uçakta gergin ve sinirli bir hava vardı. Kimse kimseyle konuşmuyordu. Bir ara Başbakan hostesi çağırıp bir kaç sıra geride oturan Samed Ağaoğluna İstanbula gidildiği yolunda bir haber gönderdi. Bu lâtife havayı biraz yumuşattı. Ama herkes Ankara'da mühim hâdiselerin cereyan etmekte olduğunu hissediyordu.

Oturacak yerlerinin hemen hemen yarısı boş olan uçak 35 dakika sonra Etimesğut hava meydanına indi. Başbakanın dönüşünden pek az kimsenin haberi olduğundan meydan tenhaydı. Yalnız Dr. Mükerrem Sarol gelmişti ve Başbakanın ne kadar yakını olduğunu böylece bir defa daha göstermek fırsatını bulduğundan dolayı son derece m üflenir bir hali vardı. Hakikaten devlet Bakanı hemen bütün işlerde Adnan Menderes'in 1 numaralı müşaviriydi, bu sıfatla öteki bakanların üstünde bir mevki muhafaza' ve çok zaman Başbakanın emirlerini o tebliğ ediyordu. Mamafih uçaktan, Başbakandan hemen sonra Muzaffer Kıurbanoğlu indi ve Adnan Menderes hava meydanı binasının merdivenlerinden onun koluna girerek çıktı. Arkalarından öteki milletvekilleri geliyordu. Samed Ağaoğlu âdeta kaybolmuştu. Merdivenlerin başında Adnan Menderes yanındakilere döndü ve:

"— Beyler, dedi, kahvelerimizi başvekâlette içelim."

Arabalar süratle şehre hareket etti ve doğruca Başvekâlete gidildi. O gece sabaha karşı bir bakanlar kuruluı toplantısı yapıldı, buna Refik Koraltan da katıldı ve İsmet İnönüyle aralarında geçen muhavereyi anlattı. Toplantıdan, muhtıranın kabule şayan bulunmayarak muhalefet liderine iadesi kararıyla çıkıldı. Ertesi sabah Refik Koraltan, kabul etmiş bulunduğu mektubu bit başka mektupla İsmet İnönü'nün Çankayadaki evine bıraktırıyordu.

Bir kaç gün sonra Cumhurbaşkanı Celâl Bayar yurda avdet ettiğinde kendisine Türkiye'de bulunmadığı günlerde cereyan eden hâdiseler etraflı şekilde anlatıldı. O gün sabahleyin bakanlar kurulu toplanmıştı, akşam üstü Rüzgârlı sokaktaki Demokrat Parti Genel Merkezinde buluşuldu. İktidar büyük bir faaliyet içindeydi. Bu faaliyetin en geniş kısmının Büyük Kongreyle alâkalı bulunduğu anlaşılıyordu. Geçen hafta içinde de bu kongrenin tehir olunduğuna dair bir tebliğ yayınlanmamıştı. Bilâkis Cumhuriyet Halk Partisinin 7 Ekimde Ankarada yapılacak toplantısına müsaa-

HÂDİSELERİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

şında bir kolaylık temin etmiş görünebilir. Tenkid sesinin yükselmemesi, yükselememesi kısa bir zaman için rahatlık da verebilir. En ufak kirazlar, en samimi ikazlar vahşice bastırılır, bunlara cüret edenler oyuncak hale getirilen hâkimler tarafından hapislere atılır, bu da olmazsa insanlar muhakemesiz tevkif olunur. Peron devrilip te hapishanelerin kapısı siyasi mahkûmlara açıldığında duruşmasını bekliyen yüzlerce mevkuf dışarıya çıkabilmiştir.

Şimdi görülüyor ki o rahatlık sanılan şey, bir seraptan ibaretmiş. Peronizma, ilk şiddetli darbede yerle bir olmuştur. Bunun sebebi basittir. Sosyali adalet veya ekonomik kalkınma gibi parlak bir gaye uğrunda hürriyetler yok edilince, mürakabe ortadan kalkınca namuslu ve şerefli insanlar Peron'un yanından birer birer ayrılmışlar, onların yerme alçak bir menfaatperest zümresi gelmiştir. Diktatör, bu dalkavukları ve menfaatperestleri kendisine bağlı zannetmiş, fakat çetin imtihan günü geldiğinde hepsinin birer deliğe savuştuğunu görmek bedbahtlığına uğramıştır. Sakıt diktatörün' yüreğine en ziyade hüzün verenin bu olduğunu tahmin etmek kâhin olmaya lüzum yoktur. Zira emin olunabilir ki ihtişam günlerinde bu zümre Peron'a sadakat yeminleri etmekte, onun için her fedakârlığa katlanacağını teminde harika» bur yaratmıştır. Diktatörün yakınları, kim bilir nasıl bağlılık gösterileri yapmışlardır. Halbuki Peron'a ilk ihanet edenlerin onlar olduğu artık anlaşılmaktadır. Bu da diktatörlerin mukadder akıbetinin bir parçasından başka bir şey değildir. Peron, o sahte dostların telkinlerine kapılarak gerçek dostlarını birer birer kırmasaydı, kendisini onların yardımlarından mahrum bırakmasaydı bugün elbette ki bir Paraguay top çekerinin güvertesinde pijamasıyla dolaşmaydı. Devletler ancak namuslu insanların yardımı ve desteğiyle idare edilebilir. Halbuki işin daha başında kendisine ayak üstünde bin tane sadakat yemini edenlerden bir tekini çevirip iktidara gelmeden kaç parası bulunduğunu, şimdi servetinin ne olduğunu sormak akıllılığını gösterseydi etrafını saran çemberden kolayca çıkabilirdi. Menfaatin şimdiye kadar hiç kimseyi bir başkasına kırılmaz bağlarla bağladığı ne görülmüştür, ne de işitilmiştir. İşlerin hürriyetler pahasına döndürülmek istendiği memleketlerde ise lidere bağlı kalanlar sadece ve sadece menfaatperestlerdir.

Orduya gelince. Penan onu 16 Haziran hâdiselerinde millete karşı kullanmak istemiş ve ordu, verilen emre itaati vazife bildiğinden kendisine bağlı kalmıştır. Diktatör bundan cesaret almış ve orduyu, kendi şahsî politikasını tatbik etmek, muhaliflerini yok etmek için daima âlet olarak kullanabileceği zehabına kapılmıştın. Yanıldığı nokta, millet ile ordunun iki ayrı unsur olduğunu sanmasıdır. Halbuki millet bir türlü düşünürken ordunun başka türlü düşünmesine imkân yoktu. Nitekim milletin arzusunu ordu gerçekleştirmiştir. Peron, askeri kuvvetlerle oynamanın tehlikesini maalesef çok geç anlamıştır.

*

Peron'un devrildiği şu günlerde Güney Amerika'da ve Orta Doğu'da - Arap memleketlerinde - bir çok diktatörlük heveslisi göze çarpmaktadır. Onların Arjantin'de cereyan eden hâdiselerden ibret almaları gönüllerin en halk temennisidir. Ama bunu ümid etmek fazla hayale kapılmak olur. Her diktatör heveslisi, mutlaka ve mutlaka «ama, ben başkayım» diye düşünmekten kendisini alamaz. Her diktatör heveslisi, etrafını çevirenlerin kendisine bağlılıklarını samimiyete atfetmek için çırpınır. Zira şahsı hakkındaki kanaati öylesine yüksektir, kendisini öylesine beğenir ki aldanmakta olduğunu asla ve asla kabul etmez. Adeta gözleri kör olmuş, basireti bağlanmıştır. Diktatörlük sathı mailinde süratle kaymakta olan bir devlet adamının böyle bir hadise karşısında birden durup kendisini toplaması, hakikatleri görmesi ve ona göre istikametini değiştirmesi öyle. zor bir harekettir, öyle meziyetler ister ki bumun tahakkuku âdeta imkânsızdır. O, her şeye rağmen "ama, ben başkayım" diye düşünmekte devam edecektir.

Bu bakımdan diktatörleri diktatörlük sathı mailinde durduracak olanlar, gene rejimin mes'ul şahsiyetleri, yani ellerinde onat kanuni- (Ur şekilde değiştirmek selâhiyetini tutanlardır. Zira tarih sabittir ki melaleketlerinin felâketine en ziyade bu şahsiyasetlerin çekingenlikleri, korkaklıkları veya ihanetleri, hatta alçaklıkları sebep olmaktadır. New York Times'in 21 Eylül tarihli sayısındaki başmakalesinde dendiği şekilde Peron, kendisinden evvelki bütün diktatörler gibi «tek adam» olma siyasetini takip etmiş, aynı rejim içinde iktidara başka birinin gelmesi ihtimalini ortadan kaldırmak için çalışmış, zihinlerde «peki ama, Peron değil de kim?» istifhamını yaratmak gayesi peşinde koşmuştur. Hakikaten Arjantinde öyle bir an gelmiştir ki hemen herkes müttefikan Peron'un memleketi felâkete götürdüğünü anlamış fakat onun yetine kimi geçireceği hususunda müreddit kalmıştır. Halbuki şimdi anlaşılmaktadır ki bir torbanın içine Peronist milletvekillerinin isimleri konulup ta kur'a çekilmiş olsaydı çıkan şahıs bugünkü akıbetten Arjantin'i ve rejimi kurtarırdı. Bunu yapmayanlar, bugün cezalarını çekmektedirler: Le Monde gazetesinin dediği gibi hapishanelerin kapıları Peron aleyhtarlarına açılmış. Peron taraftarlarının üzerine kapanmıştır. Bu sonuncuların kabahatleri Peron'un oyununa gelmiş olmak, rejimi ancak Peron'un devam ettireceğine inanmış bulunmaktır.

Hepsi gemiyle beraber batmışlardır.

Adnan Menderes seçimde

Yâ sabır!

de edilmiş olması Büyük kongrenin de nihayet toplanacağına delil yerine geçebilirdi. Bu sırada Kongreye hâkim olabilmek ve bilhassa ispat hakki taraftarlarını yenebilmek için plânlar hazırlanıyordu. Faika t Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu gibi kuvvetli şahsiyetlerin iltihakıyla yenilmez bale gelen ispat hakkı taraftarlarının da geniş bir mücadeleye hazırlandıkları biliniyordu. İspat hakkı taraftarları şimdilik tekliflerine yeni ve resmi iltihaklar istemiyorlardı. Zira biliyorlardı ki kim açıkça cephe alırsa D. P. Genel Merkezine çağırılacak ve orada teklifinden vaz geçmesi için iknaa çalışılacaktı. Nitekim Kocaeli milletvekili Selâmi Dinçer'in bu teklifi benimsediği ve 13 ncü olacağı yolundaki haiberler karşısında Zafer gazetesi milletvekilinin ağzından derhal bir beyanat yayınladı. Beyanatın en alâka uyandırıcı cümlesi şuydu: "Esasen bugünkü şartlar içinde bu mevzuun münakaşasının dahi memleketimiz için zararlı olduğuna kaani bulunmaktayım" Tabii herkes kendi fikrini ifadede serbestti ve Selâmi Dinçer'i tanıyanlar onun samimi bir insan olduğunu kabul ediyorlardı ama bu görüşü yanlış bulunduğundan zerrece şüphe yoktu. Memlekete asıl zararlı olan, bir takım şartların mevcudiyetini Heri sürerek iktidar partisine ispat hakkı zihniyetini sokmamak için çırpınanların oyumuna gelmekti. Tarih şahitti ki bu «şartlar» bitip tükenmek bilmiyordu; tâ hürriyetlerin h'si bile ortadan kalkıncaya kadar... Ondan sonra ise, bir şey yapmak içini vakit çok geçti.

Görünüşlerden hisseler

Bir takım manzaralar, Demokrat Parti içinde birliğin mevcudiyetini münakaşa ettirecek mahiyetteydi. Burdur Şeker fabrikasının açılışı bu bakımdan son derece manidar levhalarla dolu olmuştu. Başbakanı Ankara'dan getiren uçak Afyon meydanının etrafında bir müddet dolaştıktan sonra piste mükemmel bir iniş yapmış ve binanın tam karşısında durmuştu. Daha evvelden ellerindeki buketlerle sıralanmış olanlar uçağın kapısına doğru koşmuşlardı. Evvelâ Başbakan Adnan Menderes gözükmüş, arkasından eski iç işleri bakanı Dr. Namık Gedik başını çıkarıp piste şöyle bir bakmıştı. Bakanlıktan istifa etmesinden sonra Dr. Namık Gediği Başbakan Adnan Menderes yanından bir an dahi ayırmıyordu. İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu hemen en son olarak ve sessiz sedasız uçaktan inmişti. Adnan Menderes'in eski iç işleri bakanına iltifatına mukabil İşletmeler Bakanının bu hali hiç kimsenin gözünden kaçmamıştı.

Afyondan itibaren Burdura kadar bütün yol boyunca kümeler halinde insanlar birikmişti. Bunların arasında formalarını giymiş futbol takımları, önlüklü ilkokul öğrencileri, başlarından ayaklarına kadar kapanmış örtülü kadınlar erken saatlerden beri sıcağın altında beklemenin tesiriyle gelen geçen otomobillere her seferinde toparlanıp bakıyorlardı. Bir seferinde az kalsın yanlarındaki kurbanları keseceklerdi. Fakat toz yutmak endişesiyle önden hareket etmiş olan otomobilin içindeki Ankaralı gazeteciler arabalarını durdurup asıl misafirlerin arkada bulunduğunu söylediler ve kurbanlıkların biraz daha yaşamasını temin ettiler.

Başbakan Adnan Menderes Burdûr'da da hazırlanan tribünlere Dr. Namık Gedikle beraber çıkmış ve bir yanna omu, öteki yanma Samed Ağaoğlunu almıştı. İşletmeler Bakanının konuşması da bir başka âlem olmuştu. Bu Anadolu'nun nurlu ve zulmetli akşamlarından bahseden edebi bir konuşmaydı, ama böyle bir merasimde daha ziyade iktisadi konuşmaya lüzum olduğu acıktı. İşletmeler Bakanı o taraflara pek ilişmemevi tercih etti. Hakikaten iktisad ilmi etrafında malûmatı bulunan bir insanın o taraflara dokunmaması daha hayırlıydı. Mamafih Samed Ağaoğlu nutkunun sonunda "ilham kaynağı sevgili başvekilimiz" den bahsetmeyi unutmadı. Kendisini buna mecbur hissetmişti.

Başbakan konuşmamıştı, halbuki konuşacağına dair haberler çıkmıştı. Ani olarak yerinden kalktı ve Dr. Namık Gedik'i yanına alarak fabrikaya yöneldi. İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu geride kalmıştı. **Bir** müddet kararsız fabrikanın, kapısında dolaştı, sigarasını yakmak irin kibritini **andı,** bir gazeteci yanma yaklaşıp ancak üçüncü defada yakabildiği ateşini uzattı. Ağaoğlu sigarasını ateşledikten sonra gerisin geriye dönüp fabrikadan uzaklaştı.

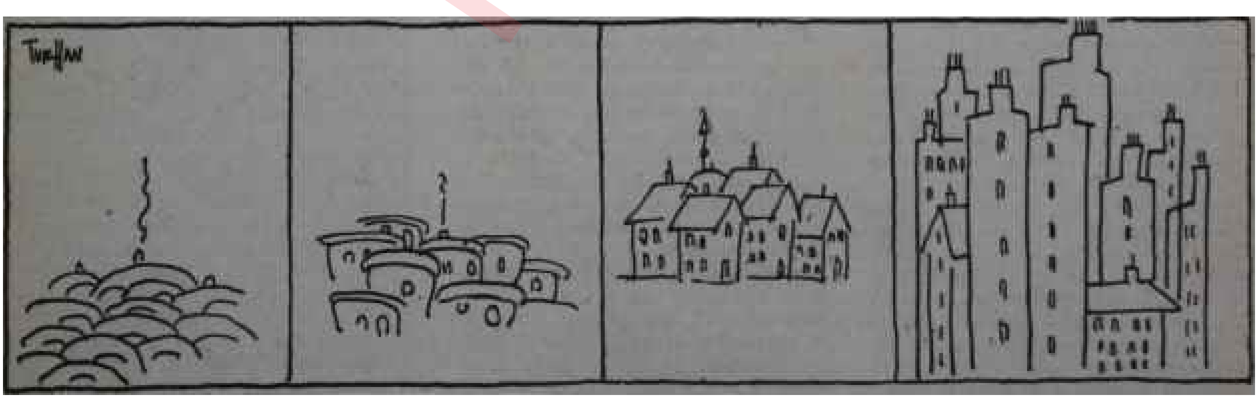
Siyasî istikbal

Demokrat Parti içinde bir çok şahsın siyasi istikballerinin bahis mevzuu

Tarafsızlar

Muhalefetin mahalli seçimlere **iştirak** etmeme kararını takip eden günlerde Zafer gazetesinde «tarafsız» basının bu karara **nasıl** ateş püskürmekte olduğunu âdeta lehşetle okuyorduk. "Tarafsız" basın muhalefeti takbih ediyor, telin ediyor, hitam ediyordu. Bu «tarafsız» basının temsilcileri olarak da üç, dört isim büyük puntolu harflerle başlıklarda gösteriliyordu: Faruk Gürtunca, Halil Lûtfi Dördüncü, Mustafa Nermi...

Sonra günler geçti, mahalli seçimler **yapıldı,** rakipsiz D. P. adayları kazandılar. Aaa! İstanbul'dan seçilen bu D. P. adaylarının listesini okurken kimlerin isimlerini görelim; Faruk Gürtunca, **Halil** Lûtfi Dördüncü, Mustafa **Ner-**

«ANADOLU'DA DOĞUDAN BATIYA DOĞRU BİR KALKINMA GÖZE ÇARPMAKTADIR...»

AKİS-SAROL DAVASI

Uzunca bir müddetten beri Zafer gazetesi AKİS - SAROL dâvası hakkında hilafı hakikat neşriyatta bulunmaktadır. Gazetenin dâvayı, âdeta kendi davası haline getirmiş olması karşısında söyleyecek bir şeyimiz elbette ki yoktur. İktidar organının mesulleri başka bir dâva vesilesivle Devlet Bakanını müdafaa vazifesiyle kendilerini mükellef gördüklerini (Zafer - Dünya dâvası) mahkeme önünde dahi ifade etmişlerdir. Bu, onların bilecekleri bir husustur. İhtimal ki AKİS - SAROL dâvasında da Devlet Bakanını müdafaaya muhtaç vaziyette görmüşler ve umumî efkâr önünde onun durumunu sağlamlaştırmak maksadiyle harekete geçmişlerdir. Ama bunun onlara hilafı hakikat nesriyatta bulunmak hakkını vermemesi gerekirdi.

Dâvanın bu ikinci safhasında Zafer gazetesi, AKİS gazetesi sahip ve başyâzârı Metin Toker ile avukatının mahkemeye ihzaren celbedildiklerini iddia etmek suretiyle hilafı hakikat neşriyatına başlamıştır. Halbuki Metin Toker ve avukatı kendilerine yapılan ilk tebliğatta gelmemişler ve mahkemeden hiç bir ihzar karan çıkmamıştır. Bunu takiben gazete duruşma safhalarını yazarken hadiseleri kendi zaviyesinden mütalâa etmiş, bununla da kalmayarak son celseye ait havadisin sonuna kendiliğinden bir takım mütealâalar eklemek yoluna saymıştır. Fakta bu usulün de tesirsiz kaldığı görülünce gazete devam etmekte olan dava hakkından beyanatlar neşretmeye baslamıştır. Böyle bir usul ilk defa görülmektedir.

Gazetenin bu şekilde hareket etmekle dâva etrafında kendine göre müsbet bir hava yaratmak ve mahkeme heyetini tesir akında tutmak gayesini güttüğü açıktır. Zafer gazetesi Temyiz Umumi Heyetinin Metin Toker'in sekiz ay on günlük bir cezasını tasdik ettiğine kendisini, umumi efkârı ve mahkeme heyetini inandırmak için çırpınmaktadır. Kendisi bilinmez, fakat umumi efkârın buna kanmayacağından eminiz, mahkeme heyetine gelince adalet mekanizmasının bu gibi yanlış haberlerle tesir altında bırakılamayacağına inanmak isteyenlerdeniz.

Kanun, duruşması devam eden bir dâva hakkında mütalâa serdini yasak ettiğinden ve başkaları nasıl davranırlarsa davransınlar biz mevcut kanunlara riayeti borç telâkki ettiğimizden her hangi bir mütalâa serdetmemek mecburiyetinde bulunuyoruz. Bu bakmadan Zafer gazetesinin şahsını alâkadar eden neşriyatı karşısında müdafaa avukatı Faik Ahmet Barutçu, gazetenin yazı işleri müdürlüğüne aşağıdaki tekzibi noter vasıtasıyla göndermekle iktifa ermiştir:

Zafer Gazetesi yazı işleri! müdürlüğüne,

Gazetenizin dünkü nüshasında (Akis dâvası) başlıklı yazıda: «Akis mecmuası mesulü Metin Toker hakkında bundan evvel Toplu Basın mahkemesince verilen ve sanıklar avukatı tarafından temyiz edilen dokuz ay on günlük hapse mahkûmiyet kararının sekiz ay on günlük kısmını temyiz ceza umumi heyeti tasdik ederek bu karan kaziyei muhkeme haline getirmiş ve ancak Türk Ceza kanununun 80 nci maddesinin tatbiki sureti ile mü teselsil suç bakımından bir ay daha fazla ceza verilmesinin doğru olmadığını ileri sürerek talebi yalnız bu bir aylık kısmından bozmuş idi denilerek gerek müdahil ve gerek sanık avukatlarının «mahkeme riyasetinden müştereken ve İttifakla boama kararma uyulmasını talep ettikleri husus, işte bu husustur» diye yazılmaktadır.

Halbuki temyiz ceza umumi heyeti, itiraz üzerine tetkikine sunulan temyiz üçüncü ceza dairesinin tenkidi mutazammın bir kısım yazılardan doları Türk Ceza Kanununun 80 inci maddesinin tatbikim yerinde bulunmayan bozma kararını tasvip etmiştir. Ve bîr de hususi dairenin sekle ait tenkidi mütalâasını karardan kaldırmıştır. Esasa taallûk etmeyen bu beriki kısmın aleyhte bozma sebebi telâkkisine hukuken imkân olmadığından dolayı tarafımızdan netice olarak temyiz iiçiincii ceza dairesinin bozma kararına uyulması istenilmiş olup hükmü ortadan kaldıran mezkür karar karşısında esas hakkındaki savunmalarımızı ise mahkemeninl bırakıldığını önümüzdeki celsede yapacağız. Bu bakımdan ortada ne sekiz ay on günlük bir mahkümiyet kararını tasdiki bahis mevzuudur. ne de bu yolda bir kaziyeyi mahkeme mevcuttur.

Bu tavzihimin basın kanunu gereğince ilk çıkacak savınızda avni sütunda aynı puntolarla. aynen yayınlanmasını hürmetlerimle rica ederim.

Duruşmanın içinde bulunduğu safha

Aslında dâva su anda, alâka uyandırıcı bir safhada bulunmaktadır. Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol'un. muvafakati alınarak gazetemiz sahip ve başyazarı Metin Toker aleyhinde AKİS mecmuasında çıkan sekiz yazıdan dolayı dâva açılmıştı. Duruşmanın ilk safihan sonunda Ankara Toplu Basın mahkemesi bu yazıların üçünde suç bulunduğu mütalaasıyla başyazarımızı dokuz ay on gün hapse ve 9333 lira para cezasına mahkûm etmişti. Karar Metin Toker'in avukatı. Faik Ahmet Barutçu tarafından temyiz edilmiş ve dosyayı tetkik eden Temyiz Üçüncü Ceza Dairesi Toplu Basın mahkemesinin hükmünü bozmuştur. Üçüncü Ceza Dairesi bahis mevzuu üç yazının ikisini tenkid mahiyetinde görmüş, yalnız birinde müdahil Dr. Mükerrem Sarol'un itibarını kıracak ve şöhretine zarar iras edebilecek şekilde imâlar bulunduğundan müdafaa vekilinin o yazı hakkındaki itirazlarını reddetmiştir. Bu yazı «kâğıt üzerinde devir»; başlığını taşıyan yazıdır. Temyiz Üçüncü Ceza Dairesi bu kararıyla Ankara Toplu Basın Mahkemesi tarafından tatbik edilen sekseninci maddeyi yerinde görmediğinden hükmü esasından ortadan kaldırmış ve dosyayı Temyiz baş savcılığına iade etmiştir. Ceza dairevi kararma bir de; tenkidi mahiyette mütalâa ilâve etmiştir.

Dosyayı alan Temyiz Bas Savcısı, hakkını kullanarak iki noktada Temyiz Umumi Heyetine itirazda bulunmuştur. Bu noktalardan biri, Ceza Dairesi tarafından suç görülmeyen iki yasa; diğeri de tenkidi mütalâadır. Temyiz Mahkemesi Umumi Heyeti bunun üzerine sadece tetkikine sunulan bu iki nokta üzerinde fikrini beyan etmiştir. Buna göre sekseninci maddenin tatbikine mahal görülmemiş, fakat Ceza Dairesinin tenkidi mütalâası kaldırılmıştır. -

Duruşmada Dr. Sarol'un vekili dâva mevzuu olan yazılardan yedi tanesi üzerinde hukuk en bir iddiada bulunmayacaklarını bildirmiş, buna mukabil kağıt üzerinde devir basitini taşıyan yazıyı kaziyei muhkeme addettiğini ileri sürmüştür. Yukardan da anlaşılacağı vechile Temyiz Umumi heyeti bu yazı hakkında, yazı tetkikine sunulmadığından hiç bir mütalaada bulunmamıştı. Bu bakımdan bir kaziyei mahkeme müdahil vekilinin iddiasından ibarettir.

Müdafaa vekili Faik Ahmet Barutçu da dava mevzuu olan yazılardan yedi tanesi üzerinde hukuken bir iddiada bulunmayacakları noktasında müdahil vekilinin görüşüne iştirak etmiş ve o bakımdan Temyizin bozma kararına uyulmasını istemiş, esas hakkındaki müdafaasının yapmak üzere mehil talebinde bulunmuştur.

Kağıt *üzerinde devir yazısı*

*K*âğıt üzerinde devir başlıklı yazı. Türk Sesi gazetesinin Dr Mükerrem Sarol tarafından Atıf Sakara devredildiğini bildiren bir ilânla alâkalıdır. Bu yazı ile AKİS mecmuasının Dr. Mükerrem Sarol'a muvazaa isnat ettiği müdahil vekili tarafından dâvanın ilk safhasında iddia olunmuştu.

Şimdi, gerek müdahil vekilinin gerekse müdafaa avukatının ortada bir bu vasilinin kaldığı noktasında ittifak etmeleri üzerine' gazetemiz sahip ve başyazarı Metin Toker duruşmanın son celsesinde şunları söylemiştir:

Şimdi müdahil vekiline lütfen sorulmasını rica ediyorum: yazıda belirtildiği vechile Dr. Mükerrem Sarol'un devir ilânından sonra da Türk Sesi gazetesiyle alâkasını kesmediğini, gazete üzerinde haklar muhafaza etniğini, devrin kâğıt üzerinde bir nevir olduğunu huzurunuzda delilleriyle ispat etmemiz hakkını bize tanıyabilirler mi?»

Kendisinden bu husus sorulan Dr. Mükerrem' Sarol'un vekili teklifi reddetmiştir.

olduğu seziliyordu ve bunlar sallanmakta olan bir hal uğrunda bu istikballerini harcıyorlardı. Demokrat Partinin bugün yüksek sevk ve idaresini deruhte edenler dönmekte müşkilât çektikleri dönemeci dönmeye muvaffak oldukları takdirde bunların hepsini siyaset sahasından silecekler, bir kenara atıvereceklerdi. Şimdi kendilerine lâzım oldukları mülahazasıyla nisbeten munis davranıyorlardı, ama dönemeç dönülür dönülmez bunların siyasi bir fonksiyonları kalmayacağından kıymetlerini kaybedeceklerdi. Demokrat Parti erkânından bir çoğunun liderleri gerektiği liderlerin istedikleri gibi desteklemedikleri hiç kimsenin meçhulü değildi Eğer böylelerine şimdilik sırt çevrilmiyorsa, sebep mevcut güçlükler ve bu güçlükleri yenmek için onlara olan ihtiyaçtı. Su ortadan kalkınca, böylelerine Demokrat Parti içinde hiç bir istikbal kalmıyordu. Hepsi bir kenara atılacaklar ve bugün mücadele etmediklerinden umumi efkâr önünde de prestijlerini kaybetmiş bulunduklarından kuvvetlerini bir daha bulamıyacaklardı. Bir muayyen klik Kongrede, tasarlandığı gibi iktidarı elinde tutarsa' bu klikin idaresindeki Demokrat Partide «tam itaatkâr» davranmamış olanlara hayat hakkı kalmıyacaktı.

İşte bu yüzdendir ki 15 ekimde parti içinde bir ölüm - kalını savaşı verilecekti. İşte bu yüzdendir ki (herkesin kendi cephesini açıkça ve mertce alması lâ--ımdı. Demokratik rejim bu demekti ve artık opportünistlere yer kalmamıştı.

Seçimler

Sayım yok, vatandaşlar!

Geçen haftanın sonunda pazar günü öğle vakti evlerinde Anadolu Ajansının havadis bültenini dinlemek üzere radyolarını —Ankara radyosu— açanlar Ankara valiliğinin bir tebliği ile

Ankara Valisi Göktan

Sayım değil, seçim

karşılaştılar. Tebliğde bir husus tavzih olunuyordu. Deniliyordu ki: Bir kısım "vatandaşların bugün sayım olduğu mülâhazasıyla evlerinden çıkmadıkları görülmektedir; sayın vatandaşlarımıza bugün sayım değil seçim olduğunu hatırlatırız.

O pazar günü hakikaten sokaklar mutadın da çok üstünde bir tenhalıktaydı Vatandaşlar evlerinden çıkmıyorlardı. Demokrat Partinin Ankara İl idare kurulu bu tenhalığı görünce ancak bir ihtimali düşünebilmişti: halk, sayım var zannediyordu. Yani Ankara o derece tenhaydı. Bunun üzerine derhal bir tebliğ ile sayım değil, seçim olduğu hususunun sayın halka bildirilmesinin iyi olacağı akla geldi ve duyulunca bir kısım Demokrat Parti erkânını çileden çıkaran, hakikaten misli görülmemiş bir politik gaf olan o tebliğ radyodan okundu. Bu tebliğ, muhalefet tarafından boykot edilen mahallî seçimlere hiç olmazsa Ankara halkı tarafından gösterilen alâkanı derecesini ortaya koyuyordu. Aynı radyo gece yarısı İstanbul'un muhtelif semtlerindeki seçime iştirak nisbetini de bildirdi: yüzde dokuz, yüzde on bir, en kabadayısı yüzde on beş. Evet, şehirliler o gün sokağa çıkmamışlardı; ama savım var zannettiklerinden dolayı değil. Biraz düşünmek, hakîkî sebebi bulmaya yeterdi.

Ankarada öğle yayınında okunan tebliği dinleyenler arasında Cumhuriyet gazetesinin eski bir muhabiri de vardı. Sayım ve seçim kelimelerinin yan yana getirilmesi karşısında gülümsemekten kendini alamadı. Bu ona eski günlerini, genç ve heyecanlı bir muhabir olduğu zamanları hatırlatıyordu. Sene 1948 idi. İktidarda Cumhuriyet Halk Partisi vardı ve vurdun muhtelif taraflarında ara seçimler yapılıyordu. Gazetesi kendisini Aydındaki secimi takibe memur etmişti. Bir kaç gün evvel de orada Demokrat Partinin hemen bütün erkânının söz aldığı büyük bir miting yapılmış, muhalefetin ara seçimleri niçin boykot etmekte olduğu en selahiyetli ağızlar tarafından halka bildirilmişti. Seçmenlere hissettirilmiş hatta açıkça söylenmişti ki reylerini kullanmamalılar, muhalefetin iktidarı protestosuna katılmalıdırlar. Sene 1948.. O tarihte, herkes kolaylıkla hatırlıyabilir, milletin münevveri, köylüsü, şehirlisi kasabalısı Demokrat Partiyi tutuyor, ona inanıyordu. Demokrat liderlerden memlekete hürriyet, huzur ve refah getirmesini bekliyor, Onların demokrasiyi gerçekleştirmek vaadlerinin tahakkuku için etinden gelen her şeyi yapıyordu. Hakikaten seçimlerin cereyan ettiği pazar günü hemen hiç kimse sandık, başına gitmedi. Hele şehirde en derin bir sessizlik hüküm sürüyordu, vatandaşlar evlerinden çıkmak istemiyordu. Ertesi gün Cumhuriyet gazetesinde, o genç muhabirin telgrafı şu başlık altında neşredildi: Aydında sanki seçim değil, sayım vardı. Başlık tuttu, Az zaman zarfında herkes tarafından tekrarlanmaya başlandı ve o sırada Aydında bulunan Demokrat parti erkanı genç muhabiri parlak buluş undan dolayı hararetle tebrik etti. Bu hadise-

Seçmen

Yüzde 39

den sadece yedi sene sonra, bir seçim günü, Demokrat Parti iktidarının valisi Ankarada sayın halka sayım değil seçim yapılmakta olduğunu hem de radyodan ilan ettirmek zaruretini duyuyordu. Elbette ki sayın halk demokrasimizin onuncu yılında bir seçim ile bir sayımı bir birine karıştıracak kadar cahil değildi. Sokağa çıkmamasındaki sebep, bundan yedi yıl evvel Aydınlıların bir pazar günü sokağa çıkmamalarındaki sebebin eşiydi: iktidara, icraatını tasvip etmediklerini gösteriyorlardı. İktidar partisinin yapacağı en iyi şey, bundan gerekli ibreti almaktı.

Büyük şehirlerde

Mahalli seçimler hiç bir büyük şehirde alâka toplamamıştı. Halk hiç bir yerde, muhalefeti değil, ihtidan desteklediğini göstermek ister gibi sandık başlarına koşmamıştı. Zira hiç bir yerde halk, artık iktidarı tehalükle desteklemiyordu. Demokrat Parti, hele şu son bir sene içinde çok, ama pek çok şey kaybetmişti.

Gerçi menfi bir tavır takınmak, müsbet davranmaktan daha kolaydı. Ne zaman seçimlere iştirak bir partinin, ademi iştirak öteki partinin muzafferiyetine delâlet etse ademi iştiraki teşvik eden avantajlı bir durumda kalıyordu. Ama ne de olsa, halkın sanki seçim değil sayımı varmış gibi evinde kapalı kalmasının manası açıktı. Muhalefet, daha çok itibardaydı. İngiltere gibi halkın olgun olduğu memleketlerde dahi hiç bir şey dememenin «evet» demekten daha kolay-olduğu müşahede edilmişti. Birinci Dünya harbinin hemen ertesinde iktidarı alan İşçi hükümetler hiç bir soy demeyen sendika mensuplarının İşçi partisine para ödemelerini, ancak itiraz edenlerin para ödememelerini muvafık gördüklerinde Sosyalistlerin durumu sağlamlanmış, hükümete Muhafazakarlar ge-

çip te işi tersten aldıklarında —yani İşçi partisine para ödemek için. muvafakati şart koştuklarında — vaziyet aksine dönmüştü. Ama bu prensibe rağmen milletin bizde Demokrat Partiye sert bir ihtarda bulunduğunu kabul etmemek imkânsızdı. Zira 1950 den evvelki durumun artık mevcut olmadığı gözle görülür şekilde belli oluyordu. Demokrat Parti, icraatiyle, halkın sevgili partisi olmak vasfını çoktan kaybetmişti

Hele İstanbulda, sandık başına* gidenler parmakla gösterilecek kadar azdı. İktidara en ziyade hararetle destekleyen Yeni Sabah gibi gazeteler bile sandıklara ancak 10 - 15 rey atıldığını röportajlarında kaydetmeye kendilerim mecbur hissediyorlardı. Hakikaten seçim lerin yapıldığı pazar günü, İstanbulda hiç kimse bir seçim yapıldığından haberdar görünmüyordu. Sandık başında oturanlar can sıkıntısından adeta çatlamışlardı. Gelen, reyini kullanan olmuyordu. Bilâkis, halk sandıkların önünden inanılmıyacak bir lâkaydiyle geçip gidiyordu. Bir gün sonra mektepler açılacağından sayfiyeye gidenlerin büyük bir kısmı şehre dönmüştü. Yani ademi iştirak, halkın henüz şehirden uzak yerlerde oturmasiyle izah edilemezdi. Bir tek sebep vardı: muhalefetin boykot kararına uyanların sayın uymayanlardan daha çoktu.

Bütün seçimlerde olduğu gibi il Genel Meclisi seçimlerinde de gazeteler bütün muhabirlerini seferber etmişlerdi. Hepsinin getirdiği netice aynıydı: iştirak nisbeti. şimdiye kadar görülmemiş derecede düşüktü. Gerçi radyo, bir kaç gön sonra köylerde bu nisbetin yüksek olduğunu söyleyecek ve böylece halkla Demokrat parti adaylarını seçmekte tehalük gösterdiğini kaydedecekti. Fakat memleketin hakiki kanaatini, ekseriyet köylü de olsa, şehirliler ortaya koyuyorlardı. Bir partinin şehirlerde, başka bir partinin köylerde ekseriyet sağladığı kanaati bir havaiden ibaretti. Şimdiye kadar şehirliler ve köylüler, kahir ekseriyetleriyle, aynı istikamette reylerini kullanmışlardı. Bu sefer ise şehirlerde, sanki sayım varmışcasına davranıldığı açık bir hakikattir ve kim aksini iddia edene başımı Ankara valiliğinin meşhur tebliğine vuruyordu. O tebliğ pek çok rakkamdan daha manalıydı.

Köylerde iştirak nisbeti daha fazla olabilirdi. Ama bunun fasla bir manası yoktu. Bir iktidar değişikliğini intaç edebilecek büyük seçimler henüz iki buçuk yıl bulunduğundan küçük merkezlerde Demokrat Partiyi darıltmamak için sandık başına gidenler, hatta reylerini o istikamette kullananlar olmuştu. Ama. milletin hakikaten ne düşündüğünü anlamak için. böyle mütalealara rağbet etmeyen büyük şehirlere bakmak lâzımdı. Büyük şehirlerde ise iktidara karşı bir sempati tezahürü görülmemişti.

Seçimlerin ehemmiyeti

Seçimlerin ehemmiyeti, AKİS'in geçen sayısında da belirttiği gibi manevi bakımdan büyüktü. Son zamanlarda, şimdiye kadar görülmemiş derecede şiddetli tenkitlere maruz kalan İktidar 15 Ekimde toplanacak Büyük Kongresine rahat rahat gidebilmek için bu seçimlerden zaferle çakmaya mecburdu. İşte bu yüzdendir ki Zafer gazetesi, pazartesi sabahı, henüz pek as netice belliyken —ve bu neticeler aleyhteyken — Türk milleti D. P. ye olan muhabbetini bir kere daha tevit etti diye baslıklar kovuyor, bu neticeler aleyhteyken — Türk mil- Malatyada seçim neticeleri yüzde 50 nin çok üstündedir» tarzında mütalealar serdediyor, böylece muhalefetin büyük seçimleri kazandığı yerlerde bile halk kütlelerimin Demokrat partiye meylettiğini ispat etmek istiyordu. Hele Ankaradan bahsederken Zafer gazetesinin Karacakaya köyünde 187 seçmenden 188 inin reylerini kullandığını yatması son derece ibret vericiydi, Zira bilindiği gibi, bu şekilde seçmen sayısından fazla iştirakin bulunduğunu bildirmek totaliter rejimlere bas bir usuldür. Nitekim Zafer gazetesi de oralardan rağbette olan bir şekilde bu fazla reyi izah ediyor ve diyordu ki: Karacakaya köyündeki yüzde yüz iştirakten bir fazla rey çakmasına sebep, Ankaradan gitmiş olan parti müşahidinin kullandığı reydir». Bu da, bizde ilk defa görülen bir izah tarzıydı.

Buna rağmen iktidar partisinin organı şehir içi sandıklardan ziyade köylerdeki sandıkların durumunu bildirmeyi tercih ediyordu.

Alınacak ders

Netice ne olursa olsun ve nihaî rakkam nasıl İlan edilirse edilsin Demokrat Partinin bu seçimlerden kendisi için bir ibret çıkarması son derece faydalıdır. Mahalli seçimlerin, bele muhalefetin İştiraki olmaksızın büyük bir iştirak nisbeti sağlaması elbetteki beklenemezdi Ama büyük merkezlerde; bu nisbet, tahminin dahi son derece altında olmuştur. Memleketin nabzını bu büyük merkezler gösterdiğinden iktidarın halkın kendisinden uzaklaşmakta olduğunu kabul etmesi ve ona göre tedbir alması son derece faydalıdır. Memleketin bir çok verinde Demokrat Parti adayları müstakillere karşı dahi zafer kazanmakta güçlük çekmişler, bazı taraflarda kaybetmişlerdir. Belediye seçimlerinde bu durumun daha ziyade vehamet kesbedeceğine inanmamak için sebep yoktur zira o seçimlerde iktidar büyük merkezlerde oturan halkın siyasi temayülünü hesaba katmak zorunda kalacaktır. Eğer, bütün parlak başlıkların haricinde Demokrat Partililer partinin bugünkü tutumuyla halkın sevgisini kaybetmekte olduğunu göz önümde tutarlarsa ve icap edeni yapmam kendilerine iş edinirlerse hem memlekete, hem de partilerine büyük bir hizmette bulunmuş olurlar. Zira bu partinin memlekete yepyeni bir ruh getirmiş olduğunu inkar etmek haksızlıkların en büyüğüdür. Onun iktidarı alışının sağladığı büyük faydalar da ortadadır. Bunların, iadece kötü .' bir sevkü idare yüzünden heba olması karşısında üzüntü duymayacak vatansever türk bulunmayacağına herkesin iman etmesi lâzımdır.

C. H. P.

Kilitli dudaklar

Cumhuriyet Halk Partisi, örfi idarenin ilâm üzerine bir tereddüt anı geçirmişti. Acaba siyasi faaliyetler sekteye uğrayacak mıydı? Komutanlık, toplantıları men etmişti. Ama buna partilerin normal organlarının içtimaları da dahil miydi? Parti Meclisi 7 Ekimde Ankarada toplanacaktı. Zihinlerde her hangi bir tereddütün kalmaman için durum alakalılara bildirildi Gelen cevap müsbetti. Parti Meclisinin toplantısına müsaade ediliyordu. Genel Sekreter yardımcısı Turgut Göle harekete geçti. Parti Meclisinin son toplantısından bu yana cereyan eden hadiseler hakkındaki ra-

Parti Meclisinin masası
Aksi sedayı bekleyen bos kubbe

poru o hazırlayacaktı. Doğrusu isteni-, lirse iki aylık devre, hadise bakımından pek hareketli geçmişti. Bunları derleyip toplamak kolay bir iş değildi.

Aşağı yukarı bir aydan beri partinin yüksek sevk ve idaresini Genel başkan bizzat ele almıştı. Fakat İsmet İnönü, tıpkı Atatürk gibi bir nizam adamı olduğundan ve mevcut heyetlerin selâhiyetlerine riayete kendisini mecbur addettiğinden —hatta o heyetleri istediği istikamette sevketmek kudretini elinde tutsa dahi— yaptıklarından ve bilhassa yapacaklarından partinin öteki mesullerini daima haberdar etmiş, hazırladığı makale veya muhtıraları dahi onların tasvibinden geçirmişti. Ancak iplerin onun elinde olduğu hissediliyordu. Her şev gösteriyordu ki Genel başkanın fikrimce memleket mühim anlar yaşıyordu ve müteyakkız bulunmak mecburiyeti vardı. Şimdi Turgut Göle'ye düsen iş bir yandan umumi hadiseler karşısında partinin hareket tarzını izah etmek, bir yandan da son avın siyasi faaliyetinden Parti Meclisini haberdar kılmaktı. Delegelerin o mevzularda şiddetli münakaşalara girişmeyecekleri ihtimali kuvvetliydi. Gözler daha ziyade istikbale çevrilecekti.

Parti Meclisinin bu defa en alâka uyandırıcı tarafı, neşredeceği tebliğdi Her zaman tebliğ, ikinci derecede kalındı. Halbuki şimdi, Parti tebliğle resmi fikrini açıklamak zorunda kalacaktı. Ancak bu tebliğin Örfi İdarenin bulunduğu mıntıkalarda yayınlanıp yayınlanamayacağı hususu metnin hazırlanışında hakim olacak havaya bağlı kalacaktı.

Alâka uyandıracağı şüphesiz ikinci bir husus' Kurultayın toplantı tarihimin tesbitiydi. Şimdiye kadar bazı partililer Demokratların Büyük Kongresini beklemek zaruretini ileri sürüyorlardı. Kurultayın yaz aylarında yapılmayışının başlıca sebebi de buydu. Ama görünüş. Büyük Kongrenin ilan edildiği gibi 15 ekimde toplanacağı ihtimalini kuvvetlendiriyordu. C. H. P. nin tüzüğüne göre Kurultay tarihinin muayyen bir müddet evvel belli olmasına lüzum bulunduğundan Parti Meclisinin bu defa bir karar alması kuvvetle muhtemeldi. Kurultay tarihinin ilânı, parti içindeki havayı- da canlandıracak, alevlendirecekti. Mamafih, Demokrat Partinin san icraatı karşısında Cumhuriyet Halk Partisinde tesanüt fikri galebe çalmaya başlamıştı. Derli toplu durulmakta fayda mülâhaza olunuyordu. Yeniden iktidar yolu,' şimdiye kadar görülmemiş bir genişlikte partinin önünde açılıyor ve bunda en ziyade Demokrat Partinin çekingen unsurları amil oluyordu. Onlar işleri düzelecek ve kendi partilerine eski kudret ve kuvvetini kanzandırabilecek tek harekete —radikal harekete— girişmeğe cesaret edemediklerinden D. P. mütemadiyen ufalanıyor, geriliyordu. Bir çok kimse, C. H P. ye yeniden «istikbalin partisi» olarak bakmaya başlamıştı. Tıpkı 1950 ye tekaddüm eden günlerde D. P. ye bakıldığı gibi..

Değişen prensipler

Bütün partilerde son zamanlarda görülen bazı prensip değişikliklerinden Cumhuriyet Halk Partisi de müstağni kalamazdı. Bu bakımdan kurultayında tüzükle ilgili tadiller yapılmasına intizar etmek gerekirdi. Bundan bir müddet evvel partiler arasında, bu ilmin mütehassısları tarafından «sademi merkeziyetçilik» denilen bir prensip pek revaçtaydı. Liderler demokrasiyi ademi merkeziyetçilik diye anlıyorlar veya öyle anlamış görünmeyi rey toplamanın yollarından biri saylıyorlardı. Bu bakımdan Cumhuriyet Halk Partisinde milletvekilleri seçimlerinde aday göstermek hakkı bir zamanlar tamamen teşkilâta bırakılmış, sonradan merkeze küçük bir hak güç tanınmıştı. Demokrat Parti de tüzüğü kabı aynı prensibe sadıktı. Ama seçimlerde bunun güçlükleri göründüğü gibi partinin sevk ve idaresi de kolay olmuyordur.

Şimdi, Demokrat Parti tam ademi merkeziyetçiliten tam merkeziyetçiliğe dönmüş ve gene partileri tetkik mevzuu yapan mütehassısların tabirile, idaresi bakımından totaliter bir hüviyet almıştı. Hakikaten Genel Merkez vilayetlere bir tamim göndermiş ve yapılacak Belediye seçimlerinde adayların teşkilât değil merkez tarafından tayin edileceğini bildirmişti. Halbuki Belediye işleri, kelimenin tam manasıyla mahalli işlerdi ve asıl o seçimin adaylarının teşkilât tarafından seçilmesine lüzum vardı. Ama Demokrat Partinin Genel Merkezi böylece iki kuşu bir tek taşla vurmak niyetindeydi. Bir defa mahalli anlaşmazlıkları önleyecekti. Daha mühimi, önümüzde Büyük • Kongre vardı. Delegelerden bir çoğu Belediye Meclisine de aday gösterilmeyi elbette ki isteyeceklerdi. Adayları ise Genel Merkez tayin ediyordu O halde Genel Merkezin hoşuna gitmek lâzımdı. Bunun yolu? Büyük Kongrede partinin bugün sevk ve idaresini deruhte eden hizbi ve onların adaylarını tutmak!

Demokrat Parti bu kararı Büyük Kongreden evvel almıştı. Cumhuriyet Halk Partisi ise tüzüğün noksan kısımlarını Kurultayın kararıyla değiştirmek niyetindeydi. Tatbikat bakımından bu farkın yanında iki ana partinin de daha merkeziyetçi bir sistem kurana istikametinde oldukları seziliyordu. Ancak bunda Demokrat Parti her türlü insafı aşmış ve adayların tesbiti hakkının tamamını Genel Merkeze bırakmak yolunu tutmuştu. Doğrusu istenilirse bu sistemin, eski tayin usulünden zerrece farkı yoktu ve Demokrat Parti Büyük Kongresine gelecek delegelerin bu hususu gözden kaçırmamalarında çok fayda vardı. Hiç bir şey, nereye götürülmek istendiğimizi Belediye seçimleri münasebetiyle D. P. Genel Merkezi tarafından alınan zecri karar kadar iyi gösteremezdi.

Bayındırlık

İftihar vesilemiz: Yollar

Bu haftanın başında pazartesi günü Zafer gazetesinin okuyucuları bîr sürprizle karşılaştılar. Bir yazıda, kalkınmamız anlatılırken mebde olarak 1950 alınmamıştı. Hakikaten Zafer gazetesinde şöyle deniliyordu: «Bu bakımdan sadece, 1948 den 1954 e kadar Türkiyenin yol şebekesinde, yılın her mevsiminde geçit veren 13282 kilometrelik bir artış olduğunu ve gene 1945 den 1954 e kadar otomobil parkı hacminin 9000 den 61 000 taşıta çıktığını kaydetmem kâfidir.»

Ancak, yanılmamak lâzımdı. Bu sözler ne Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu tarafından söylenmiş ne de Burhan Belge tarafından yazılmıştı. Bunları Yol Kongreleri Beynelmilel Daimi Asossiyasyonıu başkanı A. Rumpler Kongreyi açış günü -nutkunda ifade etmişti.

Pazartesi günü İstanbulda, hakikaten güzel bir organizasyonla açılan Beynelmilel Kara Yolları, görülmemiş sayıda bir delegeyi memleketimize' toplamıştı. Karayolları davamız şimdiye kadar partizanlığın üstünde kalabilmiş, ancak son yıllarda döviz sıkıntısı sebebiyle bir duraklama devresine girmişti. Yoksa, Halk Partisi iktidarı tarafından girişlen hareket —ki, kendisi radyo konuşmalarında bu hareketi ne kadar kötülerle kötülesin şimdiki Ulaştırma Bakanı Muammer Çavuşoğlunun büyük emeği ve himmeti asla unutulmayacaktır— Demokrat Parti iktidarının bilhassa ilk dört yılında aynı hızla devanı etirilmişti. Bunda en büyük himmet işin başında hakikaten meslek adamlarının, genç ve kıymetli mühendislerin, teknik elemanların bulunmasıydı.

Şu satırlar (yazıldığı arada kongrenin çalışmaları devam ediyordu. Tertip komitesi bu kongreyi aynı zamanda bir de turizm hareketi ' haline 'sokmuş ve böylece memleketimize hakikaten büyük bir fayda sağlamıştı. Delegeler eşleriyle davet edilmişlerdi ve bizim delegelerimizin birbirinden güzel, zarif eşlerinden müteşekkil Bayanlar komitesi tarafından gezdiriliyorlar, ağırlanıyorlardı. Kongre pek çok kimse için unutulmaz hatıralarla dolu olacaktı.

Kemal Zeytinoğlu

Müspet yol

Arjantin

Sakıt diktatör Peron

Mukadder âkibet

Diktatör ve sonu

Geçen hafta zamanımızın sayılı diktatörlerinden biri daha tarihe katıştı. 1946 Şubatında halk oyu ile jş başına geçen, ondan sonra da gene halk oyuna dayandığını iddia ederek Güney Amerika'nın göbeğinde totaliter bir idare kuran Peron, bütün diktatörlerin uğradığı akıbetten kurtulamıyarak, pılısını pırtısını topladı ve selâmeti bir Paraguay zırhlısına sığınmakta buldu. Bir asa intihar edeceğinden de bahsediliyordu. Fakat su satırların yazıldığı ana kadar gelen haberler bu rivayetleri doğrulamamıştır. Gerçekten de Arjantinli sabık diktatörün böyle bir teşebbüste bulunması beklenemez, çünkü hâdiseler göstermiştir ki cesur bir adam değildir. Cesaret sahibi bir insan olsaydı Arjantin'de diktatörlük değil, demokrasi karardı. Tarih diktatörlerin aşağılık duygusuna sahip kimseler okluğunu göste ren misallerle doludur.

Memleketini belki iyi niyetle, takat bir sürü bak ve hürriyetler bahasına kalkındırmaya çalışan basını susturarak, münevverleri siyasetle uğraşmaktan menederek. siyasi partileri kapatarak iç istikrarı temin ettiğini zanneden bu diktatör kimdi? "Nasıl iş başına gelmişti? Totaliter rejimlerin tarih sayfaları arasında sıkışıp kalması gereken bir devirde nasıl olup da diktatörlüğünü kurabilmişti? Bu suallerin cevabım herşeyden önce Arjantin'in sosyal ve ekonomik durumunda aramak gerekir. Zaten gene sosyal ve ekonomik âmilleridir ki, Peron'u yükselttikleri yerden alarak bir Paraguay gambotunun güvertesine perişan bırakıvermişlerdir.

Juan Domingo Peron 1896 yılında Buenos Aires civarındaki küçük çiftliklerden birinde doğdu. Onsekiz yaşında Harp Okulunu bitirdi ve kısa bir müddet sonra da Şiliye ateşe tayin edildi. İkinci Cihan Savaşı patlak verdiği zaman Avrupa'da bulununyordu. Harp içinde ilk önce Mussolini'nin dağ birliklerinde çete savaşı tekniğini öğrenmiş, sonra da nazi teşkilâtlarını tetkik etmiştir.

Diktatörün doğuşu

Peron, Başkan Castillo'nun idaresindeki muhafazakâr rejime son veren 1943 darbesi sırasında, Arjantinde ve darbeyi tertip edenler arasındaydı. Ancak ismi henüz Arjantinlilerin meçhulüydü ve darbede oynadığı rol de pek önemli değildi. 1943 Haziranında ismi bi--e bilinmeyen bu adamın 1946 Şubatında iktidara geçmesi için gerçekten ustaca bir yol takip etmesi gerekmiştir.

Çin işi

Bertrand Russel, "iktidar mevkii" adlı kitabında şöyle bir fıkra anlatır:

— Konfiçyüs bir gün müritleriyle beraber Thai dağı civarında dolaşıyornuş... Issız bir yerde kadının birine rastlamışlar... Hatun» cağız hüngür hüngür ağlıyor, feryat ediyormuş... Konfiçyüs baş müridine seslenmiş:

— Sor bakalım şu kadına, neden ağlar? ».

Kadın müride şu cevabı vermiş:

— Ben ağlamıyayım da kim ağlasın? Yıllar oluyor, kaplanlar şuracıkta babamı parçaladılar. Bir iki sene evvel, kardeşim de ayni akıbete uğradı... Bir hafta oluyor, kocam da yırtıcı kaplanlara yem oldu...

— Kadın sen deli misin? Bu kadar felâkete uğradın da hâlâ neden durursun buralarda? Niçin mâmur yerlere gidip selâmete kavuşmazsın?..

— Gidemem... Çünkü oralarda gaddar memurlar, haksız idareler var!..

Konfiçyüs bunu işitince, müritlerine dönmüş:

— Çocuklar, demiş, bir tarafa kaydedelim: gaddar memur ve haksız idare yırtıcı kaplanlardan J| daha zalim, daha korkunçtur!..

İkinci Cihan savaşından sonra Arjantin büyük bir refah devresi geçiriyordu. Yıkılmış ve aç bir Avrupa Arjantinden bitip 'tükenmez taleplerde bulunuyor ve istediği yiyecek maddeleri için de iyi bir fiyat veriyordu. Bu bitip tükenmez (talepler halkı iyimserliğe sevketmişti. Arjantinliler şimdiye kadar görmedikleri hayat şartları içinde yaşıyorlardı.

Toprak sahipleri ve tüccar için durum böyle iken işçiler hâlâ yokluk içindeydiler. Toprak sahipleriyle tüccarın yanısıra işçi sınıfının da hayat seviyesini düzeltmeyi ilk düşünen Arjantinli Peron olmuştur. 1943 darbesinden- sonra her istediği bakanlığı elde edebilecek bir durumda iken, kendisi için Çalışma bakanlığı ihdas ettirmiş ve onun başına geçmişti. Bu Peron'un en büyük şansı ve biç şüphesiz, aynı zamanda en büyük ustalığı olmuştur. İşçinin seviyesinin yükseltilmesi, ücretlerin arttırılması, ücretli haftalık ve yıllık tatiller işçi kütlesini Peron'a bağlamıştır.

Peron'un işçiler ve orta sınıf halk arasında kazanmış olduğu sempatide Eva Peron'un payının bulunduğunu da unutmamak lâzımdır. Belgrano radyosunda yaptığı yayınlarla Arjantin halkının sempatisini kazanan bu kadın işçilerle düşkünleri daima Peron'a oy vermeğe davet etmiş ve Peron iktidara geçtikten sonra da sosyal İslâhat hareketlerini bizzat idare etmişti Büyük işçi kitlesini Peron'a bağlayan âmller arasında Eva'nın bu yayınları da vardır.

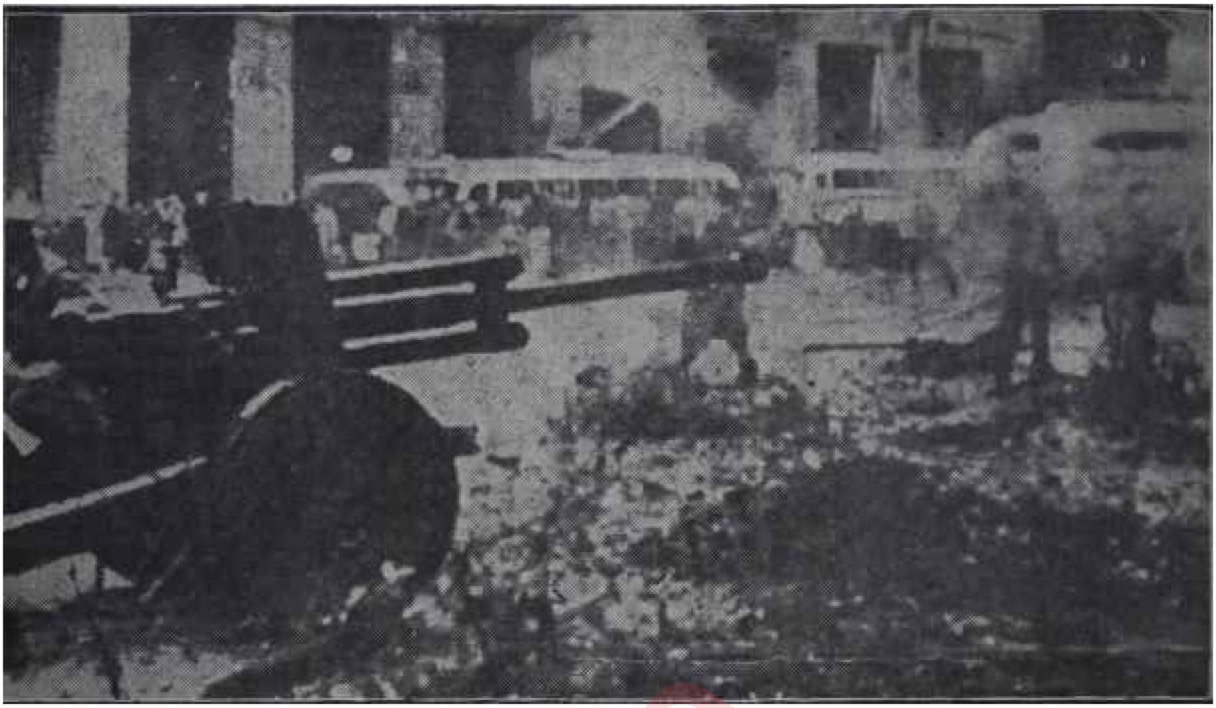
Kaldı ki, 17 Ekim 1945 de, Çalışma Bakanlığından uzaklaştırılan Peron'u tekrar iş başına getirtmek isteyenlerin muazzam bir nümayişe giriştikleri, Peron iktidara getirilmediği takdirde Buenos - Aires'de taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmıyacaklarını ilân ettikleri Peron'a bağlı olanlar ve kendisini destekliyenler de sadece işçiler değildi. Ordu ve kilise de Peron'un zaferini isteyenler arasında bulunuyorlardı. Zaten Güney Amerika'da ordunun desteği olmadan iktidara gelmek, ordu ile bozuştuktan sonra da iktidarda kalmak her kabadayının harcı değildir.

Amerika Birleşik Devletleri de, istemeden ve bilmeden, Peron'uun Şubat 946 seçimlerini kazanmasına yardım etmiştir. Amerika, ötedenberi, Arjantin radikal Partisini tutmuş ve onun adaylarını Arjantin idaresinin başında görmek istemiştir. 1946 seçimlerine gidilirken de. Ar-

Eva Peron

Mütevaffa koruyucu melek

Buenos Aires'te faaliyete geçen toplar

Pislik süpürgeyle temizlenir

jantin'deki Amerinan Büyükelçisi Braden'in tavsiyesiyle. Amerikan Dışişleri Bakanlığı, kazanma şansı Peron'unkinden az olan radikal aday için bir şeyler yapmak ihtiyacını hissetmiş ve firene Braden'in verdiği akla uyarak, Peronun harp içinde Mihver devletleriyle olan münasebetini açıklayan bir Mavi Kitap neşretmişti. Amerika Birleşik Devletleri'nin bu hareketini kendi iç işlerine müdahale sayan Arjantinliler Peron'u - Radikal rakibine nazaran 200.000 oy fazlasıyla - Arjantin Cumhurbaşkanı seçmişlerdi.

Peron iktidarda

Peron iktidara büyük emellerle gelm iş çok şey yapmak istemiştir. Daima gayesinin bir devlet totalitarizmi kurmak değil, fakat her sahada millet hakimiyetini temin etmek; sosyal bakımdan adil esaslar üzerine kurulmuş bir cemiyet, iktisadi bakımdan bağımsız ve siyasi bakımdan üstün bir millet kurmak olduğunu' söylüyordu. Ancak Peron iktidarda bulunduğu müddetçe bu gayesinin pek az bîr kısmını gerçekleştirebilmiştir. İktisadi bağımsızlık politikası kısa zamanda iflâs etmiş, Amerikan yardımına başvurmaktansa bir kolunu kesmeyi tercih edeceğini söyleyen Arjantin Devletbaşkanı 1950 de Maliye Bakanını, 185 milyon dolarlık bir ödünç alabilmek için Washington'a kadar yollamıştı. Peron'un sosyal siyaseti de ekonomi politikan gibi çok geçmeden başarısızlığa uğramıştır. Üç sene tabiatın cömertçe bahşettiği mahsulü her zaman idrak edebileceğini sanan Peron, 1951 ve 1952 yıllarında Arjantin müthiş bir kuraklığa uğrayıp dış ticaret tediyesi açık vermeğe başlayınca, işçi ücretlerini birden patlak veren enflâsyona göre ayarlanamadı. İşçi sendikalara içinden yükselen hoşnutsuzluk sesleri bu tarihi taşımaktadır.

Siyasi hayata gelince: Arjantin siyasi (hayatının çığırından çıkması iktisadi buhranların başlamasından daha öncedir. Peron meşum faaliyetine 1948 yılı Eıylûl'ünde hükümet aleyhine komplo hazırlıkları bahanesiyle bazı eski sendika başkanlarını bu arada Cipriano Reyes'i tasfiye etmekle başlamıştı. Cüretini, anayasayı değiştirmek için gerekli üçte iki çoğunluğu aralık 1948 seçililerin de sağladıktan sonra daha da arttırmıştır.

Peron Mecliste bu çoğunluğu sağladıktan sonra ilk iş olarak, anayasanın bir Cumhurbaşkanının iki dönern üstüste seçilmesini men eden maddesini değiştirdi. Bu değişikliği üniversite muhtariyetinin kaldırılması takip etmiştir. Üniversite muhtariyetinden sonra da sura bazı mahalli hükümetlerin tasfiyesine geliyordu. Peron 1948 yılı sonuna kadar üç şehir meclisini ilga etmiş bulunuyordu.

İşler 1951 seçimlerinden sonra büsbütün karıştı. Bu seçimler neticesinde muhalefet, Meclisten aşağı .yukarı tamamen uzaklaştırılmıştı. Ana muhalefet partisini teşkil eden radikaller 141 Peroncu milletvekilinin karşısına ancak 14 temsilci çıkarabiliyorlardı. Meclisteki bu ezici üstünlüğü fırsat bilen Peron Arjantin'in en çok okunan gazetesi La Prensa'yı kapatmaktan kaçınmamıştır.

Milletine vadettiği refahı bu refahtan daha da kıymetli olan bir takım hak ve hürriyetler pahasına vermek isteyen Peron'un hareketleri Arjantinlileri ve bütün dünyayı kendisinden soğutuyordu. Ancak Peronist rejime indirilen en esaslı darbe Eva'ın ölümü olmuştur. Arjantin halkının gözlerinde sosyal ıslahatın tandı sembolü olan Eva'nın ölümüyle beraber Peron'un da devrileceğini söyleyenler tahminlerinde sadece bir kaç senelik bur yanlış yapmışlardı.

Nihayet

Peron diktatoryasına karşı girişilen ilk esaslı hareket kiliseden 16 haziranda gelmiştir. Kilisenin önayak olmasiyle hazırlanan bu darbe teşebbüsünde hava kuvvetleri de Peron'a karşı cephe almışlardı. İsyan hareketini bastırabilmek için Peron orduya başvurmak zorunda kalmıştı. Ordunun yardımiyle başarılan hareketten sonra Peron ordu ileri gelenlerinin ısrarı üzerine memlekette tekrar demokrasi rejimini kuracağını, söz ve fikir hürriyetine müsaade vereceğini temin etmişti. Ancak Peron geçen ay içinde oynadığı bir komedya ile tekrar diktatörlüğe avdet edince ordu da Peron'un aleyhine dönmüştür.

Peron'un iktidardan düşmesine kadar varan yeni isyan hareketi ilk olarak Cordoba eyaletinde başlamıştır. Asilere hakkında geçen 2 eylülde hükümetçe tevkif müzekkeresi kesilen eski alay kumandanlarından General Dalmiro Bala guer kumanda etmekte idi. Kendisine çok geçmeden donanma da iltihak etmiş bulunuyordu. İç durumun çok karıştığına, iktidarda kalmak irin ısrar ettiği takdirde bir iç harbin parlak vereceğini gören Peron istifa etmekten başka çâre bulamamıştır. Peron, çekilirken, iktidarı askeri şeflere .bırakıyordu. Kısa bir müddet için iktidarı elinde bulunduran üç asker! lider ise, asilerle yaptıkları görüşmeden sonra, idareyi Cordoba'da kuru-

lan muvakkat bir hükûmete devretmişlerdir.

Şu anda iktidarın başında asîlerden General Lonardi bulunmaktadır. Genera1 ötedenberi Peron aleyhtarı olarak tanınan ve 1951 yılında ordudan istifaya davet edilen bir askerdir. Peron kendisini muhtelif vesilelerle iki kere hapise atmıştı. Şimdi ise Peron'un akıbetini o tayini edecektir.

Peren ne olmuştur? Gelen haberler isyan başlar başlamaz Peron'un selâmeti kaçmakta bulduğunu gösteriyor. Peron su anda bir Paraguay gemisine sığınmış durumdadır. Şu satırların yazıldığı sırada Paraguay zırhlısı Arjantin donanmasının muhasarası altındaydı.

Arjantindeki hadiseler bir kere daha göstermiştir ki bir diktatör ne kadar kuvvetli olursa olsun daima tehlikededir. Nitekim Peron da kendisini en kuvvetli zannettiği bir anda soluğu deniz üstünde almıştır. Peron gerçekten memleketini kalkındırmak isteyen bir adamdı. Fakat metodunu yanlış sermiştir. Bazı hak ve hürriyetler vardır ki insanlar bunlardan mahrum oldukları zaman gözlerinde refahın bile kıymeti kalmaz. Peron bu cinsten hak ve hürriyetlere dokunmak gafletinde bulunmuştur. Peron idaresi altındaki Arjantin'in kaydettiği hamleler belki eski idarelerin yaptıklarına nisbetle çok fazladır: fakat neticede Arjantinliler söz ve fikir hürriyetlerini, vicdan serbestilerini refaha tercih etmişlerdir. Eğer Peron yapmak istediği reformları bütün demokratik rejimlerin kullandığı metodlarla yapsaydı, bugün gene millet inlin batında vazifesini yerine getirmekte olurdu» Peron üstüne düşen vazifeyi kavrayamamış ve yuvarlanıp gitmiştir. Kavrasaydı, ismi Arjantin tarihine altın harflerle yazılırdı; bugün ise milletinin ve dünyanın laneti onun üstündedir.

Dünyada sevinç

Arjantin diktatörünün düştüğü gün, belki de en büyük sevinç gösterisi, Arjantin sokaklarında değil, onun demokrat komşusu Uruguay'da cereyan ediyordu. Halk gece vakti caddelere fırlamış, bayram ediyordu. Herkes birbirine sarılıyor, Arjantinli mülteciler güdüldükleri yerde hararetle selâmlanıp alkışlanıyor, sokaklarda dans ediliyor, yaşasın demokrasi sedaları gökleri tutuyordu. Sevinç sadece Uruguay'da değildi. Dünyanın dört köşesinde, hürriyete aşık insanlarla yaşadıkları bütün topraklarda bir diktatörün daha devrilmiş' bulunması kutlanıyordu. İnsanlık camiası antik bir aile haline gelmişti, bir kısım kimselerin zorbaların tahakkümünden kurtulması herkesi sevindiriyordu. Şimdi yapılacak iş demokrasiyi, bilhassa batın hürriyetinden başlamak suretiyle yeniden fesis etmekti.

Muvakkat Arjantin hükümeti evvelâ Uruguay tarafından tanındı. Onu diğer devletler, bu arada Amerika Birleşik Devletleri takip etti. Buenos Aires'te artık meşru bir hükümet vardı ve omuzlarına vazifelerin en büyüğünü yüklenmişti: insanların hak ve hürriyetlerini iade etmek, sonra da bunların bir daha kaybolma masını sağlayacak bir rejim kurmak.

Almanyadan bir mektup

Şansölye'nin dönüşü

Bonn - Eylül

Feyyaz TOKAR

Ömrünün her kısmını, flitlerin Nasyonal 'Sosyalizmine baş kaldırdığı için Führer'in zindanlarında geçken Dr. Adenauer, yaşının 79, başının da halli güç bir sürü problemle dolu olmasına rağmen hâlâ genç duruyordu. Kafasındaki karışıklık sadece yüz derisini işgal edebilmiş, fakat daha içeriye nüfuz edebilmek imkânını bulamamıştı.

Malenkof değişikliğine kadar Sovyet Rusya idarecilerinin bir numaralı mücadele istikametlerinden olan şansölye Adenauer, Rus siyasetinin defne dallarına bürünmeye başladığı andan itibaren kızıl liderler için sempatik olmuş ve hatta, geçen haftalar içinde avdet ettiği Moskova'ya hararetle davet edilmişti.

Conrad Adenauer Moskova'dan neler getirdi? Veya bu görüşmeler istikbal için neler vadediyor? Suallerinden evvel Alman Başvekilinin pek de arzu etmediği bu seyahate niçin icabet eylediğini araştırmak gerekir...

Federal Almanya şansölyesini, neticesinde bir şeyler koparamıyacağından neredeyse emin bulunduğu bu seyahate sürükleyen sebep, ana muhalefet partisinin ilerde yapması muhtemel ithamlardı. Davete "hayır" lı bir teşekkürle cevap vermiş obaydı, ait sık meclis kürsüsüne fırlayacak olan sosyal demokratların ve liberallerin, Moskovaya gitmiş olsaydınız belki 10 senedir zindanlarda inleyen binlerce Almanı ve Doğu Almanyayı kurtaracaktınız» haykırışlarını şimdiden işitir gibi oluyordu. Oysa, şartlar da gayet güçtü. Eli hoş döneceği, aksine belki de Ruslar hesabına bir şeyler kaybedeceği ihtimal dahilindeydi.

Adenauer bu kötü şartlara rağmen- Moskova'da gayet sert çıkışlar yapıyordu. Hitlere beddualar savuran Bulganin'i dinledikten sonra Hitler'-in zindanında geçirdiği günleri hatırlayıp Rus başvekilnii alkışlamak yerine, havanın alacağı soğuk atmosfere de kıymet vermeden, fakat bir zamanlar diler Hitlerle kadeh tokuşturup dostluk nutukları çekerken bizler hapishanedeydik» demişti.

Şansölye, Almanya birleştirilip harp esirleri iade edilmeden Rusyayla hiç bir şey yapılamıyacağını söylüyordu. Fakat uzun vadeli plânlar üzerine hazırlanan kızıl harici siyaseti son senelerde hatmin maruf siyasilerini avlamak imkânını buluyordu. Nitekim, Dr. Adenauer'in Moskova'ya müteveccih olarak Atanan topraklarından hareketinden bir iki saat evvel Pravda'-da gayet enteresan bir makale intişar etmişti. Bu yazıda Rusların her şeye amade oldukları, esasen bütün meselelerin hani pek zor problemler olmadığı belirtiliyor ve heyeti umumiyesiyle, eğer Moskova konferansı neticesiz kalacak olursa, Rusların bütün iyi niyetlerine rağmen bunun sorumluluğu, peşin olarak Federal Cumhuriyetin başvekiline yüklenmiş oluyordu.

İşte fan şartlar altında cereyan eden Moskova ziyaret ve görüşmelerinden sonra Dr. Adenauer bir mektupla Rusyayla diplomatik münasebetlerin kurulacağını bildiriyordu. «Almanya birleştirilmeden biç bir şey yapılamaz» diyen başvekilin hareketi oldukça garipti. Gerçi Rusya harp esirlerini iade edeceğini bildirmişti, fakat Almanya'yı brinci olanda alâkadar eden mesele Doğu ile Batının birleştirilmesiydi. Yoksa başvekil Ruslardan henüz açıklanmıyan garantiler mi almıştı? Bu ihtimal çok zayıftı. Demek ki Batı Almanya devlet adamları, diplomatik münasebetlerin kurulmasının Almanya'nın birleştirilmesini kolaylaştıracağına inanmış bulunuyorlardı. Bu ise tek kelime ile safdillikten başka birşey değildi.

Münasebetlerin kurulmasiyle Almanya ikiye ayrıldığını fiilen kabul etmiş olduğu gibi Cenevrede toplanacak batılı büyüklerin elindeki mühim bir koz da kaybedilmiş oluyordu. Almanya'nın birleştirilmesi hususunda azami gayreti sarfetmek taahhüdünde bulunmuş olan batılı liderler, şimdi eski rahatlık içerisinde konuşamıyacaklardı. Almanya'nın birleştirilmesine temas edildiği anda Rus delegesinin ilk sözü çok kuvvetli bir ihtimalle; Almanyayla diplomatik münasebetlerimiz mevcut bu meseleyi iki memleket kendi arasında rahatça görüşebilir.» olacaktı. Adenauer ilk defa çürük bir tahtaya basıyordu.

Moskova müzakerelerinin bu gün irin biraz sürprizli gözüken bu neticelerinin Almanya lehinde inkişaflar göstermesini! temenni eylemek ve şimdilik hadiselerin seyrini beklemek gerekiyor.

Orta Avrupa

Almanya'nın öteki yarısı

Kısa boylu, sert bakışlı dinç adam kadehini masada bulunanların sıhhatine kaldırdıktan sonra «Biz sözümüzde dururuz, dedi. Bizim verdiğimiz söz ister yazılı olsun, ister olmasın kanun hükmündedir.»

Sözü kanun mertebisinde olan bu adam Sovyet Rusya Komünist Partisi Genel Sekreteri Nikola Kruşefti ve kadehini de Moskova'yı ziyaret etmekte olan Doğu Almanya Başbakanı Grotewolh ile Doğu Almanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Walter Ulbridht'in sıhhatine kaldırıyordu. Adenauer'in Moskova

Molotof Grotewolh'u karşılıyor
Vaktile de Libentropp'u karşılamıştı

dan ayrılmasının üstünden ise henüz bir halta bile geçmemişti.

Rus idarecileri Batı Almanya Başbakanının ziyaretinin hemen ertesinde bir de Doğu Almanya idarecilerini davet etmeye neden lüzum görmüşlerdi? Bu sualin cevabını verebilmek için bir parça geriye dönmek icap etmektedir.

Batı Almanya Şansölyesinin Moskova'yı ziyaret ettiği sırada yapılan Rus - Alman görüşmelerinin ilkindeydi. İkinci cihan savaşından sonra hükmen değilse bile fiilen ikiye ayrılmış olan Almanya'nın tekrar birleştirilmesi bahis mevzuu diliyordu. İlk sözü ihtiyar Alman devlet damı almış ve büyük devletlerden, bu arada hiç şüphesiz Sovyet Rusya'dan, aralarındaki anlaşmazlığa bir son vererek yıllardan beri her Almanın en büyük ıstırab kaynağını teşkil eden bu ayrılığa bir hal çâresi bulunmasını istemişti.

Konuşma sırası Bulganin'e gelince Adenauer'in kendisini boşuna yorduğu hemen anlaşıldı. Bulganin bu mesele hakkındaki malûm Rus görüşünden zerre kadar ayrılmaya yanaşmıyordu. Rusya ötedenberi Batı Almanya'nın silâhlanmasına istememişti. Oysaki Batı Almanya Paris antlaşmalarını imza ve tasdik etmekle tecavüz! bir mahiyette olan KU-. zey Atlantik Paktına katılmış ve silahlanmaya başlamıştı. Bütün bu hususlar Bulganin'e göre • Almanya'nın birleştir rilmesi bahsinde ciddi engeller teşkil etmekteydi.

Bulganin kaldı ki diye devam etmişti «Almanya'nın birleştirilmesi her şeyden ve herkesten önce Almanları ilgilendiren bir meseledir. Onun için Alman birliğinin kurulması imkânları yapılacak Dörtler konferanslarında değil. Doğu ve Batı Almanya temsilcilerinin kendi aralarında akdedecekleri bir toplantıda araştırılmalıdır.

Fakat hangi Doğu Almanya'nın hangi temsilcileri? Batı Almanya şimdiye kadar Doğuda kurulan kukla komünist hükümeti tanımaya yanaşmamıştı ki onun temsilcileriyle bir masa etrafında toplanarak Almanya'nın birleştirilmesini müzakere etsin. Adenauer, bu meselede, kendine muhatap olarak daima büyük devletleri seçmişti Rusya, Almanya'nın birleştirilmen meselesini üzerinden aktararak hücumlardan kurtulabilmek i. çın' Doğu Almanya'yı tanıtmak zorunda olduğunu anlıyordu.

Sovyet Rusya Adenauer'i Moskova'ya davet ederken göz önünde bulundurduğu hususlardan biri de biç şüphesiz buydu. Batılılara ve bilhassa Adenauer'e Doğuda kurduğu peyk devleti tanıtacaktı. Kendisi Batı Almanya'yı tanımaya bunun için yanaşmış ve Adenauer'in Moskova seyahati sırasında yaptığı teklifi de bunun için ortaşa atmıştı.

Fakat Adenauer her zaman olduğu gibi bu sefer de Doğu Almanya'nın varilliğini tanımayı reddedince, Sovyet Rusya Doğu Almanya realitesini dünyaya zorla kabul ettirmek için kapılarını, Adenauer'in hemen arkasından. Grotewolh ve Ulbrichıt'e açmıştır.

Doğu Almanya temsilcileriyle yapılan görüşmeler sonunda Sovyet Rusya Al manıya'nın ikinci yarısına hükümranlık haklarını iade etmiş bulunuyor.. Böylece Avrupa'nın tam ortasında ikiye bölünmüş bir Almanya, eskisi gibi sadece fiilen değil, fakat hükmen de meydana gelmiş oluyor. Rusya, biç şüphe yok ki, Batılı devletlerden Almanya'nın bu ikinci yarısını tanımalarını İsrarla talep edecektir. Bu hususta kullanacağı koz kendisinin Batı Almanya'yı tanımış olmasıdır.

Doğu Almanya'ya gelince, bu devlet hükümranlık haklarına karşılık Almanya'nın bireştirilmesi ve Avrupa güvenliği bahsinde Sovyet Rusya'ya yardımda bulunmaya söz vermiştir. Bu yardımın Sovyet plânlan çerçevesi içinde yapılacağını söylemeye lüzum bile yoktur. Moskova'da varılan Doğu Almanya • Rusya anlaşmasının imzasını bekliyecek kadar olsun sabır gösteremiyen Doğu Almanya temsilcileri, Batı Almanya ile, Sovyetlerin meşhur Avrupa güvenliği plânlan dahilinde bir anlaşma yapmaya hazır olduklarını bildirmişlerdi.

SON haftalar içinde cereyan eden hâdiselerden sonra Avrupa'nın durumunda iyiye doğru bir gidiş olduğunu iddia edebilmek için son derece safdil olmak gerekir. Ekim ayında toplanacak olan Dörderin karşısında aynı Avrupa meseleleri, en iyi bir ihtimalle ancak kılık değiştirmiş olarak çıkacaklardır.

Finlandiya

Rusların hediyesi

Batı Almanya Başbakanı Dr. Conrad Adenauer'den sonra ve Doğu Almanya Başbakana Grotewolh ile aynı günler içinde, Moskova, protokoldeki yeri onlardan da üstün bir ziyaretçi daha ağırladı. Bu ziyaretçi Finlandiya Cumhurbaşkanı Paasikivi idi ve Moskova'ya iki memleket arasındaki dostluk ve- işbirliğini arttırmak için gerekli görüşmelerde bulunmak üzere gelmişti. Bu seyahati sırasında kendisine Başbakan Kekkonen, Milli Savunma Bakanı Skog ve eski Dışişleri Bakanı Svento refakat ediyordu.

Fin Cumhurbaşkanı Sovyet Rusya'da tanınan ve sevilen bir kimseydi Bir zamanlar Fin hükümetini temsilen Moskova'da bulunmuş ve Rusçayı rahatça konuşacak kadar öğrenmişti. Fin siyasetinin bir numaralı adamı olunca da Rusya'yı ürkütmeyen, mutedil bir yolda yürümeye başlamıştı. Bu bakımdan Sovyet Rusya, zaman zaman, seksendörtlük Fin Cumhurbaşkanı hakkında sempatilerini izhar etmekten geri kalmıyordu. Önümüzdeki Ocak aynıda yapılacak Fin seçimlerinde Pasikivi ve Kekkonenin galibivetini görmek, hiç şüphesiz Rusları memnun edecekti.

Zaten Fin Cumhurbaşkanının Moskava'ya davet edilmesinde yaklaşan Fin seçimlerinin de büyük rolü vardı. Sovyet Rusya seçimlerden önce Paasikivinin durumunu kuvvetlendirmek istiyordu. Ancak, bilinmeyen tek nokta, Sovyet Rusya'nın bu hedefe vasıl olmak fecin kullanacağı vasıtaydı.

Fakat Fin Cumhurbaşkanının ziyaretinin ilk günlerinde Sovyet şurasının aldığı bir karar, Sovyetleri Paasikivi'nin durumunu kuvvetlendirmek için seçtikleri vasıtayı meydana çıkarmıştır. Yüksek Şûra, bu kararıyla, 1944 mütareke anlaşması ile Finlerden alınarak önemli bir Sovyet deniz üssüne tahvil olunan Porkkala limanını tekrar Finlilere iade ediyordu. Halbuki 1944 anlaşmasına göre Porkkalanın elli sene müddetle Rusların elinde kalması gerekmekteydi.

Sovyet Rusya'nın aldığı bu karar Paasikivinin Finlandiyadaki durumunu gerçekten kuvvetlendirmiştir. Zira Porkkalanır Sovyetlere geçmesi Finleri zivadesiyle üzmüştü. Şimdi kaybolan eşeğini tekrar bulan fakir misali Finliler sevinç içindedirler.

Bir taraftan Finlandiya'da hissedilir bir memnunivet hüküm sürerken, diğer yandan Sovvet Rusya da bu jestin propaganda değerinden istifadeyi ihmal etmemiştir. Finlandiya Büyükelçiliğinde tertip edilen bir kabul resminde söz alan Rus Savunma Bakanı Zukof, Porkkala deniz üssünün tahliyesinin Sovyet iyi niyetlerini bir delili olduğunu, diğer devletler için de ellerindeki üsleri tahliye ve imha etmek zamanının geldiğini söylemiş ve diğer devletlerden Amerika Birleşik devletlerini kasdettiğini ilâveyi de unutmamıştı. Ancak Rus iyi niyetleri *(!)* dünyaca malûm olduğundan bu jest Cenevre'den sonra yaratılan havaya inanan Jardan gayrisi tarafından hararetle karşılamıştır. Dünyanın hu günkü durumundaki mesuliyet hissesi pek büyük olan Rusya'nın işi niyetlerine öyle bir kaç hareketine bakarak inanmak epeyce zor

Porkkala'daki Sovyet vagonları
Demir perde merakı

Amerika

Başkan hasta

Başkan muavini Nixon ve Dışişleri Bakanı Foster Dulles, gazetecilere «işlerin aksatılmıyacağnı bildirdiler. Beyaz Saray üç gündenberi derin bir sükut içinde idi. Gazeteciler Beyaz Saray'a yerleşmişlerdi. Başkan Eisenhower üç gündenberi kalp krizinden muzdarip bulunuyordu, rahat nefes almasını ve canzafiyet görülmüş, Başkanı yatağa düşürmüştü. Hastalığın kolay atlatılır bir hastalık olmadığı ortada idi. Üç doktor her dakika ve saniye Başkanın yanında bulunuyordu, rahat nefes almasın ve canlılığını bir an önce kazanmasını temin için oksijen çadırında yatıyordu. Başkanın daimi surette oksijen çadırında tutulması da gösteriyordu ki, hastalık tahmin edildiğinden de ciddidir. Üzerinde hassasiyetle durmak lâzımdır.

* Başkan Eisemhower'in hastalanması üzerine bütün dünya milletleri - hatta demirperde gerisi ve Sovyet Rusya - derin bir teessür içinde idi. Moskova'da kiliselerde ayinler tertip edilmişti, Başkanın sıhhati ilcin dua ediliyordu. Papa da Başkan'ın bir an önce sıhhatine kavuşması için Allahına yalvarıyordu. Beyaz Saray'a binlerce adet telgraf geliyor, geçmiş olsun deniliyordu. Bütün bu telgrafların mânası tek idi. Dünva milletleri Eisnhmwer'in şahsında sulhün emarelerini görmüşlerdi. Eisenhower ile birlikte iki zıt kutup zahiren de olsa biribirine yaklaşmıştı. Bunlar daha da iletiye gidebilir, dünya milletleri Eisenhower'in kızıl liderler ile nihai bir anlaşmaya girmesi ümitlerini daha usun müddet yaşatabilirlerdi. Hatta belki de dün--a iki kutbun barışması ile nihai bir sulh devresine girebilirdi.

Telgrafların hakiki mânası bir büyük devlet adamına sıhhat temenni etmenin yanında, dünya sulhu için beslenen ümitleri boşa çıkarmamayı hedef tutuyordu.

Fakat şurası bir hakikat idi ki, Eisenlhower iyileştikten ve hattâ vazifesi başına döndükten sonra da, devlet işleri ile aynıi enerji ile meşgul olamazdı. Daimi bir dikkate ve ihtimama f ihtiyacı vardı. Kalp hastalıklarının en zalim tarafı bu idi. Yorulmaması, fazla çalışmaması elzemdi. Yoksa hastalık tekrarlıvyabilirdi ve bu ikinci tekrarlayış birincisinden daha feci, daha ağır şartları ortaya çıkarırdı. Başkan Eisenhower, eskisinden daha çok yardımcılarının dirayetine ve çalışmasına muhtaç görünüyordu.

Hastalığın uzaması ihtimali karşısında Amerika devlet adanılan bir «Başkan Vekillinin tayin edilmesini uygun buluyorlardı. Bir çok işler vardı ki, ancak Eisenhower'in yetkisi ve imzası bulunmakla yürüyebilirdi.

Eisenhower bu hastalıktan kurtulamışacak olursa, Amerikan kanunları yardımcısı Nbeon'u başkanlığa getirecektir.

Havacılık

Yeni bir muvaffakiyet

Bandırma o gün müstesna günlerinden birisini yaşıyordu. O güne kadar Bandırma bu kadar kalabalık bir askerî gurup, hem de çeşitli milletlere mensup bir kalabalık görmemişti. İçlerinde bilhassa İtalyanlar ve diğer milletlerin mensupları vardı. Merasim, dört gündenberi devam eden Nato güney Avrupa atış şampiyonluğunun neticesini tesit için hazırlanmıştı:. Türk hava kuvvetlerinin ileri gelenleri Hava Kuvvetleri Kumandanı Korgeneral Fevzi Uçaner Nato Güney Hava kuvvetleri kumandanı Tümgeneral Unia ve diğer milletler generallerinin iştiraki ile yapılıyordu.

Hava kuvvetleri kumandanı Uçaner milli marşların çalınmasından sonra kısa bir konuşma yaptı ve havacılarımızı büyük başarılarından dolayı tebrik etti. Sonra, mükâfatlar tevzi edildi. Türk takımı gerek fent ve gerekse takım itibariyle birinciliği kazanmışlardı. Güney Avrupa armasını,' Türk Hava Kuvvetlerinin ortaya koyduğu kupayı kazanmıştı.

Türk Hava (Kuvvetlerine mensup jetler bu mükâfatları hakkıyla kazanmış oluyorlardı. Çünkü dört gün devam eden ve puyan usulü ile yapılan müsabakalarda türkler en zor durumlarda {etlerle hücum ettikleri hedefleri darmada-' ğın etmişler, en vurulmaz gibi görünen yerleri taramışlar, yüzde nisbeti itibariyle en ufak bir neticenin bile muvaffakiyet sayıldığı atışlarda hedefi seçmeleri, vurmaları ve yüzde yüze yakın isabetleri ile diğer milletlere nisbetle büyük puyanlar k a z a n ı m işardı. Hedeflerin en zoru yerde sabit duran ve etin uçuşu anında çok küçük bir nokta halinde görülen hedeflerdi ki Türkler bu hedeflere yaptıkları pike uçuşlarda çok yaklaşmışlar, âdeta hederin üzerinden sürünerek geçmişler ve isabetleri tam olmuştu. Halbuki bir jet uçağı ile hedef, üzerinden geç mek muayyen nisbetle ve mesafelere ihtiyaç gösteriyordu. Jet uçağının hareket kabiliyetine ve süratine bağlı olarak tesbit edilen bu alçalmayı bu pike inişini türkler çok geride bırakmışlar ve hayret edilecek bir ustalıkla çok aşağılara kadar inmişler ve hedefi parçalamışlardı.

Puyanlar, uçaklar hedeflere kaydettikleri isabet nisbetinde verilmişti. Halbuki, puyan kazanabilmek için yüz atışın asgari 78 ini isabet ettirmek icap edivordu. Türkler yüz atışın doksan besini hedefe vurmak süreti ile dünya milletleri arasında *müstesna* bir yerleri olduğunu göstermişlerdi. Esasen Türkler daha evvel dünya milletleri arasında yapılan hava müsabakalarından çok iyi dereceler almışlar, İnıglizler ve Amerikalılar arasında kendilerine müstesna bir ver temin etmişlerdi. Bandırma'dan evvel hava oantatlonunda yaptıkları dereceler Avrupa ayarında idi. Hele fert olarak gösterdikleri kaabiliyet üzerinde hiç bir yabancı millet müsahidinin söyliyeceği söz yoktu. Bandırma müsabakalarına hazırlık maksadı İle Balıkesir'de tertip edilen Türk kuvvetlerinin muhtelif bölgeleri arasmda yapılan varışlarda Amerikalı hocaların fevkalâde olarak vasıflandırdıkları, uçuşlar yapmışlardı.

Bu müsabakaların teknik neticeleri şöyledir:

1 inci Assubay Başçavuş İhsan Uzakman 766.0 puan, 2 nci Assubay Kıdemli Başçavuş Ahmet Özseyhan 761'9 puan, 3 Üncü Üsteğmen Osman Coşkun 705,6 puan, 4 üncü Yüzbaşı Ali Tekin 662,1 puan, 5 inci Russo (İitalvan) 652.8 puan, 6ıncı Üsteğmen Aydın Kirişoğlu 651.9 puan, 7 inci Gıiarantelli (İtalvan) 603.5 puan, 8 inci Tomeocci (İtalyan) 592,8 puta.

Takım halinde puan vaziveti şöyledir:

1 inci Türk takımı 3544.6 puan, 2 inci İtalyan takımı 2914.7 puan.

Yukarıdaki rakkamlardan da görüldüğü üzere, havacılarımızın aldıkları neticeler hakikaten' iftihar edilecek, sevinilecek ölçüdedir. Jet uçakları dünya ufukları sardığı günlerde, eski tip uçaklar ile havacılığımız üzerinde söz söyliyenler, Türklerin jetlere uzun müddet alışamıyacağını da kaydediyorlardı. Halbuki bugün' elde edilen neticeler jet uçakları imal eden, her hususuna vakıf olan milletleri mahcup edecek derecede mükemmeldir. Jetler ile Türklerin oyuncak oynar gibi oynadıklarını Amerikalı mütehassıslar çekinmeden • hakikati ifade ederek - söylemektedirler.

Şartlar değilse de, jetler yerlerini daha mütekâmil uçaklara bıraksalar da türklerin bu yeni uçaklar De ayni kabiliyet ve mükemmeliyet içinde uçacaklarrndan müttefiklerimizin şüphesi yoktur. Yenilikleri kapmak ye onları en doğru yolda kullanmak bir hırstır, türklerde bu hırsın mevcut olmadığım hiç kimse söyliyemez.

Yakın bir gelecekte . havacılarımız daha ileri merhalelere erişecek ve bundan bütün memleketçe derin bir iftihar duyacağız.

Önümüzdeki günlerde Avrupa s e - malarında Türk Jetlerini seyretmek mümkün olacaktır. Yeni milletlerarası programlar Nato manevraları Türk pilotlarının mahir ellerini diğer milletlere, müttefiklere tanıtıcaktır.

Ve şurası bir kerre daha anlaşılacaktır ki, Türkiye'ye yapılan yardım boşa atılan bir ok değildir.

Kapaktaki komutan

Korgeneral Nurettin Aknoz

Örfi İdare Komutanlığına tâyin edilmiş olan Kongeneral Nuri A k - noz'un pek mühim vatan hizmetlerinde geçmiş 59 yıllık bir hayatı vardır. 1312 yılında İstanbul'da doğmuş ve 9 Eylül 1328'de Harp Okuluna girerek 17 Eylül 1330 tarihinde Asteğmen rütbesi ile orduya katılmıştır. İlk görevi, XI inci Kor. 30 ncü Tümen 34 ncü Topçu Alayı 5 inci Bataryada takım komutanlığıdır. 25 Aralık 1330 tarihinde Teğmenliğe yükselmiş, bataryası ile İzmir'e hareket ederek 20'nci Topçu Alayında vazife görmüştür.

1 Aralık 1332 yılında üsteğmenliğe yükselmiş, sırası ile 53'üncü Alay Tabur yaverliğinde ve Vekâlet Zat İşleri Dairesi Tepen Şubesinde çalışmıştır. 30 Ağustos 1337 tarihinde İneboludan Anadoluya iltihak etmiştir. 15 Ağustos 1337 yılında Yüzbaşılığa yükselmiş, VI. ıncı Bor. II inci şubesinde ve Endaht Tabura Sahra Obüs Batarya Komutanlığında ve 5'nci Tümen Esliha Subaylığı görevlerinde bulunmuştur. 1339 yılında Harp Akademisi imtihanını kazanarak üç yıllık tahsili ikmal etmiş ve Genelkurmay Başkanlığı 7 inci şube emrine verilmiştir. Bir yıllık kıta stajını 61 inci Tümen Topçu Alayında tamamlamış ve 30 Ağustos 1929 tarihinde Binbaşılığa yükselerek Harp Akade-. misi öğretmenliğine tâyin edilmiştir. Daha sonra Gümrük Muhafaza Komutanlığı Kurmay Başkanlığında bulunmuş ve 41'inci Topçu Alayı l'inci Tabur Komutanlığı görevini yapmıştır. 30 Ağustos 1934 yılında yarbaylığa yükselmiş ve sırası ile 9 ncu Tümen Kurmay Başkanlığında, Erzincan Askeri Orta Okul Müdürlüğünde, Genelkurmay Başkanlığı Harekât Dairesi 8 nci Şube Müdürlüğünde ve 11 nci Tümen 30 Alay Komutan Muavinliği görevlerinde bulunmuştur. 30 Ağustos 1939 da Albaylığa yükselerek Kırıkkale Sanat Lisesi Müdürlüğüne tâyin edilmiştir. Bilâhare Ordu Dairesi 1 nci Şube Müdürlüğünde ve Zırhlı Alay Komutanlığında çalışmıştır.

80 Ağustos 1948 tarihinde Tuğgeneralliğe yükselerek 3 ncü Zırhlı Tuğa' Komutanlığında ve sonra 1 nci Zırhlı Tugay Komutan vekilliğinde bulunmuştur. 30 Ağustos 1947 de Tümgeneral olmuş ve Milli Savunma Bakanlığı Motorlu Vasıtalar Daire Başkanlığında, Genelkurmay Ordonat Dairesi Başkanlığında ve daha sonra Geliboluda 4 neft Tümen Komutanlığında çalışmıştır. 30 Ağustos 1951 de Korgeneralliğe yükselmiş ve tekrar Genel Kurmay Başkanlığı Ordonat Dairesi Başkanlığına, bilâhare II nci Kolordu Komutanlığına tâyin edilmiştir. 20 Eylül 1954 de III ncü Ordu Müfettişliğine ve şimdi I nci Ordu Müfettişliğine naklen tâyin olunmuş tur. Birbiri Dünya Harbine ve İstiklâl Harbine iştirak ederek liyakat Harp, Alman Demir Salip ve İstiklâl madalyaları ile taltif edilmiştir. Evi olup iki çocuğu vardır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Türk parasının kıymeti

Uzunca bir müddettenberi caddelerimizde sık sık görmeye alıştığımız Suriye veya Lübnan plâkalı lüks ve yepyeni Otomobilleri galiba artık pek göremiyeceğiz. Döviz kaçakçılığının ve vergisiz mal ithalinin memleketimize mahsus bu otomobilli şekli 15 Eylül 1955 Perşembe günü çıkan resmi gazetedeki Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki 14 sayılı kararname ile sona eriyordu. Bu kararnameye kadar Türk parasını korumak için urun bir zamandan beri Yürürlükte bulunan ve iktidar de--işikliğinden bu yana meydana getirilen şartlara göre kifayetsiz kalan 13 sanlı kararname ile işler yürütülmeye çalışılmıştı. Yürürlükten kaldırılan kararname çıkarıldığı zamandan bu güne kadar şartlar çok değişmiştir. Son yıllarda eski kararnamedeki ban bolluklardan istifade edilerek türlü çeşit dalavereler yapılıyor ve bunların hikâyeleri bitmez tükenmez şekilde anlatılır) duruyordu. Herhangi bir yoldan dışarıya çıkardığı dövizle otomobil ucuz fiattan Türk parası ve diğer bir çok meta alıp memlekete get irerek zengin olanlar veya zen--inliklerini bir kaç misli arttıranların adedi günden güne kabarıyordu. Bütün bunlar kıymeti zaten günbe gün düşmekte olan Türk parasının kıymetinden daha da kaybetmesine sebep oluyordu. Türk parası bu gün dünyanın her yerinde ya kur harici olmuş veya resmi serbest piyasalarda kıymetinin üçte birine düşmüş bulunmaktadır. İngiltere'de pek mahdut sayıda bir iki banka on Türk lirasma vedi silin vermeyi lütfen kabul etmektedirler. Bilindiği gibi resmi kura göre yirmi silin sekiz Türk lirası etmek redir. Ayni hale Fransa'da. Almanya'da. İtalya'da da şahit olunmaktadır. Yeni çıkarılan kararnamenin paramızın kıymetindeki bu anormal düşmelere mani olacağını ümit fazla iyimserlik olacaktır. Çünkü bir memleket parasının kıymetinde istikrar temini ve bunun korunması sadece bu türlü yasaklama hükümleri ve zor tedbirleriyle kabil olamaz. Bu çok kompleks bir problemdir. Çok daha başka türlü gayret ve tedbirle ancak sağlanabilir. Çünkü yeni kararname sadece şimdiye kadar yapılmakta olan yolsuzlukların belki kısmen önüne geceçektir. Bedavadan yaşamak ve arıktan zengin olmayı kendileri için meslek haline getirmiş bulunan kimselerin daha ne gibi metodlar icat edeceklerini kimsenin önceden kestirebilmesine imkân yoktur.

Nitekim ayni hal eski kararnamenin tatbiki sırasında da görülmüştü. Yürürlük tarihinden itibaren tatbikatta kararnamede demiş olunamıyan bir sürü hâdise ile karşılaşmış ve bunların her birine karşılık çıkarılan parça halinde ilave bükümlerle üsler yürütülmeğe gayret edilmiştir. Böylece verisine kadar eskisi yamalı bohça halinde devam edegelmiştir. Dertler asıl kaynaklarından düzeltilmeye çalışılmadığından ve buna belki de imkân omadığından şikâyet edilegelmekte olan durumda arzu olunan iyileşme ve düzelme meydana gelememiştir.

Güneyden gelen otomobiller

Yol kapalıdır

Yeni hükümler ve esasları

Yeni kararname eskisinin tatbiki sırasında zaman zaman çıkarılan hükümleri bir araya toplamakta ve pek mahdut bir iki yenilik getirmektedir. Yukarıda da işaret olunduğu gibi. diğer her sev ayni kaldığı takdirde, yeni kararname de memleketin hissetmekte olduğu güçlüklerin yok edilmesinde , çok fazla ümit verici olamamaktadır. Gerçi yeni kararname ile pek çok dağınık hüküm bir araya getirilmiş ve derli toplu hale sokulmuşsa da, heyeti umumiyesi ile haddinden fazla emek ve zaman israfına sebep olarak bir mahiyet almıştır. Bittabi bu husus dağınık hükümlerin toplanmasıyla nisbeten azaltılmıştır. Bürokrasi bizatihi hükümlerin ve usullerin kendisindendir. Usuller ve formaliteler insanı çileden çıkaracak şekildedir demek bile kâfi değildir. Bazı hallerde iş sahibinii hatta doğrudan doğruya işten vaz geçi' recek kadar yorucu, karışık, masraflı - tabir mazur görülsün - korkunçtur. Haddi zatında bütün bunlar iktisadiyatı ve verici normal ve sıhhatli halde bulunan bir. memleketin meselelerini hal irin müracaat edeceği tedbir ve usuller değildir. Bir çok Avrupa memleketinde harpten bu tarafa, bu mevzudaki kayıtlar ve ağır hükümler peyder pey va çok hafifletilmiş veya tamamen ortadan kaldırılmışdır. Bizde ise işler, bir zamandanberi bilâkis daha çok zorlatmaya daha çok güçlüklere saplanmaşa başlamış ve bunun ıslâhı yolunda da ciddi ve ümit verici faaliyetlere girişilmemiştir, insan ve millet havalını daha caizin, rahat ve kolaş yaşanılır hale getirmek vazifesinde olan devletin bu derece müdahaleci bir pozisyona girmesi kat'iyen kabul edilebilir bir şey değildir. Ancak şurası var ki, yeni kararname hiç olmazsa mahdut imkânların daha idareli ve rasyonel bir tarzda kullanılması, memleket ekonomisine muhtelif suretlerde büyük zararlar *veren* bir takım hâdiselerin önlenmesi hususunda Sevdalı olabilirse tedbirler manzumesi olarak belki kendisinden beklenilen fonksiyonu ifa etmiş olacaktır.

28 Temmuz 1955 tarihinde Bakanlar Kurulunca' kabul edilen 14 sayılı yeni kararnamenin nesri her nedense 15 Eylüle kadar bekletilmiştir.

Kararnamede birinci madde kararnamenin mevzuunu tesbit ve tayin etmektedir. Kararname ile güdülen maksat, adından da anlaşılacağı gibi. Türk parasının kıymetini muhafaza etmektir. Bu husus. 1 Kambiyo, nukut. esham ve tahvilat alım, satımı: 2 - Kıymetli madenler ve kıymetli taslarla bunlardan mamul veya bunları muhtevi her nevi eşya ve kıymetlerin ihraç ve ithali: 3 - Ticari senetlerle tedivevi temine yarıyan her türlü vesika ve vasıtaların memleketten ihracı veya memlekete ithalinin tanzim ve tahdidine müteallik vazedilmiş bulanan esaslar ve hükümlerle temün edilecektir.

Kararname altı kısım halinde toplan mış 81 maddeden müteşekkildir. Her kısım kendi içinde mevzua göre bölümlere ayrılmıştır.

Birinci kısım umumi hükümleri ihtiva etmektedir. Burada mevzu, mahfuz hükümler tesbit olunmakta. kararneme' de geçen bazı mefhumla *tarif* edilmekte ve Türk parasına ve Türk parasıyla tediveyi icap ettiren vesikalara dövizlere, kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan mamul veya bunarı muhtevi eşyaya ve menkul kıymetlere müteallik takvidler vaz olunmaktadır.

Yabancı sermayeyi teşvim kanunu ile petrol kanununa, Milletlerarası Para

Fonu ve Milleterarası İmar ve Kakırıma Bankası anlaşmaları bükümlerine ve Met kez Bankası kanununa göre yapılacak muameleler kararnamenin hükümleri dışındadır.

Türk parasına ve türk parası üzerinde tanzim edilmiş vesikaların ithal ve ihracı Maliye Bakanlığının iznine bağlıdır. Türkiyede ikamet etmiyen hakiki ve hükmi şahıslar adına türk bankalarına tevdiatta bulunulabilmesi Maliye Bakanlığının izniyle mümkün olacaktır.

Memlekete döviz ithali serbest, ihracı ise Bakanlığını önceden müsaadesine tabidir. İthal olunan - - - belli müddetler içinde yetkili bankalardan birine tevdii gerekmektedir. Her türlü şahsın izinsiz olarak yanında döviz bulundurması, bir yerden bir yere götürmesi yasaktır. İzinsiz döviz ihracı yasak ise de, Türkiye'den yapılan ihracat için burada mukim şahıslara avans veya finansman maksadiyle gönderilen dövizlerin kullanılmayan kısmımın mahreçine iadesi bir kayda tabi değildir.

miş bir karar olmadıkça bankalar hergün satın aldıkları her çeşit dövizi aynen İstanbul menkul kıymetler ve kambiyo borsasına arza ve ihtiyaçlarını bu borsadan tedarike mecburdurlar. Muameleler bakiyesi 5000 TL. nı aşmadığı takdirde ertesi güne devredilebilir. Adı geçen borsada yapılacak her türlü alım ve satımlarda döviz * fiyatları Merkez Bankası taralından tespit edilen esas kurlara nazaran peşin kambiyo muamelelerinde %1, efektif alım satımlarında %3 ten fazla farkedemez. Kararnamede tespit edilen usuller dışında gerek bankalar ve gerekse hakiki ve hükmi şahıslar için her hangi bir sebeple döviz üzerinde muamelede bulunmak, arbitraj yapmak men edilmiştir.

Hangi kaynaktan gelirse gelsin bütün dövizler Maliye Bakanlığının emrindedir. Her türlü döviz tahsisleri ve sarfiyatı ihtiyaçların nevine ve ehemmiyetine göre Bakanlıkça tanzim ve icra edilir.

Maliye Bakanlığınca tesbit edilen lerine göre yapılır, ihracat malları fiyatlarının satış tarihinde cari iç ve dış piyasa fiyatlarına uygunluğu şarttır.

Üçüncü Kısım, ithalâta müteallik hükümleri ihtiva eder. İthalât dış ticaret rejimine müteallik karar hükümleri dairesinde ve Maliye Bakanlığınca tespit olunan ithalât bedellerine göre yapılır. İthal malları fiyatlarının dış piyasalarda cari fiyatlara uygun olması şarttır. Burada da ithalat, İhracatta olduğu gibi umumi ithalât ve hususiyet arzeden ithalât diye ikiye ayrılmıştır. Hususiyet arzeden ihracat olarak muvakkat ihracat kumanya ve yakacak bedelleri, kitap, gazete, mecmua ve pul ihrazı ve bedelsiz ihracat sayılırken hususiyet arzeden ithalât olarak da gene kitap, mecmua, ga zete ve dolu sinema filmleri ithalâtı, bedelsiz ithalât ve gayrı ticarî mahiyette ithalât mütalâa olunmaktadır.

Hususiyet arzeden ithalât, bölümünde bedelsiz ithalât usulüne dair vaz edilen alâka çekici iki husus mevcuttur. Bunlardan, biri otomobil ithaline dairdir. Bundan böyle ağırlıkları 1500 kilodan fazla olan binek otomobilleriyle bu nevi otomobillere tekabül eden kaplı kaçtılar için her ne surette olursa olsun bedelsiz ithal müsaadesi verilemez. Burada vazedilen yeni bir esas da muafiyetten istifade ederek ithal edilen mallara dair olanıdır. Gerek eski bazı kararlar ve gerekse bu kararnamede tespit edilen esaslara göre hususî bazı ithalâtta (bedelsiz ithalât veya servet transferi dolayısiyle) muayyen nispetlerde fiyat farkları ödenmesi gerekmektedir. Bu fiyat farklarına ilâveten gümrük kanunu ve milletlerarası anlaşmalara müteallik kanunlar gereğince muafen memlekete ithal edilen mallarla eşya ve vasıtaların diğer hakiki ve hükmi şahıslara devri için ithalleri sırasında kıymetlerinin dört mislini geçmemek üzere ve zaman zaman Maliye Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı tarafından tespit edilecek nispetlere göre terzin fonuna fiyat farkı ödenmesi gerekmektedir.

İkinci husus da şudur: Gümrük geçiş karnesi ile triptik veya muvakkat kabul yolu ile yurda giren vasıtalar ile sair eşya ve malların müddetlerinin hitamında aynen yurt dışına çıkarılması mecburidir. Bu şekilde yurda ithal edilen vasıtalar ile eşya ve malların her ne surette olursa olsun başkalarına devir veya satışı veya Türkiye'de mukim hakiki veya hükmi şahıslar tarafından iktisabı memnudur. Alacağın tahsili veva diğer sebeplerle adli veya idari makamlardan sadır olacak ilâm ve kararlara müsteniden olsa dahi Maliye Vekâletinin önceden izni olmaksızın yurda kati olarak ithali vapılamaz.

İste dedikodulara sebep olan dalaveralı otomobil ithaline mani olmak üzere vazedilmiş olan hüküm budur. Bu hükümden evvel bazı şahıslar dış memleketlerde satın aldıkları otomobilleri başka memleket tebası olan bazı kimselerinmiş gibi yurda sokuyor ve yaptıkları anlaşma mucubince önceden hazırladıkları sahte borç senedi ile mahkemeye müracaat ediyor ve haciz yolu ile otomobile sahip olmuş görünüyorlardı.

Kıymetini koruyacağımız paralar

Kararnameyle

Memlekete muvakkaten gelen yabancıların girerken bayan ettikleri dövizler de bundan evvel söylenilen kayıtlara tâbi değildir.

Memlekete getirilmesi mecburi olan dövizlerle 'bunların sahiplerine şahsi ihtiyaçları için tahsis edilen. dövizler Bakanlık veya onun yetkili kılacağı mercilerden alınacak izinle mahsup edilebilir. Bakanlıktan izin almak suretiyle getirilmesi mecburi olan dövizler yerine altın getirilebilir. Ancak bunların tespit edilen esaslar dairesinde Merkez Bankasına veya yetkili kılınacak diğer bir müesseseye satılması lâzımdır.

Türkiyede ikamet etmiyen şahıslar adına yetkili banka nezdinde Bakanlığın izni alınarak döviz hesabı açılabilir. Türkiye'de döviz alım ve satımı münhasıran bu işe yetkili kılınan bankalar tarafından yapılabilir. Bakanlıkça aksine veril-

hususlar dışında kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan mamul veya bunları ihtiva eden eşyanın Türkiyeye ithali Bakanlığın müsaadesine tabidir. Bunların ihracı yasaktır. Memleket dahilinde kıymetli maden ticaretini tanzime bakanlık selâhiyetli kılınmıştır.

Her türlü esham ve tahvilât ve bunlara ilişik hakların ithali ve ihracı Bakanlıkça verilecek izne göre olacaktır. Türkiye'de ikamet etmiyen şahısların buradaki menkul kıymetlerinin her hangi bir şekilde başka kimselere devri veya başka menkul kıymetlerle değiştirilmesi Bakanlığın iznine tabidir.

İkinci Kısım, ihracata müteallik hükümleri ihtiva etmektedir. Burada ihracat umumi ve hususiyet arzeden ihracat diye ikiye ayrılmaktadır. Umumi esaslar olarak şunlar tespit edilmiştir: İhracat dış ticaret rejimine dair karar hüküm-

Bir diktatörün yıkılmasındaki iktisadi sebepler

Modern dünya tarihinde diktatörlüklerin kurulmasında olduğu kadar, yıkılmalarında da iktisadî âmillerin çok büyük rol oynadıklarını çeşitli vak'alar açıkça göstermektedir. 1917 komünist ihtilâli Rusya'da, 1933 de Nasyonal Sosyalizmin iktidara gelişi Almanya'da, Mussolini'nin Faşizmi İtalyada, Salazar'ın Portekizde, Franko'nun İspanyada kurdukları diktatörlüklerin yerleşme sebepleri arasında iktisadî faktörlerin ve iktisadî menfaat zıtlıklarının mühim yer işgal ettikleri herkesin malûmudur. Son zamanlarda Arjantinde Peron'un ve daha yakın bir zamanda yeni idarecilerin Mısırda iktidarı ele alışları (hadiselerinde ayni durumu müşahede etmekteyiz.

Filhakika 1946 tarihinde sabık diktatör Peron başlıca, hürriyetler rejimini tesis, iç ve dış mütegallibeyi bertaraf, her türlü suiistimal ve yolsuzlukları ortadan kaldırmak, geniş kütlelerin hayat seviyelerini yükseltmek, iktisaden geri kalmış olan memleketi kalkındırmak ve her türlü gerilik izlerini yok etmek ümitlerini tahakkuk et tirmek üzere iş başına getirilmişti. Peron serbest seçimle iş başına gelmişti ve kendisine büyük ümitler bağlanmıştı.

Peron dokuz yıl iktidarda kalmıştır. Bu müddet zarfında kendisine ve kurduğu rejime karşı memnuniyetsizlikler her gün biraz daha artmıştır. Bunlar ayaklanma, suikast teşebbüsleri ve isyanlar şeklinde tezahür etmiştir. Peron bunlara karşı muayyen men faat zümreleri arasındaki zıtlıklardan faydalanarak şu günlere kadar daya» nabilmiştir. Fakat Peron'un yenmeğe muvaffak olamadığı güçlükler iktisadî zorluklar halini aldığı zaman desteklerinin pek büyük kısmını kaybetmek durumunda kalmıştır. İçine düşülen güçlükler arttıkça rejim biraz daha soysuzlaştırılmış, hürriyetler biraz daha kısılmıştır. Dokuz yıllık iktidarın sonunda karşımızda gördüğümüz durum şudur: Diktatör iş başına gelirken vadettiklerinin ancak pek azını yapabilmiş, fakat bir çoklarının hatta tam zıddını yapmıştır. Hürriyetler rejimi yakın tarihte görülmedik usullerle soysuzlaştırılırken, hürriyetlerin kısılması ve ortadan kadırılması memleketin iktisadî kalkınma yolunda dev adımlarla mesafe almakta olduğu iddia ve esbabı mucibesiyle karşılanmak ve mazur gösterilmek istenmişti. Peron'un dokuz yıllık iktidarı, serbest seçim, demokrasi ve hürriyetler rejiminin ne derece, nasıl ve hangi vasıtalarla istismar edilebileceği ve soysuzlaştırılabileceği hususunda' bir taraftan örnek, diğer taraftan ve bilhassa bazı memleketlerce ibret alınması lâzım gelen bir hâdise olmuştur.

Peron iş başına geldiğinde Arjantin'i istismar etmekte olan Amerikan menfaatlerine bir son vereceğini pek çok defalar ve k a r t 'i bir ifade ile tekrarlamıştı. İşe başladığında talihin kedisine oldukça yardım ettiği görülmektedir. 1946 - 1947 yıllarında ve 1948 yılının başlarında Arjantin hakikaten uzun bir zamandan beri görülmemiş ilerleme hamleleri kaydetti. Bilhassa kendi gayelerine pek uygun şekilde hareket eden karısının da (Evita Peron) yardımıyla işçi kitlelerini kolaylıkla ve kuvvetli bir şekilde bağladı. Tatbik ettiği prensip o zamana kadar pek az alâka görmüş işçilere biraz alâka gösterip,-maddi imkânlarım biraz arttırıp kendisine medyun hale getirmek prensibi idi. Böylelikle sendikalar halinde oldukça teşkilâtlı bir vaziyette bulunan işçileri, iktidarı muhafaza işinde, güvenilir bir destek olarak kendisine kazanmak istemiş, hem da muvaffak da olmuştu.

1946 - 1947 yıllarındaki iktisadi inkişafın sebebi ekle edilen fevkalâde mahsul ve dünya pazarlarının bu yıllarda hu mahsullere karşı olan talebinin fazlalığı idi. Arjantin dış ticareti bu yıllara kadar görülmemiş bir seviyeye ulaşmıştı. Peron Arjantin'in kendi kendisine yetebileceğini düşünmeye başlamış ve bazı tedbirler almak yoluna gitmişti. Fakat dış ticaret şartlarındaki iyiliğin geçici bazı faktörlerin tesirinde olduğunu hesaplamamakla büyük hatalarından birini işlemişti

Aldığı iktisadi tedbirler arasında mühim olanları, Merkez Bankasının millileştirilmesi, I. P. A. I. nin (Arjantinde ithal ve ihraç islerini devlet inhisarı altına alan müessese) kurulması, memleketteki yabancı teşebbüslerin devletleştirilmesi ve beş senelik plânlardır. Adı geçen inhisar müessesesi ziraat mahsüllerini zürradan ucuz bir fiyatla alıyor, yüksek fiyatla harice satıyor ve aradaki farkı endüstriyel gelişme hamlesinde finansman ' vasıtası olarak kullanıyordu. Bu sırada ziraatçı nüfusun ezilmesine mukabil devamlı ücret yükselmeleri ve yeni yeni iş sahaları ile işçi memnun edilmeye gayret ediliyordu. İktisadi vaziyet *o* hale gelmişti ki 1947 senesi temmuzunda yaptığı konuşmada Peron, Arjantin in artık iktisadi bağımsızlığa kavuştuğunu ilân ediyordu.

(Büyük mikyasta güdülen yatırım ve ücret politikaları yüzünden çok geçmeden enflâsyon emareleri belirmeğe başlamıştı. 1946 ylında başlayan güçlükler 1949 ilk baharında bir kriz halini aldı. Peron bütün kabahat "ve hatalarını üzerine yükleyerek maliye bakanı Miranda'yı iş başından uzaklaştırdı. 1948 yılında 5 milyar 541 milyon peso olan İhracat 1949 da 3 milyar 718 milyon pesoya düşmüştü. Ticaret bilançosu a ç ı k veriyordu. Altın ve döviz ihtiyatları sür'atle eriyerek sıfıra inmişti. Para hacmi gün geçtikçe artıyordu. 1949 yılı Ekim ayında ve 1950 Ağustosunda iki devalüasyon yapmak icap etmişti.

İktisadi güçlüklerden kurtulabilmenin yegâne çâresi A. B. Devletlerinden bir miktar kredi temin etmekti Bu, Peron'un diktatörlüğünü kurabilmesi için dayandığı ne mühim sebeplerden birinin inkârı demek oluyordu. Buna rağmen Maliye Bakanı Dr. Cercijo 1950 de A. B. Devletlerine bir ziyaret yaparak 125 milyon dolarlık bir kredi sağladı. Peron'un siyasi doktrini gerçi iflâs etmiş, fakat iktisadi hayatta kısa vadeli bir salaha ulaşılmıştı. 1950 yılında ticaret bilançosu 450 milyon pesoluk bir fazla ile k a pandı.

Fakat 1951 ve 1952 yıllarında bir kuraklık bütün vaziyet! tekrar altüst etmeye kâfi geldi. İstihsal Arjantin'in son yarım asırdaki en düşük seviyesine indi. Ticaret bilançosunda 1951 de 2,118 milyon, 1952 de 3,413 milyon pesoluk açıklar hasıl oldu. Ayni yıllar zarfında meydana gelen bütçe açıkları 3,886 milyon ve 5,928 milyon pesoyu bulmuştu. Yekûn devlet borçları 1951 de 19,913 miyon iken 1952 de 24,632 milyon pesova yükseliyordu. Bu şartlar bir takım tahdit tedbirleri alınmasına ve böylelikle de gün, geçtikçe artan şikâyet ve memnuniyetsizliklere sebep olmuştur. 1953 ve 1954 yıllarında her yönden enflâsyonu durdurucu tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Duna rağmen 1948 için 100 itibar edilen işçi ücretleri 1952 de 258 e. 1953 te ise 291 e varmıştı. Tedavüldeki para hacmi 1947 de 4.8 milyar peso iken, 1952 sonunda 21,3 milyara yakın z a manlarda ise 26 milyara yükselmiştir. Naikdi milli gelir 20 milyar pesodan 73 milvar pesoya kadar yükselmeler göstermiştim

Peron'un en kuvvetli desteği olan ve muhtelif ayaklanma hareketlerinde hemen yanında yer alan işçi sınıfı ücretlerindeki bütün yükselmelerine rağmen hayat pahalılığının kendiler! için gün geçtikçe arttığını hissediyor ve kurulan rejimden her gün biraz daha soğuyorlardı.

Diğer menfaat ve kuvvet grupları zaten muhtelif sebepler yüzünden Peron rejimine muhalif idiler. Katolikler bir ara kendilerine kur yapıp sonradan en akla eelmez muamelelere maruz bırakan diktatöre karşı zaten nefret duyuyorlardı. Köylü ve çiftçi nüfus bir taraftan büyük toprak sahibi mütegalibeler ve bir taraftan da işçi ve sanayicileri memnun etmekten başka bir şey düşünmeyen hükümet 'tarafından haksız muamelelere lâyık görülüyor ve istismar olunuyorlardı. Peron rejiminde toprak reformu diye bir problemin mevcudiyetinden haberdar bile görünülmüyordu. İktisadi şartlar hemen bütün sınıfların memnuniyetsizliklerini arttıran yolda gelişiyordu. En son olarak işçi sınıfının da memnuniyetsizliği son haddine ulaşınca, hadiseler bilindiği şekilde cereyan ederek, bir diktatör daha tarihe karıştı.

Ört ki ölem

Faik Abbas Özkan adında bir vatandaşımız, 43 sene Amerika'da kaldıktan sonra memleketimize gelmiş... Yeni Sabah yazarlarından Müşerref Hekimoğlu kendisiyle bir mülakat yapmış... Faik Abbas Özkan kısaca şunu söylemiş:
— Ölmeğe geldim!..

Bu kısımda ayrıca hariçten sağlanan hizmetlerin bedellerinin ödenme şekli ile yabancı müteahhitlere tahsis edilecek dövizlere ait usulün Maliye Bakanlığınca ve Bakanlar Kurulunca karar altına alınacağı vaz edilmiştir.

Dördüncü kısımda sermaye ve servet hareketlerine müteallik hükümler yer almıştır. Burada yabancı sermayeyi teşvik kanununun dışında kalan sermaye ve işletme akçelerinin tabi olacağı şartlar, Yabancıların Türkiyede gayri men» kul iktisabı mevzuunda bağlı bulunacakları kayıtlar, hariçte mukim şahısların Türkiyede menkul kıymet iktisap etme şantları ve hariçte meydana gelen sermaye, servet ve gelirlerin yurda ne şekilde geirileceklerine dair hükümler tespit olunmuştur. Sermaye ve servet hareketlerine müteallik hükümler arasında blokaj ve deblokaj'a dair hükümler de mevcuttur. Kararnamede tespit edilen istisnalar dışında olmak üzere Türkiye dışında mukim hakiki ve hükmi şahısların sahip bulundukları menkul ve gayrimenkul malların gelirleri satış bedelleri sermaye ve iştirak hisselerinin gelirleri, Türk narası ile olan her nevi mevcut, hak ve alacakları ve bütün menkul kısmetleri bloke edilmiştir. 'Bloke paralar ancak Maliye Bakanlığından alınacak izne göre ve Ticaret Bakanlığı ile müş, tereken zaman zaman tespit ve ilân edilecek malların ihracat bedelleri ile halice transfer edilebilir. Bloke nara ve menkul kıymetlerin istimal şekli Maliye Bakanlığınca tesbit edilen usuller dairesin-. de olacaktır.

Yolculara müteallik hükümler kanarnamenin besinci kısmını meydana getirmekledir. Bu hükümler gelen yolcular, giden yolcular ve müşterek bükümler diye üç kısımda verilmiştir.

Dışardan gelen yabancılar beraberlerinde veya sonradan istedikleri kadar dövizi getirebilecekler veya getirtebileceklerdir. Ancak bunları yetkili banka veya müesseselere satmaları gerekmektedir. Getirilen veya getirtilen dövizlerin kullanılmayan kısmının memeket dışına çıkarılması serbesttir. Hariçten gelen yabancıların beraberlerinde getirecekleri zati eşvaların Türkiyeve ithali serbesttir. Ancak Türkiyeye avdet eden yolcuların getirebilecekleri eşyaların mik dar ve nevileri bu yolculara tahsis edilen dövizlerin mikdarı ve mahiyetine ve hariçteki ikamet müddetlerine göre tespit olunur.

Her türlü sebeplerle (tahsil, tetkik, iş...) harice seyahat edeceklere tahsis edilecek dövizler avans olarak veriecektir. Bu hüküm memleketimizde ilk defa vaz edilmektedir ve bu haliyle pek çok güçlüklere ve aynı zamanda suiistimallere meydan verecek mahiyettedir. Zira seyahatin gerek müddetine ve gerek nevine güre hakikate yakın ihtiyaç ve sarf mikdarlarının tesbit edilmesi kolay bir iş değildir.

Türkiveye gelen yolcular beraberlerinde azami on liralık kupürler halinde 100 TL. getirebilecekleri gibi Türkiye'den harice giden yolcular da beraberlerinde azami 99 TL. çıkarabileceklerdir.

Kararnamenin altıncı kısmında müteferrik hükümler yer almıştır. Bura - daki hükümler daha ziyad'e kararnamenin tatbiki ile ilgili hususları ihtiva etmektedir.

Konferanslar

Finans korporasyonu

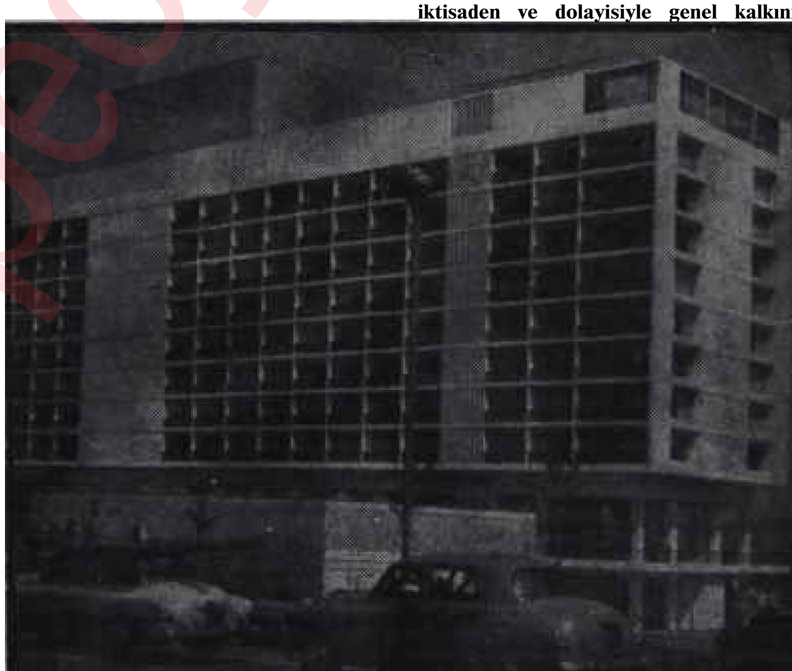
Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile Milletlerarası Para Fonunun 10. yıllık konferansı 12 - .16 Eylûl tarihlerinde İstanbul'da yapıldı. Konferansta mutaden her ski müessesenin geçen yılkı faaliyetleri gözden geçirildi. Evvelâ geride bırakılan yılın çalışma raporları okundu. Bundan sonra memleketler adına konferansa iştirak eden heyet başkanları (guvernörler okunan raporlar üzerinde fikirlerini ve tenkitlerini ifade ettiler. Bu tenkid ve mütalâalar da bilâhare müesseselerin yetkili şahısları tarafından cevaplandırıldı.

Konferans çalışmalarının ikinci kısmını ise ileriye ait temenni ve dilekler teşkil etmiştir. Gene muhtelif memleket temsilcileri her iki müessesenin bundan sonraki faaliyetlerinin nasıl bir istikamet alması icap ettiğini ve daha zivade hangi hususlara ehemmiyet verilmek gemislerdir. Konferans sırasında gerek Milletlerarası imar ve Kalkınma Bankası' ve gerekse Milletlerarası Para Fonunun geçmiş faaliyetlerine ve önümüzdeki çalışmalarına dair Türk görüşü, konferansta heyet başkanı olan, Maliye Bakanı tarafından açıklanmıştır.

Bu yılkı toplantının başlıca hususiyetlerinden biri ileride kurulması kararlaştırılan yeni iki müessesenin genel kabul ve tasvibe mazhar oluşudur. Müesseselerin kurulmalarına dâir duyulan ihtiyaç on yıllık tatbikatın bir neticesidir. Şimdiye kadar edinilen tecrübeler ve görülen zaruretlerden ilham almaktadır. Projeler İmar ve Kalkınma Bankasının yetkili uzmanları tarafından hazırlaramıştır. Projelerden birisini banka ikinci direktörü konferansa takdim etmiştir. Diğeri üzerinde, birincisi kadar durulmamıştır. Bu müesseseler Milletlerarası Mali Şirket (International Finance Corporation - IFC ile Milletlerarası İktisadi Kalkınma Enstitüsüdür. Adından da anlaşılabileceği gibi, İktisadi Kalkınma Enstitüsü ver yüzünde mevcut iktisadi kaynaklardan memleketlerin ve dolayısiyle bütün insanlığın daha çok ve iyi şekilde faydalanabilmesi imkânlarını araştıracaktır. Bu yolda yapılacak araştırmalara yardım edecek, reni araştırmalara zemin hazırlayacaktır. Faaliyetleri daha zivade ilmi ve teknik yönden olacaktır. Fakat nedense bu müessese üzerinde birincisi kadar ehemmiyetle kumulmamıştır. Asıl yeni burulacak Milletlerarası Mali Şirket üzerinde israr edilmiştir.

Milletlerarası mali şirket

Bilindiği gibi, Dünya Bankası başlıca iki gaye ile doğmuş ve faaliyette bulunmuştur: Harpte harap olan memleketlerin imar ve yeniden kalkınmasına yardım etmek, az gelişmiş memleketlere iktisaden ve dolayisiyle genel kalkınma

Hilton oteli
Turist delege akım

larında yardımcı ve faydalı olmak. Dünya Bankası bu gayelere teknik yardımlarda bulunmak ve girişilecek işlerin finansmanına iştirak etmek suretiyle varmaya çalışmış ve çalışmaktadır. Yalnız şurası var ki İstanbul'da sapılan son toplantıda Bankanın şimdiye kadarki gayretlerinin daha ziyade iktisaden az gelişmiş memleketlere yardım etmek yolunda gelişmediği bazı memleket temsilcileri (bu arada bilhassa bizim görüşümüz zikredilebilir) tarafından ifade edilmiştir. Bundan böyle geri kalmış memleketlere yapılacak yardımların arttırılması temennilerinde bulunulmuştur.

Filhakika Dünya Bankası 1946 yılında faaliyetine başladığı zaman harbin üzerinden henüz bîr sene geçmişti. Harbin sebep olduğu harabiyet her türlü netice ve tesitleri ile ortadaydı. 1944 yılında müesseselerin kurulmasına karar verildiği zaman tahakkuku arzulanan ilk hedef belki de yapılacak yardımlarla bu harabiyetin, sürlatle izalesi idi. Banka hiç haksız olmayarak bilhassa bu hedef yolunda daha teksifi bir faaliyet gösterdi. Unutulmamak gerekir ki, harpten sarar gören bir çok memleket, müesseselerin başlıca azaları arasındadır.

Harp sona ereli on yıl oluyor. Bu müddet zarfında harp felâketini bütün ağırlığıyla yüklenmiş olan pek çok memleket yaralarını sarmış ve hatta harbin tesirlerini hemen hemen bütünüyle bertaraf etmiş hale gelmişdir. Pek çok memleketin bu duruma ulaşmış veya ulaşmakta bulunması, kendisinin imar ve yeniden kurulma ihtiyaçlarının azalması ve bu yolda dış finans vasıtalarına müracaat mecburiyetinden kurtulması neticesini hazırlamıştır. Bınun içindir ki Dünyxa Bankası artık bundan sonra daha çok faaliyetlerini iktisaden geri kalmış memketlere yardım yönünde teksife gaydet edecektir demek yanlış olmayacaktır.

Dünya Bankası şimdiye kadarki ikrazlarını bir taraftan kendi zati kaynaklarından, bir taraftan da dünya sermaye piyasasından tenlin ettiği patalarla yapmıştır. Bundan sonra da ayni yolda devam edecektir. Banka şimdiye kadar ikrazlarını devletlere ve nadir olmak üzere, devlet kefaleti altında bazı özel teşebbüs sahalarına yapmakta bulunmuştur. Fakat Banka ikrazlarının asıl karakteristiğinin âmme faaliyetlerinin finansmanına yardımcı olmak olduğu belirtilmelidir. Meselâ biz şimdiye kadar Dünya Bankasından 62 milyon dolar almışızdır. Bunun ancak 18 milyon doları Dev» let kefaleti altında ve Sanal Kalkınma Bankasının tavassutuyla özel teşebbüs sahalarına intikal ettirilmiştir. Görülüyor ki banka geri kalmış memleketlere yeteri kadar kredi veremediği gibi, hususi teşebbüse de uzun boylu yardımda bulunamamıştır.

Halbuki bir memleketin kalkınması bir ahenk içinde vücut bulmak gerekir. Devlet teşebbüsleri bazı imkânlardan faydalanır, gelişirken hususi teşebbüsün benzer imkânlardan faydalanmaması olamazdı. İmar ve Kalkınma Bankası bu hususu geçen müddet zarfında daima düşünmüş ve yani projeyi bu düşünüşün eseri olarak getirmiştir.

Kurulması karar altına alınan Milletlerarası Finans Korporasyonu yalnız özel teşebbüse kredi verecektir. Devletin herhangi surette alâkalı bulunduğu bir teşebbüs veya yatırım müesseseden yardım göremiyecektir.

Müessesenin 100 milyon dolar sermayesi olacaktır. Bunun dörtte üçü, yani 75 milyonu 30 aza memleket tarafından sağlandığı zaman Korporasyon faaliyetlerine başlayacaktır. Bu 100 milyon dolar asli sermayedir. Muamelelere mevzu teşkil edecek ve üzerimde tasarruf edilecek paralar bundan ibaret değildir. Müessese bilhassa sermaye arzeden memleketlerle, talep eden memleketler arasında tavassut hizmetini görecektir. Konferansta ifade olunduğuna göre, bugün dünyada kendi memleketlerinde yatırımda bulunmak sermayelerini başka memleketlere ihraç etmekten daha az cazip gelen sermaye sahiplerinin adedi her gün artmaktadır. Diğer taraftan savılan biç de az 'Olmayan iktisaden geri kalmış bir çok memleket yabancı sermayeyi arzuyla bekler haldedir. İşte müessese, her iki tarafın da kârına olacak şekilde, bu iki taraflı arzuların birbirine intibalı yolunda gayret sarfedecektir.

Korporasyon kredi sağladığı bir teşebbüsün idaresine ve işlerine karışma yacaktır. Ayni zamanda herhangi bir M şebbüsün sermayesini tamamiyle temdi ve tekeffül etmeyecektir. Bu şu demek de oluyor ki, kendi •başına müstahsil teşebbüs kurup işletmiyecektir. Sadece be susi iş sahalarına yardımcı olmakla yed necektir. Bütün bu işler yapılmaya çal şılırken bir takım güçlüklerin ortaya çıkması şüphesiz ki mümkündür. Bunla bilhassa transfer meseleleri olacaktır. Finans Korporasvonu ister istemez işaret ettiğimiz mesekleri hal zorunda kalacak tır. Bunun mümkün olması ise yine ik tisadi kalkınma gayretlerinin iyi netice vermesine bağlı olacaktır. İktisadi faali yetin beklenen neticeyi vermesi bir plan ve program işi olmak zorundadır. İnce den inceye tetkikler ve hesaplar yapılma dan ümit edilenler elde olunamaz. Yarı müessese faaliyetine başlayınca memlek timizin de pek çok talebi olacağı mu hakkaktir. Buna şimdiden hazırlıklı bu lunmaya çalışmamız sadece kendi men faatimiiz icabıdır.

K İ T A P L A R

«ÇARIĞIMI YİTİRDİĞİM TARLA»

(Varlık Yayınları sayı 364, Ekim Basımevi, İstanbul 1955, 119 Sayfa, Fiyatı 00 Kuruş).

İşte böyle!.. Çarığın kaybolduğu tarla bir kitabın adı otur.. Olacak eleme. Bir gün, sevgililerin, anaların, kareşlerin eriyip toprak gibi ufalandıkları tarlalar da, kanlarının karıştığı su İrkları da birer kitap ismi olacak. Olmadıysa, suç kaderin. Kader de bazan abildiğine serserilik eder, diziye girmez, aracağı yere varmamak için ayak direr durur. Direye dursun.. Kuvvetli bir insan çıkar, onun da ağzıma gemi vurur, tahmuzu basar imana getirir. Köyün, gerçek köyün edebiyatımıza girmesi de uysuz kaderin inadından gecikti durdu. İkinci Meşrutiyet yıllarında ve daha sonra bazı şehirlilerin gözü oraya çevrilmedi değil. Lakin, bakmak başka şeyhir, görmek başka şey. Görmek için, görülecek mevzuu yaşamak şarttır. Bu sebeple böyle bakan gözlerin çoğu görmedi. Yalnız «Yaban» müellifi bunların dışındadır. O da, İstiklâl Harbî içindeki lifleri yakından görmeseydi, görmeyi beceremeseydi, «Yaban» ı yazamazdı. Yada, «Yaban» da bir şehirli gözünden, bir şehirli duygusundan, bir şehirli düşüncesinden doğdu; fakat, yazarı, köye anlatalarak, onu samimiyetle bağrına bastığı için, hattâ tarihin suçunu ararında bulunduğu çağdaş münevvere beklediği içindir ki köyü ye köylüyü bir olarak ortaya atabildi; yine bunun içindir ki köyün ıstırabını küllemek isteyen kaderi ilk defa dize getirebildi.

«Yaban» ın ardından tam on sekiz ay geçti. 1950'ye kadar zaman za - man köye yine bakılır. Fakat, ikinci büyük hamleyi, 'köyden, köyün bağrın dan kopan biri yapar: Makal. «Bizim köy, artık köy mevzuu tükendi dedirtecek kudrette bir müşahedeyle geldi. Z a - ten, köyü, hayatının her cephesiyle görmeye çalışan kitapta bunun için etnigrofik etütlerin hususiyeti var.

«Yaban» dan, «Bizim Köy» den son-Mehmet Başaran'ın «Çarığımı Yitirdiğim Tarla» sı, köye giden yolun üçüncü menzilini yükseltir, köy dâvasını benimseyenlerin yeni bir ümidi olur. Mehmet Başaran da savunmasını üzerine aldığı köylerin çocuğudur. Okumuş, okuduğu kitapların aydınlık ilerisine bakmış, fakat; önündeki ışığı ardındaki karanlığa çevirmesini bilmiş bir köy çoğu. Yirmi iki parçayı toplayan kitabında köyün belli başlı dertleri var: en basit sağlık bilgisinin yokluğu, ağadan hakkını alamıyan çoban, başkasının tarlasını zorla kendi malıymış gibi eken bu yokluk, kasabalı esnafa borç, kuraklık, yobaz köy hocasının mektep karşısında direyişi, cehaletin onu tutuşu, traktör parçası yokluğu.. Bu gerçeklik önünde Mehmet Başaran bir an yılgın bir ruha kapılır; o anlarında her yanı karanlıdır «Ne pis yaratıktı şu insanlar. Dünya kendisine yetecek kadar geniş, toprak kendisini doyuracak kadar bereketli, güneş içini ısıtacak kadar sıcakken, bütün hayvanlardan daha hareket ediyordu. Hangi yaratık dünyayı onun kadar kendine zehir edecek şeyler yapmıştı? (S-64)»

Buna mukabil içini aydınlatan kısa süreli sevinçler de olur: « Hayatın bir dönemeç noktasının oyunu içine girdiği düğünler, güz eğlenceleri, sevişmeler, hasreti çekilen bir çift kavuşma... Ne kısa sürer bu sevinçleri. Ardından hemen köyün yükü bastırır.

Çok kuvvetli bir müşahedeyle beslenen bu şiirli kitap, Başaran'ın hayatı etrafındaki köyü anlatır. Böylece, bir insan hayatı etrafında dönen fresklerin canlandırdığı köy birçok tarafiyle diğer köylere benzer. Hele köy insanı.. onun bahtı her yerde bir gibidir. Bu bahtı Başaran'ın babasından gelen mektuptan okuyalım, bu satırlar kitabın da son satırlarıdır: »Lâfı uzattık. Köy dediğin bi kara tencere: içini şeytan bilmez. Adamların kimi pişkin, kimi haşlak, kimi çiğ... Ateşi yanmışmış, sönmüşmüş, kime ne?. Deyceem! Biz dünyadan bişey annayamadık. Sırtımızın teri kurumadan topraa gircez. Ama, alnımız ak. Ra'bbim ötede de sıkmaz işallaa.. Siz de öyle kalını, öyle yaşayın ki: ötede kemiklerimiz sızlamasın. İşte bu son sözüm. Kal sağlıcakla...»

Trakya şivesini hususi imlâsı ile aynen vermeye muvaffak olan Başaran, rabıt edatlarından nefret eder, bilhassa «ve» den. Onu hiç kullanmaz. Fakat, 36. sayfadaki «veya» yı niçin kullanmıştır? Yumurta yerine «Yumurtayla» diyerek bir virgül koysaydı ne olurdu?..

Acaba, Başaran'n, Trakya'da, «Çarığını Yitirdiği Tarla» dan koparıp, «Yaban» m dolaştığı diyarlardan aşırarak Makal'n Orta Anadolu'daki «Bi--im Köy» üne rüzgârların getirdiği bu elemli sesi duyanlar da, ayni soruyu soracaklar mı?

«DENİZİN İLK YÜKSELİŞİ»

(Yenilik Yayınlan: 11, Yenilik Yayınevi, İstanbul, 1954; sayfa 94, fiyat 100)

Necati Cumalı, «Kızılçullu Yolu» (1943). «Harbe Gidenin Şarkıları» (1945) «Mayıs Ayı Notları» (1947) adlı şiir kitaplarını yukardaki isimle toplar. Yirmi dört şiirden mürekkep ilk kısım, çocukluk çağlarından gençlik yıllarına giden duygu yolunu açan

Beni herkes severdi
Arabacı yanma oturtur
Kırbacı bana verirdi
Ben Fitnat hanımın oğlu,
Zayıf bir kızı severdim
Gözlerinin iri. gülerdi.

Sevilerek, severek başlıyan bu yol ne yazık, öyle *devim* etmez. Pişmanlıklar, yabancılıklar, ıstırap veren aşklar... gibi dönemeçlerle yıpratıcı bir hal alır. Sairin önündeki hayat gün geçtikçe katılaşır. Meseleler, belirmiye başlar. İkinci kısım daha çok askerlik ve harpler üzerine temleri toplar

Sebepleri malûm ama bu cinayetlerin
Ne çare geri kalanlar artık
Hürriyet için değil
İntikam için dövüşüyorlar (Kış Güneşi).

Ama şair dünyayı bütün kötülüğüne rağmen:: sever, sevmek ister:

İçimden hep iyilik geliyor
Yaşadığımız dünyayı seviyorum (Son)

«Mayıs Ayı Notları» ada şiir unsurunu daha ziyade hatıralara verir; şairin artık, dönüp bakacağı bir mazisi, kafasını efkârlandıracak bir hayat tecrübesi vardır. Teselliler perine düşmek zamanı gelmiştir:

Efkârın arttı mı geceleri
Geçir paltonu sırtına
Atkını iyice sar
Bırak adımlarına kendim (Gece Rüzgârı)

Yenileşen şiirimizin tanınmış sıcaklığını, seslilerden gelen müzikalitesini bu kitabında topluca görmek fırsatını kolayca buluruz.

SHAKESPEARE

(Orhan Burian'ın tercüme ve notlarından hazırlıyan: Vedat Günyol İstanbul, Ağustos 1955 Ekim Basımevi. 112 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Varlık Yayınevi tarafından neşredilmekte olan Dünya Klâsiklerinin 14 üncü kitabıdır. Bu seriye dahil kitapların her birinde büyük edebiyatçılardan birinin hayatı, sanatı ve eserleri hakkındaki tanıtma yazılarından sonra, en mühim eserlerinin hülâsalar, bu eserlerden seçilmiş örnekler, notlar ve açıklamalar bulunmaktadır. Elimizdeki kitapta da Shakespeare, bu plâna göre incelenmektedir: Shakespeare'den önceki İngiliz dram ve tiyatrosunun tarihçesi, Shakespeare zamanında oyunculuk. Shakespeare'in soyu, oyunculuğa ve tiyatro yazarlığına başlaması, büyük eserler çağı, Shakespeare'in son günleri, eserleri, seneleri, oyunları, Sonra, Hamlet, Othello, Atinalı Timon, Macbeth, Kral Lear ve Beğendiğimiz Gibi'den örnekler ve diğer -4 oyununun konuları verilmektedir.

LİENHARD VE GERTRUD

(Yazan: Tean Henri Pestalozzi; Türkçeye çeviren: Hakkı Rodop. İstanbul 1955 Türkiye Ticaret Matbaası. 72 sayfa, fiyatı yazdı değil.)

Eğitim ve Öğretim işleriyle ilgili bulunanlardan, Pestalozzi adım duymamış olan kimse yoktur. Zamanımızdan iki asır evvel yaşamış olmasına rağmen, 20 inci yüzyılın en ileri eğitim metodlarında «onun da hissesi bulunmaktadır. Pestalozzi, eğitimde gözlem ve tecrübeye dayanan usullerin babası savılır. Çocuklara verilecek olan bilgilerin, zekânın inkişafını takip etmesi, pratik vollarla verilmesi, sanat ve meslek hazırlığına küçük yaşlarda başlanması gibi Pestalozzidenberi işlenen fikirler eğitimin başlıca pro.lemlerindendir.

Yazarın, bir halk romanı olan bu eseri, klâsik eğirim eserleri arasında ver almış bulunmaktadır. Bir annenin, eğitim yoluyla bir ailevi ve bir köyü nasıl kalkındırabileceğini anlatmaktadır. Yazılışı üzerinden 174 yili geçmiş olduğu hade konu tazeliğini ve canlılığını muhafaza etmektedir. Okuyucular, romana sahne olan İsviçrenin Bonnal Köyünde, 1955 in kalkınmıya muhtaç. Anadolu köylerini bulacaklardır. İkisi arasındaki fark yalnız 174 senelik bir mesafeden ibarettir...

Erkekler şık olmalıdır
Ama züppe değil

Aile

Sıra erkeklerde

Bir koca, hoşa giden bir erkek olmalıdır! Hatta, hatta bir erkek yalnız hoşa gitmekle kalmayıp cazip te olmalıdır.. Evet, o karısını, annesini, çocuklarını, ahbaplarına ve iş hususunda bağlı olduğu insanları, patronu cezbedebilmelidir-

Hoşa gitmenin, cazip olmaxnın ilk şartı, kadında olduğu gibi, erkekte de, temizlik, itina ve şıklıktır.. Fakat bir erkeğin temiz ve itinalı giyinmesi, biraz da karısına bağlıdır.. Kadınlar, bunu hiçbir zaman unutmamalı ve kocalarının, insan içine çıkarken, gözleri tatmin edici vaziyette olup olmadığını nazarı it ibare almalıdırlar.

Başını, ayakkabılarının boyasını ihmal eden ütüsüz pantalon, temizliği şüpheli gömlek, iyi bağlanmamış kravatla dolaşan erkek, hayat mücadelesinde muvaffak olamıyacaktır. Bu erkeğin evinde mesut olduğu da çok şüphelidir..

İtina ve temizlik en başta gelmekle beraber, muhakkak olan birşey varsa erkeklerin giyim hakkında bilgi sahibi olmalarınla da şart olduğudur.. Halbuki sabite sahile kadın modalarından bahseden birçok mecmualar, erkek giyiminden pek az bahsederler.. Ve pek az kadın, batta pek az erkek, erkek giyiminin esas kaideleri hakkında birşeyler bilirle!.. Parası olan, hatta iyi giyinir geçen birçok erkeklerin şu gafları yaptığını görürüz..

1) Spor bir şapka ile gayet ağır bir kostüm giymek.

2) Süed ayakkabılarla ağır elbise giymek.

9 Kurvaze ceketi düğmelemeden, eller cepte dolaşmak.

4) Yeleğin, ister klasik olsun, ister fantezi son düğmesini düğmelememek.

5) •Kulüp» denilen çizgili spor kravatları giyimli, ağır kostümlerle takmak.

6) Röleye şapkayı süed ayakkabı ve spor kıyafetlerle giymek..

7) İpekli, ağır bir kravatı spor cekette takmak..

Bunlar cidden yapılmaması icab eden şeylerdir.

Nerede, ne giyinmeli

*B*ir erkeğin, her vaziyeti karşılıyabilmesi için dört kıyafete ihtiyacı vardır.

1. Koyu renkli kruaze bir kostüm: Bu, iş içinde ideal bir kıyafettir. Patron ve mesai arkadaşları erkeği itinalı, temiz 'iyi giyinmiş görmek , isterler. Erkeğin iş elbisesi ciddi, rahat hareketlere müsait koyuca renkli, iddiasız olmalıdır. İtinalı olmasına mukabil, göze çarpmamalı, yenilik veya fantaziye meyletmemelidir. Ciddiyetile biraz da, hürmet ifade etmelidir. Bu elbise meselâ çizgili koyu gri flanelden yapılabilir. İçine mavi poplin gömlek giyilir. Hergün değişecek olan yaka ve kolların hafifçe, kolalı olması ve düğme ile değiştirilmesi şarttır. Mavi poplin gömlekle beyaz yaka, beyaz kol da takılabilir..

İşte, vazife başında' erkeğin kendisini daima çok iyi hissetmesi, hiçbir komplekse kapılmaması şarttır.

2. Bir spor takım: Evde, hafta sonu tatillerinde, Pazar sabahları çocuklarla sokakta, bahçede erkek ancak spor bir ceket ve rahat bir flanel pantalonla kendisini iyi hissedecektir. Oğlan çocukları baba ile eş giyinmeye bayılırlar.. Fakat tabii baba, onlarla topun peşinde koşabilecek şekilde giyinmişse!. Meselâ prens dö gol bir ceket, baba ve oğula aynı kumaştan yapılabilir. Veya baba çocuğu ile eş bir kulüp kravat takabilir.. Veya ikisi annenin mahir ellerinden çıkan eş sueterleri ile iftihar ederek d laşabilirler!.

S. Daha fantezi bir kostüm: Erkekte arada sırada fantazi yapmayı, değişik bir renk giyinmeyi ister.. Mesela gözleri ile aynı renkte koyu mavi bir kostüm, annesine, ahbapları ziyarete giderken onu mesut edecektir.

Böyle bir kumaş için kruaze ceket ekseri daha güzel olur. Bu kıyfetle, daima elbisenin tonuna uygun düz renk bir kravat takmak ve aynı ren te düz bir çorop giymek şarttır.

4. Bir ağır kıyafet: Erkeğin dördüncü kıyafeti koyu renkte ve ağır bir kum;| tan, iki düğmeli olmalıdır.. Bu elbise meselâ nefti renkte olabilir, şart ol beyaz gömlek, tek renkli kravat, t renkli uygun çoraptır.

Uygunluk esastır

*K*arıkocanın birbirlerine uygun şekilde giyinmeleri daima dikkat edilecek bir noktadır.. Golf pantalon giyen bir erkekle kokteyl elbisesi giyen kadın J naber sokağa çıkmamalılar. Spor çeketle sokağa çıkan bir erkeğin yanındaki kadın tüllü şapkasını, vizonlu tayyörünü dolapta bırakıp flanel etekliği ile yine ceket bluzunu giyinmelidir.

Karı kocanın, dış manzara olar verdikleri uygunluk intibaı çok mühimdir.

Eğer erkek her vaziyette, icab ed kıyafeti giyerse, kendisine itina eder, miz gezerse, günlük hayatını sever.. Karısını, çocuklarını, ahbaplarını, iş artık

Kaynana zırıltısı

Malûm, bu bir oyuncak ismidir. Zaten şu zavallı kaynananalar oyuncaktan tutun da, şarkılara, türkülere, vodvillere, en hazin dramlara kadar nelere ve nelere ilham vermemişlerdir. Fakat hiç kimsebir Sydney'li doktor kadar ileri git memiş ve onları töhmet altında bulundurmamıştı…

Sydney'li doktor, meslektaşlarına yaptığı bir açıklamada şöyle diyor:

<— Senelerden beri ülser üzerinde tetkiklerde bulunuyorum… Ekseriya, genç evlilerde görülen ülserin kaynana ziyaretlerini takib ettiğini müşahede ettim. Aynı şekilde, birçok hastalarımın ülseri kaynana zırıltılarından sonra azalmaktadır.

Devamlı huzursuzluk ve tatsızlık, endişe re heyecanların mahsulü olan ülsere kaynana hastalığı ismini verebiliriz!..»

Buna mukabil Güney Amerika'da 1 Kasım günü kaynananalar günü olarak ilân edilmiştir. Rio de Janeiro da bir kitapçı Sydney'li doktorun sözlerinden fazlaca müteessir olmuşa benziyordu. Kaynanaları sevgi ite anma günü olarak 1 Kasımı teklif etti ve teklif kabul edildi… Bu iri niyetli kitapçının, bu başarısından sonra, kaynanası ile İyi geçinmeye başladığı da rivayet edilmiştir!..

aşlarını cezbeder, sevildiğini, kıymetlendirildiğini hisseder, mesut olur, mesut eder.

Temiz giyinmek insanın kendisine olan itimadını besler, emniyetini artırır. Temiz giyinen erkek bayatta, işinde daha çok muvaffak olur.. Bu muvaffakiyette karısının büyük rolü vardır. Şu halde iş gene kadınlara düşüyor.. Haydi iş başına!

Moda

Yere bakan, yürek yakan

Bu sene Pariste, üç şey modadır: Esmer kadın, « Y » biçimi, bir de

Haya nedir?. Bir nevi mahcubiyet, bir nevi edep, bir nevi gizlilik.. Belki de yalnızca bir esrar ve merak uyandırma merakı.

Bu esrar merakı değil midir ki, bu ne, kadınların omuzlarını, kollarını hafifçe örtüyor, eteklerini iki santim kadar uzatıyor..

Gizlenen, kendisini ancak hissettiren şeyler değil midir ki birçok dener «cazibe» ismini almışlardır? Acaba kadınların yeni bir taktikleri kar--ında mıyız?. «Yere bakan yürek yakan» derler..

Yere bakan, yürek yakan! Doğrusu 1955 senesinde, bu tipi tasavvur etmek biraz zor oluyor..

Mevzubahis olan mahcubiyet, annelerimizin, kazara, ayaklarının bileklerini gösterdikleri anda duydukları mahcubiyet, yanaklarını pembeleştiren » s a r m a kabiliyeti midir?. Hayır!. Vakıa, kızarmak küçük bir genç kız bazen çok yakışır ve öyle vaziyetler vardır ki, kızarmak bir ruh güzelliğini ifade edebilir; fakat vücudunu gizlemek, elini uzatırken kızarmak, bir erkeğin yüzüne bakamamak, bütün bunlar, kadınların olan duvar arasında, kafes arkasında oturup bayatlarını hayallerle doldurdukları ve en ufak hakikatleri en basit hâdiseleri manalandırdıkları zamanlara attir.. Hayat mücadelesine atılan cesur ve enerjik, zaman kadınına gelince, onun ne hayallerle beslenecek, ne de ufak hareketleri, en tabii jestleri manalandıracak vakti vardır...

Kış yaklaşırken

Kadın kapanır - kese açılır

Hayır mevzubahis olan baya, kadınların ruhunu sıkı bir korse içinde boğan, onları riyakâr veya mariz bir sıkılganlığa sürükleyen gaynıtabii birşey değildir..

Mevzubahis olan edep, haya, günlük hâdiselerde her an tatbik edilebilecek birkaç kaideye dayanmaktadır.. Çok açık bir elbise bazen en kapalı elbiseden daha edeplidir.. Bunu hepimiz biliriz..

Birkaç yenilik

Exrkek modasında tutunmaya yüz tutan bazı ufak değişiklikler vardır.

1) SPOR TAKIMLAR: Pantolon ceket aynı kumaştan yapılmaya başlanmış ve çok alâka ile karşılanmıştır.

2) AĞIR KIYAFETLER: Pantolonlar röversiz, yani kenarları kıvrımsız yapılıyor.

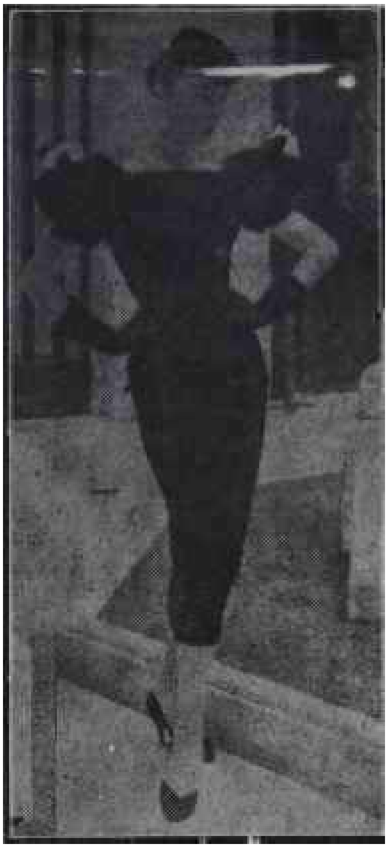
Bu iki değişikliğe bir üçüncüyü de ilâve etmek icap ediyor... Bazı erkekler kokteyle giderken ağır elbiselerinin içine karılarının kokteyl elbiselerinin kumaşından, eş jileler giyinmişlerdir. Bu bir sevgi bağlılık ifadesidir ve kadınları çok sevindirmiştir!..

Dikiliş, giyendin tavru hareketi, oturuşu kalkışı herşeyi, ama herşeyi değiştirebilir!. Her sözün, her cümlenin, her hikâyenin söylenecek, anlatılacak bir yeri ve zamanı vardır..

Hislerimizin, sıkıntılarımızın ümitlerimizin, batta saadetimizin de bir ifade şekli vardır ki edepli veya edepsizdir!. Sıkıntılarımız, dertleniniz, şahsi meselelerimiz herkesi bir dereceye kadar alâkadar eder, ondan sonrası ya ruh doktorunun, ya da nezaketi fazla olan insanların dinledikleri şeylerdir.. Düşmanlık hislerini ifade ederken bile gülümsiyen Japonları taklit etmemekle beraber, derin hallerimizi yalnız kendimize saklayalım Kolay dökülen göz yaşı zannedildiği gibi, bir hissilik iradesi değildir!. Herkesin önünde ağlamak, haykırmak, herşeyini anlatmak ta bir nevi hayâsızlıktır!.

İşte 955 senesinin «yere bakan, yürek yakan» kadım biraz içine dönük çok tabii, 'hafifçe esrarlı bir kadındır..

Bu kadın da, tıpkı esmer kadın ve «Y» biçimli kadın gibi ilhanını şarktan almıştır..

Gene Y

Kimi?

Amerika'daki tatbik

Düğüne kadar Hollywood'un ortaya attığı yıldızların en mütevazi, en sade ve en edeplisi muhakkak ki Grace Kelly'dir ve mayo ile fotoğrafı çekilmemek şartı ile kontrat imzalayan bu genç kızın, hayranları Marilyn Monroe'den çok fazladır!..

Zannedilmesin ki Grace Kelly mutaassıptır.. Katiyen!. Fakat kadınların vücut ölçülerinden başka kıymetlerle de yükselebileceklerini düşünmektedir.

Tarih boyunca hayâlılar

Kızarmak, utanmak, mahcub olmak her ne kadar eski zamanları hatırlatan kelimelerse de, tarih boyunca her devirde, bunların mevcut olduğunu ileri sürmek biraz mübağalı olur!. Meselâ orta çağ devirlerinde gençler, erkek veya kız, umumi hamamlara giderler vakit kaybetmemek için, yollarda soyunurlar ve çıplak olarak kaçarlardı..

Beşinci Charles zamanında da, kibar ailelere mensup kızların çıklak olarak. kralın önünden geçmesi ailelere şeref verirdi!. Bir devirde kadınlar yalnız dudaklarına değil, göğüslerini de boyarlardı.. Kadınlar sonra kapanmaya başladılar.

XVIII nci asırda kadınlar yeniden soyunmaya, önce gerdanlarını, sonra bacaklarını göstermeye başladılar.. XIX ncu asırda bu açılmalara karşı şiddetli bir reaksiyon oldu ve İngilterede açıl-

Şarkta ve Garpta

Jale CANDAN

Bu sene moda, ilhamını şarktan almaktadır. Kaftan, fes, şalvar, harem kelimeleri Paris defilelerinde sık sık duyulmuş ve derhal benimsenmiştir.

Yeni kadın tipi de, kaslı gözlü sark kadınını taklide çalışıyor; hatta rivayete göre, sarışınlar esmer olmaya özeniyorlar!..

İş bu kadarla da kalmıyor... Avrupa ve Amerika'da mecmualar, gazeteler kadınlara biraz daha muhafazakâr, biraz daha kapalı, biraz daha içine dönük, biraz daha kadın olmayı tavsiye ediyor. «Garpten şarka doğru gittikçe kadın ne kadar cazip, ne kadar kadındır diyorlar!..

Geçenlerde, Asya'da seyahate çıkan bir Amerikalı konferansçı kadın da, tetkiklerinin neticesini şöylece bildiriyordu:

«— Şarkta da kadınlar okuyorlar, şarkta da onlar erkeklerin başardıkları birçok isleri başarıyorlar, fakat kadınlıklarından katiyen kaybetmiyor- bu hususu en ufak bir fedakârlık yapmıyorlar... Çalışan kadın, iş başında, kadın gibi giyinmiştir ve akşam evine döner dönmez, işinde âmir olan bu kadın, evinin munis bir hizmetkârı olmaktan yüksünmez. İtiraf etmeli ki, bizim erkeklerimiz bu tip kadının hasretini çekmektedirler!..»

Evet, kadın ancak kadın olarak kaldığı müddetçe mesut olacak ve etrafını mesut edebilecektir. Erkekle yan yana bayat mücadelesine atılması, onunla başabaş gitmesi ancak kadınlık vasıflarını muhafaza ettiği müddetçe, takdir kazanır ve kadını muvaffakiyete götürür. Yoksa, mesleğinin en yüksek mertebesine ulaşmış bir kadın bile, etrafta yalnızca bir «iş kadını» tesiri yaparsa, bu kadın tabiatın kendisine bahşettiği bütün haklardan mahrum yatar. İş sahasındaki başarısına rağmen, bu kadın hayatta muvaffak olmamış, hatta bu kadın hayatını yaşıyamamıştır. Öyle an olur ki, o en basit bir ev kadınına imrenerek bakacaktır.

Biz, şarkla garbın ortasında, şarkla garbı birleştiren bir noktadayız. Muhakkak ki, garpten gerek cemiyet hayatımız, gerek ev hayatımız için alacağımız birçok örnekler, dersler vardır. Yalnız, bu dersleri elemeye tâbi tutarak, kendi benliğimizden, kendi karakterimizden ve kendi cevherimizden birşey kaybetmeden, istifade etmek şarttır. Meselâ, genç kızların genç erkek arkadaşları ile beraber gezintiler tertip etmeleri, spor yapmaları, dans etmeleri fikir münakaşalarına girişmeleri ne kadar faydalı ve zararsızsa, bu çocukların sırf modaya uymak gayreti ile, birbirlerile hayasız şekilde şakalar yapmaları o kadar lüzumsuzdur. Bu şekilde, erkek arkadaşları ile açık saçık konuşan, yersiz el sakaları yapan genç kız, kadınlık cazibesini kaybetmektedir.

1956 modası garpten şarka gidedursun. Biz 20 nci asır medeniyetinin tabii bir istikameti olan saiktan garbe gidişte, zaman zaman duraklar tespit edelim ve kendi kendimize doğru dönelim.

mak şöyle dursun, vücude ait herhangi bir mevzuun ele alınması ayıp addedildi.. Baş kelimesinden başka bütün uzuvlar, kol, bacak kelimeleri sanki yasaktı!.. Bu riyakârlık o derece ileri gitti ki, piyanoların ayak kısımlarını bile farlalalarla gizlediler!. Piyanolardan sonra, bütün eşyalar örtülmeye, gizlenmeye, giydirilmeye başlandı!.

Ve Victoria'nın ahfadı olan kraliçe Elizabeth dünya seyahatine çıkmadan, eteklerinin ucuna kurşun diktirdi!.. Yaramaz bir rüzgârdan korkuyordu.. Bu rüzgâr onu yakalıyamadı ama aynı derecede ihtiyatlı olmıyan genç kardeşi Margeret'i Carübes adalarında, bir askeri kıtayı selâmlarken yakaladı..

Tabii bütün subay ve erler gayet edepli davrandılar. Kimse gülmedi, kimse başını da çevirmedi. Gözlerini de yummadı.. Herkes baktığı yere bakmakta devam etti ve kimse birşey görmedi!.

Mangaret te gayet tabi! hareket etti, eteğini tuttu ve.. kızardı..

Tarih

Esrarı çözülen facia

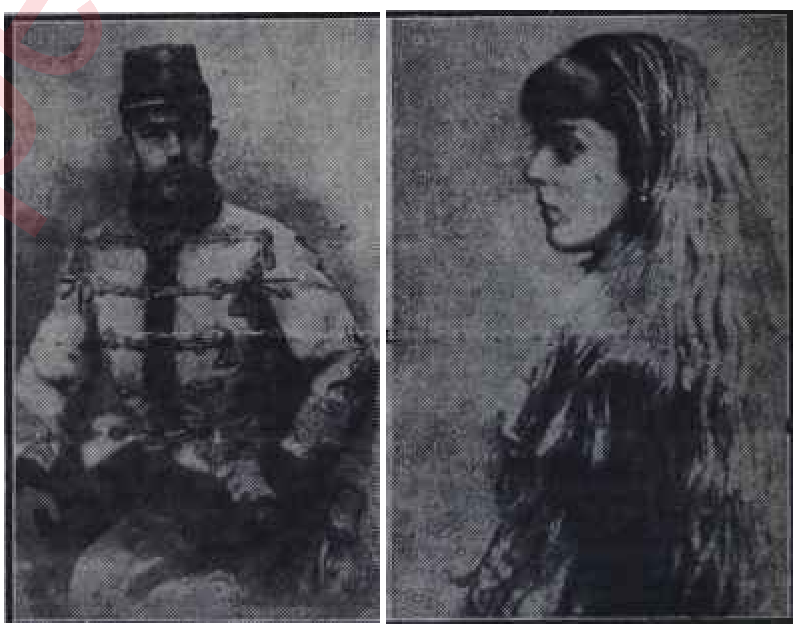
Marie Vetsera Avusturya veliahtı Azşidük Rodolphe ile sevişmeğe başladığı zaman, henüz onyedi yaşında bile yoktu.. *Uzun,* saçlı, derin bakışlı fevkalâde güzel bir kız olan Manie Vetser, Rodolphe'u görür görmez ona âşık olmuş ve uzun, romantik bir mektupla, bu aşkını bildirmişti!.

Rodolpbe'un, Viyanada, elde etmediği kadın yoktu!.. Buna rağmen romantik mektup arşidük'ü heyecanlandırdı.. Sevişmeğe başladılar..

«Mayerling faciası» ismile tarihe karışan ve 19 ncu asrın en büyük esrarını doğurarak neticelenen bu aşk bir çok cephelerden, muammasını muhafaza etmişti!.

Hakiki bir ortaçağ şövalyesini andıran, atının üstünde hayvan avına çıkmaktan başka birşey bilmiyen Rodolphe, romantik Marie Vetsera'nın aşkına ne dereceye kadar mukabele etmişti?. Bir kısım tarihçiler, kurt ve ceylan avına kadın ayını da ilâve eden bu don Juan'ın Marie Vetsera'yı da öteki kadınlar gibi, birkaç defa görmekle iktifa ettiğini, bir güzel kum da geçici bir metres olduğunu iddia ediyorlardı..

Halbuki diğer tarihçilere göre, Veliaht Marie Vetsera'ya delice tutulmuş ve onunla zamanın en büyük aşkını yaşamıştı.. Maire Vetseranın gençliği, temizliği, derin aşkı ve şefkati arşidükü şaşırtmış, temizlemiş, yıkamıştı... Bu aşka dair anlatılan hikâyelerden biri de şudur: Marie Vetsera Veliahtla olan macerası duyulduktan sonra, ailesinin zoru ile bir müddet uzaklaştırılmıştı.. Bir gece, ansızın Viyanaya döndü ve kimse duymadan, saraya, sevgilisinin yanana git ineğe muvaffak oldu.. Fakat feci sürpriz! Kendisine bu kadar ıstırap veren bu ayrılık esnasında, prens eğleniyordu. Hem de ne sefih, ne çirkin bir şekilde... İçkiler bardaklardan yerlere dökülüyor, kadınlar koldan kola geçiriliyor.. Marie Vetsera bu manzara ile karşılaştı, bir an hareketsiz kaldı, sonra yavaşça kapıyı ; çekti, yandaki odaya geçti. Onu gören Rodolphe kollarındaki kadını itti. verin-

Rodolphe ve Maria

Bitmeyen senfoni

den fırladı ve gözleri yaşlı, sessiz duran sevgilisine:

«— Haydi çık git, diye bağırdı! Çık, git görüyorsun, ben neyim!.»

Marie Vetsera başını kaldırdı, gülümsedi.. Bu bedbaht, fakat sakin bir tebessümdü.

— Sen benim bedbaht sevgilimsin, Rodblphe dedi. Bedlbalht olmasaydın, bu sefih toplantıda kendini unutmaya çalışmazdın, söyle nen var?.»

Rivayete göre Rodblphe bu sözleri işitince birden onun ayaklarına kapanmış, ve hıçkırarak ağlamağa başlamıştı..

Cidden bedbahttı. Avrupada mutlakiyetin son temsilcisi olan korkunç Framçois - Josaph'in oğlu olmak kolay iş değildi.. Rodolphe ağzını açıp, hiçbir zaman kendisini gösteremiyor, en ufak bir fikrini söyliyemiyor hiçbir siyasi emel beslemiyordu.. Ciddi bir işi olmadığı için bunalıyor ve sık, sık ölüm fikrini hasetle anıyor, bazen eğlence alemlerinde, kadınların kollarında ve... şahsi av köşkü olan Mayerling'de kendisini unutmaya çalışıyordu..

İşte 30 Ocak 1889'de bu Mayerling av köşkünde iki ceset buldular.. Karyolada çıplak bir küçük genç kız, masanın üstünde şampanya ve yerde, karyolanın dibinde bir cansız erkek vardı..

Rodolphe, Marie Vetsera'yı kalbine sıktığı bir kurşunla öldürmüştü.. Kendisi için de, en çok sevdiği av 'tüfeğini kullanmıştı. Neden?.

Bu «neden» in cevabı vardı ve üzerinde, 1889 • Veliahtın ölümü» kelimeleri bulunan bir mavi zarfın içinde idi.,

Mavi zarf 240 dokümen ve en yakın şahitleri ifadesini taşıyordu ve zamanın Viyana polis müdürü olan Baron Franz Krauss tarafından hazırlanmıştı..

Fakat korkunç François - Joseph meselenin kapatılmasını emretti... Krauss sustu, sırrını sakladı.. Mavi zarf gizli bir dolaba kapatldı. Kırk dokuz sene sonra bu zarf, bir nazi şefinin eline geçti.. Berline gitti.. Ve nihayet son günlerde Berlinli bir işçi, bir dolap tamir ederken, onu buldu..

Viyanalı bir gazete, iktibas hakkını ödedi ve sır meydana çıktı..

Bu bir sürpriz oldu

Marie Vetsera hakikaten sevgilisi Rodolphe tarafından öldürülmüştü... fakat bu, başka bir kadının yüzündendi. Krauss hâdiseleri günü gününe, ispat ederek anlatıyordu.. Avusturyanın bu vahşi ruhlu Veliahtı, bütün Viyana güzellerini bir bir elden geçirmiş, bu arada genç bir prensesle de münasebet kurmuştu. Bir gün prensesin babası, Veliahtı çağırttı:

«— Kızım, hamiledir, dedi.. Yazık ki Veliahtsınız ve yazık ki sizi düelloya davet edemiyorum...

Tahtın, basamakları üzerinde dövüşülmez!. Skandala sebebiyet vermemek lâzım.. Fakat birimizden birisi, en büyük sessizlik içinde ölecek ve sırrımız sır olarak kalacak..»

«— Bir torbaya iki küçük top koyalım. Biri siyah olsun, biri beyaz,. Siyah topu çeken, altı ay içinde kendisini öldürsün!.»

Bu teklifi yapan Arşidük Rodolphe gayet ciddi idi. Şakadan söylemiyordu ve herhangi bir haleye de müracaat etmiyecekti.

Hayattan bıkkın olduğu kadar da, çocuk ruhlu idi.. Bu meşum oyunun heyecanına kapıldı.. Ertesi gün torbayı hazırlattı.. Ve siyah topu çekti!.

Altı ay beklemedi.. Srrını keşfeden küçük sevgilisini aldı, Mayerling'e gitti..

Marie, nihayet ebediyen onun olmak imkânını bulmuştu. Ölüm yolculuğuna saadetle çıktı.. Rodolple'a gelince, onu yeryüzünde bırakıp gitmek istememişti.. Büyük bir aşk mıydı?. Anormal bir his, her zevki tatmış sefih bir adamın hayattan almak istediği son birşey, sadık bir arzu mu idi? Yoksa melankolik ruhunun geçirdiği son bir buhran bir akıl hastalığı krizi miydi?.

İşte Krauss bütün dokümanlara rağmen, ölümü kabul eden ve bu ölüme sevgilisini sürükliyen Rodolphe'un hakiki hislerini aydınlatamıyor ve Mayerling faciası, sırrı çözüldükten sonra dahi, yepyeni bir karanlığa gömülüyordu.

Portre

Müşfik bir anne : Rita

Rita Hayworth şöhret peşinde mi, para, yoksa samimi bir aşk, bir saadet hayali peşinde mi koşmaktadır? İlk kocası Orson Welles'e sorarsanız, o kendi halinde, hatta basit bir kadındır. Sanatın en yüksek zirvelerine ulaştıktan sonra, birdenbire herşeyi ve sanatkâr kocasını bırakmış, gitmiştir.

Ali Hanla olan izdivacı da. onu prenses yapmıştı. En yüksek sosyetelere girdi, fakat Ağa Han'a göre, filmlerdeki bu ele avuca sığmaz, canlı kadın aslında çok kendi halinde bir kül kedisi idi, kocasının debdebeli, patırtılı, çok modern hayatına uyamıyor, onu gittiği eğlencelerde takip edemiyordu. Onu da terketti... Amerika'ya döndü ve Dick Haymes ile evlendi.

İki senedir gayet mesut görünüyorlardı... Rita, Dick'in meslek hayatında, uğradığı bir haksızlığa, bütün mevcudiyeti ile isyan etmiş, hatta kocası ile Amerika'yı terkedip gideceğini bile, tehdit mahiyetinde ileri sürmüştü.

Evet, Amerika'da artık herkes Rita-'yı yerleşmiş kir aile kadını olarak görüyordu. Acaba onun ruhunu sıkan şey, bu unutulma korkusu mu olmuştu? Çünkü o sanatı kadar evlenip boşanmaları ile 4b alâka toplayan bir artistti! İki senedir, resimleri günlük gazetelerin devamlı klişesi olmaktan çıkmıştı. Sanatı ise, günden güne mukadder akıbete doğru gidiyordu. Üstelik «Dick Haymes» in mali durumu, pek te parlak değildi!

Her ne olduysa oldu, hâdise birdenbire patlak verdi: Rita ile Dick ayrılıyorlardı. Rita'nın bu boşanmaya gösterdiği sebep, artık artistlerin klâsik olarak gösterdikleri, herzamanki sebepten, «manevi baskı» sözlerinden değişik bir şeydi Sakin bir ses ve sade bir tavırla, avukatına şöyle demişti:

« Dick'ten ayrılıyorum, çünkü çocuklarımın, kocamın ve benim menfaatim bunu icab ettiriyor!»

Bu menfaat ne — - '~*t, tasrih edilmiyordu ama, Rita ayrıldığı takdirde, herkesin daha mesut yaşayacağına kanaat getirmişti.

Bu sakin sözlerden sonra, meselenin halledilmiş okluğunu —"nedenler, yeni bir havadis karşısında şaşırıp kaldılar: Rita yataklara düşmüştü! Ziyarete koşan dostları, büsbütün şaşırdılar: Rita'nın sağ gözü çürümüştü... Ağlıyordu:

«— Dick beni dövdü dedi... Hem de ne yersiz bir münakaşa yüzünden!.»

Hakikaten Dick onu dövmüştü... Dövmüştü. Çünkü karısını deli gibi seviyor ve tam onsekiz senedir ona âşık olduğunu söylüyordu. Halen 37 yaşında olduğu için, hayatında başka aşk hissetmemiş olması da çok muhtemeldi. Onu seviyor, kıskanıyor ve Yasemin'in senelik baba ocağı ziyaretinde karısının da bulunmasına tahammül edemiyordu. Evet Ali Han, mahkeme kararı ile kızı Yasemin'i senede bir defa görmek hakkını kazanmıştı. Ama bu demek değildi ki, eski karısı ile de buluşabilirdi! Dick Haymes Yasemin'in Avrupa'ya, bir dadı refakatinde gitmesini istiyordu. Annesi ise hu fikre tahammül edemiyor:

«— Ben çocuklarımdan hiç ayrılmadım» diyordu!

*

Bu bir hakikatti!.. Rita Hayvorth ister para, ister şöhret,ister saadet ve aşk peşinde koşsun, çocuklarının peşini hiç bırakmamıştı!.. ,

Orson Welles'ten olan kızı, Ali Hanla olan maceralarında bile onu adım adım takip etmiş ve AK Han'dan ayrılmava karar verdiği zaman, küçük Yasemin'i gizlice, kimseye göstermeden kaçırmıştı! Dick Haşmes'le yaptığı aşk izdivacına ait resimlerde, çocuklar hep yanlarındaydılar. Dick Haymes'in evini terkettiği gün de yanında gine iki kıymetli bavul vardı: Rebecca Welles ve Yasemin Ali Han!..

Rita herşeyden çabuk vazgeçiyor, fakat çocuklarından asla vazgeçmiyordu!.. Evde de, her an onlarla meşguldü, onlara bakar, onlarla mesut olurdu... Ağahanın ve Ali hanın, Yasemin'i elde etmek için bazı ferler yapabileceklerini ileri sürüyor ve kızını eliyle götürüp, eliyle getireceğini ileri sürüyordu...

'... Ama Ali Han ondan bahsderken: «Onu unutamıyorum, hayatımın en değişik, en bambaşka kadını.» dememiş miydi?

Rita bile dostlarına «Ali hâlâ beni seviyor» diye itiraf etmemiş miydi? Sonra, Avrupa seyahati nazırlığı başlar başlamaz, Rita neşelenmiş, canlanmış, âdeta heyecanlanmıştı! Bütün bunlar Dick gibi âşık bir kocanın gözünden kaçar mıydı?

Her ne olursa olsun, işte Rita gene gazetelerin ilk sahifesinde! Ali Hanla barışsa da, barışmasa da Avrupa'ya heyecanlı bir seyahat yapacak ve bütün Amerika, bütün Avrupa bu heyecanlı seyahatte ona, âdeta refakat edecek!..

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

İzmir'de, Akhisar kazasına bağlı bir köyde Osman adındaki şahsın evinde türeyen bir fare bütün köy halkına havli heyecanlı anlar yaşatmıştır. Kudurduğu tahmin edilen bu çaresin cüsse itibariyle iri olması ve mahalle aralarında dolaşması halk arasında panik yaratmıştır. Bunun üzerine bazı köylüler ellerinde çifte tüfekleriyle sokaklara dökülmüşler ve fareyi öldürmüşlerdir.

Üzerinde 17 kıl bulunan fare tartılmış ve 3 kilo olduğu görülmüştür.

(T. H. A.)

Bâzı ilkokullara talebe kaydettirmek için müracaat eden velilere müşkülât çıkarılmaktadır. Bu arada bir kısım okul müdürleri okul çağına geldiği halde boyları biraz kısa olan çocukların okula kaydedilemiyeceğini söylemektedirler. Talebe velileri bu durum karşısında muhitlerinden uzak ilkokullara mücaat etmektedirler.

(Yeni Sabah)

*

Maraş'ın Dubaklı mahallesinde oldukça enteresan bir hırsızlık hâdisesi olmuş, Antepli olduğu anlaşılan ve üzerinde sahte hüviyet cüzdanı bulunan bir hırsız çaldığı yatakla birlikte hırsızlık yaptığı evin 12 metre derinlikteki kuyusuna düşmüştür.

Sabahleyin kuyudan çıkarılan hırsız bir eşeğe ters bindirilenek yer yer toplanan meraklı kütlesinin alay ve gülüşmeleri asasında çarcıda dolaştırıldıktan sonra karakola götürülmüştür.

(Karagöz)

*

İzmir'in Bucak nahivesinde oturan Mustafa Uslu adındaki bir vatandaşın keçisi geyik doğurmuştur. Dört santimetre boynuzla dünyaya gelen geyik yavrusunu görenler hayret içinde kalmışlardır.

(Ankara Ajansı)

*

Feridun Kıral'a cevap:

El yazınız okunmakta ıstırap verecek derecede orijinaldir. Bu tarzda yazanlar, makine kullanmalıdırlar. Makine ile yazılmış satırların arasına da boşluk bırakılmalıdır.

(Cumhuriyet)

*

D ursa kulüplerinden birinci kümeye dahil Güvenspor kulübünden Salih Temizver adında bir futbolcu hakkında bir gözünün arızalı olduğu muhasım kulüp tarafından iddia edilmiş, bunun üzerine Beden Terbiyesince Hükümet tabinliğine sevkedilmiş, muayenesini müteakip bir gözünün takma olduğu yolunda rapor verilmiş ve elindeki lisansı bir müddet evvel alınmıştı. Halbuki bu futbolcu, kulübü taralından sıhhî heyete sevkedilmiş, yapılan muayenesinde gözünün takma değil arızalı olduğu ve bu arızanın futbol oynamasına mâni teşkil etmiyeceği verilen heyet raporu ile anlaşılmıştır. Şimdi kulüp ve oyuncu adli makamara şikayette bulunarak dâva açmaya karar vermişlerdir.

(Hürriyet)

*

Antalya'da Manavgat kazasında, Musfa Diker adındaki bir banka müdürünün evine gece yarısı giren Vahit adında bir hırsız karanlıkta, merdivende uyuyan kedinin üzerine bastığından, hayvanın bağırmasiyle ev sahipleri uyanmış ve hırsız hiçbirşey çalmıya vakit bulamadan yakalanmıştır.

(Tercüman)

*

Sirkeci'de Nurettin Arıç isimli bir şoför, arkadaşlarından biriyle 400 lira iddiaya girmiş ve bu parayı kazanmak için pantalonunu çıkararak garda donla gezmeye başlamıştır.

(Ulus)

sunuz. Güzellik dediğin, bakın böyle olur» diyerek soyunmağa başlamıştır.

Yetişen polisler tarafından güçlükle zaptedilen kadın hakkında adaba mugayir hareketten dolayı takibata geçilmiştir.

(Vatan)

*

İstiklâl Harbinin başından sonuna xkadar bütün safhalarında bulunan Fahri Can isminde birisi 23 sene sonra hakettiği madalyayı bugün almıştır.. 23 sene evvel beratı çıkmış olmasına rağmen bir türlü sahibini bulamamış olan madalya nihayet İzmit askerlik şubesinin evrak ardiyesindeki kayıtlar arasın' dan istihkak tezkeresinin ele geçmesiyle çıkmıştır. Hâlen şehrimizde P. T. T' memuru olan Fahri Can, Atamızın yüksek tasdiklerine iktiran etmiş olan madalya

Park yeri

Eşekler bile öğrendi

Gezmek maksadiyle İstanbul'a gelen Konya'lı Abdüsselâm Köroğlu, Taksim'den Şişli otobüsüne binmiş ve biletçiye «Demokraside bilet alınmaz» diyerek kafa tutmuştur. Abdüsselâm yakalanmış ve hakkında tahkikat açılmıştır.

(İsatnbul Ekspres)

*

İstanbul mezbahasındaki kesim yerinden kaçan 6 sığır Sütlüce'den hareketle Taksim, Beyoğlu, Bankalar caddesi, Köprü, Sirkeci, Sultanahmet mıntıkalarını dolaşarak Beyazıta varmışlar ve meydandaki büyük havuzdan su içerlerken yakalanmışlardır.

(Ulus)

*

Kasımpaşa'da bir kadın, evinde iki kiloya yakın rakı içtikten sonra sokağa çıkmıştır. Sarhoş bir halde sağa sola çatmaya başlayan kadın, bir ara genç kızlarla münakaşaya tutuşmuş ve:

«Siz de kendinizi güzel zannediyor-

— Benim ilcin dünyada bundan kıymetli bir şey tasavvur edilemez. Bundan, sonra Allah'a şükürden başka muradım yok.»

(Ankara Telgraf)

*

Diyarbakır'a bağlı Sorikan köyünde Mustafa Bellemiş ve Ahmet Sert adında iki avcı, köy civarında avlanılarken gördükleri bir kuşu avlamak için karşılıklı ateş etmişler ve kuşu öldürmüşlerdir.

Ancak av, o esnada feci bir mahiyete bürünmüş ve karşıklı çıkan saçmalar, ayni zamanda iki avcıyı da birden öldürmüştür.

(Sabah Postası)

*

Nevyork Brookhaven Lâboratuvarı müdürü Dr. Lee Farr, İstanbul'da verdiği bir beyanatta sigaranın kanser yapıp yapmadığının henüz tesbit edilememiş olmasına rağmen, Türk sigaralarının bu hastalığa sebebiyet vermediğinden kati surette emin bulunduğunu bildirmiştir.

(A. A.)

T I B

Ruhiyat

İlâçla teselli

Özel farmakolojik tesiri olmadığı halde telkin yolu ile hastalıkları iyi eden ilaçlara placebo denilmektedir. Buna «teselli ilaçları» da diyebiliriz. Böyle maddelerin etüdüne yeni başlanmıştır. Bazı ilâçların tesirinde ruhi faktörlerin rolü olduğunu tababet çok öncelerden beri bilmekte idi. Hastanın ilaca inanması şifanın bir kısmını, hatta bazan tamamını teşkil ediyordu. Hekimlik kadar eski olan bu bilginin sistematik bir şekilde etüdü ancak son yıllarda yapılabilmiştir. Bu araştırmaların büyük faydaları da olmuştur. Bir hastalığa müessir olan ilâcı denerken ve onun farmakolojik özelliklerini ölçerken sügjestiyonun payını ayırmak elbette lüzumludur. Bu suretle o hastalıkta, psikolojik faktörlerin rolü de esaslı bir şekilde kavranmış olur. Bir yandan da telkinin fonksiyonel sendromonlarda veya organik hastalıklarda nelere kadir olduğu meydana çıkar. Psikosomatik hastalıkları kavramakta ve tedavide de placebolan bilmenin lüzumu vardır.

Placebonnun tarifi

Placebo olarak hastanın kendi kullndığı veya bildiği preparatlara tamamen benzeyen, fakat farmakolojik tesiri olmayan maddeler kullanılır. Placebolara hastanın bildiği ve kullandığı ilaçların adı verilir. Bunların farmakolojik tesirlerden tamamen mahrum maddeler siması gerekmez. Vakasına göre tedavi tesirleri olan maddeler de placebo olarak kullanılabilir. Placebo yukarıda da söylediğimiz gibi, özel farmakolojik hassalardan mahrum olduğu halde telkin yolu ile tesir eden madde demektir. Böyle maddeleri büyük bir dikkatle kullanmak lâzımdır. Deney yapanların kendi kendilerine telkin yapmalarına engel olmak için bazı metodlar da vardır. «Double blind» denilen usul bunlardan biridir. İlacın denemesi kendisinde yapılan hasta ve bu deneyleri tesbit eden müşahid, ilacı ve placebo'yu ayıramıyacak durumda olduklarından yukardaki terim kullanılmaktadır. Prensip şudur: Fan edelim ki bir ilacın teskini placebo ile mukayese etmek istiyoruz, önce bu maddeleri» herbirinin tamamile aynı durumda olmaları şarttır. Kaşeler aynı büyüklükte, aynı renkte, aynı ağırlıkta; ampuller bir biçimde bir görünüşte, içindeki madde birbirine eşit olmalıdır. Zerk edilen İlaç yanma ve ağrı yapıyorsa placebo da aynı tesirleri göstermelidir. Placebo ve denenen ilâçtan bir biri, bir diğeri şırınga edilmelidir. Yahud da ilaç ve placebo İki grup hastada, ayrı ayrı tatbik edilmeli; yani hastaların bir kısmı farmakolojik aktivitesi olan ilacı, diğerleri de placeboyu almalıdır. Neticeleri kaydeden müşahid yani salah, vahamet, durumun sabit kalması gibi belirtileri ve hastanın hissettiklerini tesbit eden kimse de, hasta gibi bu iğnelerden hangisinin placebo olduğunu ve deneylerin gidişini bilmemelidir. Yalnız elde ettiği sonuçları tesbit etmeli, fakat yayılan enjeksiyonlar hakkında önceden bir fikre sahip bulunmamalıdır. Böyle bir etüdün, bilhassa hastanın söylediklerinden başka hiçbir belirti vermeyen fonksiyoneli sendromlarda ne kadar faydalı olacağı meydandadır. Ağrı sendromlarının bütün şekillerinde böyle etüdlere baş vurmak gerekebilir.

Misaller

"Placebo'ların tedavi tesirlerine dair bazı misaller verebiliriz. Cerrahî bir müdahale sonunda, hastanın ağrılarını dindirmek için morfin ve benzerlerini kullanmak adettir. Çünkü bu gibi durumlarda hastanın his ettiği acıların tamamen organdık olduğu düşünülmektedir. Halbuki bazı araştırıcılar Post • operatuvar ağrıları seri halinde tetkik ederek morfinle placebo'ları karşılaştırmışlar ve ameliyatlıların % 40 ının morfin yerine placebo'larla teskin edilebildiklerini göstermişlerdir. Gellineck müzmin baş ağrısından şikâyet eden 155 hastayı tetkik etmiş, bunların % 60 ının placebo ile sükûnet bulduğunu görmüştür. Wolf ve Pinsky'de organik hastalıkları olan, mesela mide varasına müsab bulunan bir seri hastada bir yandan farmakolojik tesirleri olan bir ilacı, bir yandan da placebo mahiyetinde bir maddeyi tetkik etmişler ve neticeleri karşılaştırarak her ikisinin tesirleri arasında büyük bir fark bulunmadığını göstermişlerdir. Koroner hastalıklarında ve göğüs anjininde de araştırmalar aynı sonuçları vermektedir. Özel farmakolojik tesiri olan ve kalbin koroner damarlarını genişlettiklerine inandığımız maddelerle placebo'lar arasında büyük farklar bulunmamaktadır.

Placeba ve hasta

Placeba'lar karşısında hastanın durumu ve özel yapısı da önemlidir. Her hastanın placebo'lardan faydalanması aynı şekilde olmaz. Bazıları istifade eder, bazıları etmez. Bu fark nedendir? Bunun sebebini tayin edebilir miyiz? Daha doğrusu placebo'lann tesiri hastanın ruh! ve fizik durumile ilgili midir? Lasagna, post - operatuvar ağrılarda yaptığı etüdlerde placebolardan tavda görenlerle, görmiyenleri birbirinden ayırt etmeğe yarayacak belirtileri toplamağa çalışmıştır. Placebo'lardan faydalananlar, emotif, çabuk müteessir olan, kendilerine gösterilen ihtimamdan has duyan, idaresi kolay, hafif ağrılara mütehammil kimselerdir. Aspirin ve laksatifleri çok kullanırlar. Hallerinden fazla şikayet etmezler. Planceboo'lara hassas olanlarla, banlardan faydalanmıyanları ayırmak için bazı testlere baş sormak herhalde daha enteresan olsa gerektir. Bu testlerin başında ruh hastalıklarının tanınmasında bugün çok faydalanılan Roschach testini hatırlatalım. Bu testin ana hatları kısaca söyledin Elimizde Zürich'ti hekim Rorschach'ın hazırladığı beşi renkli, beşi de renksiz on plana var. Bunların üzerinde bir çok şeylere benzetilecek şekilde hazırlanmış bir takma mürekkeb lekeleri mevcud. Bunlar hastaya gösterilerek neye benzedikleri, hayvan veya insan nasıl bir intiba uvandırdıklan durgun mu soksa hareket halinde mi olduklara, renklerin koruluğu Veya açıklığı soruluyor. Hasta bunları tetkik edecek ve cevaplarını verecektir. Tetkik sünesinin önemi yoktur. Hastanın verdiği cevaplara ve yaptığı tefsirlere göre idraki dikkati, orijinalitesi banalitesi, heyecan, durumuğ muhayyilesi, içine dönük olup olmadığı, tedkik esnasında hayret, şaşkınlık, sevinç, keder belirtileri gösterip göstermediği gözden geçiriliyor. Placebolardan istifade edenlerle etmiyenleri ayırırken böyle bir testin yapılıp yapılmadığını bil-

Tesirle tedavi

Böylesi oluna...

miyoruz. Herhalde böyle bir deneyin sonuçlarının faydalı olacağı muhakkaktır. Bütün bu söylediklerimizden insanların acılar karşısında ayrı reaksiyonlar verdikleri ve telkinlere olan temayülleriirin de ayrı ayrı olduğu neticesi çıkıyor. Hastanın ruh durumunun, acıların şiddeti ve tonalitesi üzerinde de tesirleri vardır. Hasta verilen maddenin kendisini iyi edeceğine inanmışsa acılar diner, hastalık durulur ve iyiliğe yönelir.

Placebo almakla meydxana çıkan yan tesirler de insanda merak uyandıra cak mahiyettedir. Karın ağrıları, bulantı, kaylar, ishaller, çarpıntılar, iştahsızlık, yorgunluk hissi, deri döküntüleri, kaşıntılar, haikiki ilâç dermiti - bunlar arasındadır. Placebo kesilince bunlar da, sahici ilaçla olanlar gibi kaybolurlar. Bu tezahürlerin ruhi tesirlerle meydana çıktığında şüphe yoktur. Telkinin insan organizmasında ne önemli etkileri olduğunu gösterecek mahiyettedirler, psiko - somatik hekimliğin güzel örneklerini teşkil ederler. Tersine olarak hasta hakiki ve farmakolojik olarak aktif bir ilaç aldığı halde bunu bir placebo sanıyorsa, fayda görmiyebilir. Bir önemli nokta da placebo'lara alışkanlık teşekkül etmesidir. Hasta placebo ile sükûnet bulduğu gibi, mahrum kaldığı zaman da bu maddeyi aramağa başlar. Leslie, bacağı kesilen bir hastanın günde iki defa yapılan bir placebo (tuzlu su ampulleri) ile sükûnet bulduğunu, enjeksiyonlara ara verildiği zaman da ağrı hissetmeğe başladığını söylemektedir. Hasta adeta bir morfinoman gibi ilaca tabi bir hale (etat de dependance) gelmiş bulunmakta idi.

Netice

Bu söylenenler ruhiyatçı, sinir hekimi, fizyolojist ve genel olarak bütün hekimler için büyük bir değer taşımaktadır. Hekim bilhassa iki yönden placebolarla ilgilenmek, zorundadır. ilaçların hakiki değerlerini anlamak için, 2) Ban hastalarda placebo'ların müsait tesirleri olduğundan..

Hekim placebo'ya bir tedavi vasıtası olarak başvurmalı mıdır? Bazıları buna itiraz etmektedirler. Onlara göre hekim hastasını, tesiri olmayan, yalancı bir madde ile tedavi ediyormuş gibi görünmeğe yetkili değildir. .Fakat bekimin ana düşüncesinin hastayı teskin etmek olduğu göz önüne alınırsa onu placebolardan mahrum etmesinde bir mana olmadığı anlaşılır. Hastalara, tesirine inanmadığımız bir takım ilaçlan vermiyor muyuz? Kanser, lösemi, sarkom gibi korkunç ban hastalıkların tedavisinde kullandığımız bunca müstahzarın placebolara üstünlüğü nedir? Hasta bunlara landığı nisbette bir iyilik hissetmekte fakat vahim hastalık meşum gidişine yine devam etmektedir.

Placebo'lar, uyku ilaçlarına ve ağrı dindiricilere alışmış olanlarda en geniş bir şekilde kullanılacaktır. Bu ilaçlara (morfin, dolantin) hastalar, bir ağrı, ameliyat veya moral ve psişik sarsıntı sebebile başlarlar. Hastalık geçtiği halde alışkanlık devam eder. İşte burada uyuşturucu maddeyi kullanmaktansa placebo'ya baş vurmak yerinde bir tedbir dir. Böylelikle tedricen hastayı alışkanlıktan kurtarmak da mümkün olur., Placebo'ların bir başka endikasyonu daha vardır. Sabırsız bir hasta karşısındayız. Henüz teşhis konulmamıştır. Fakat hasta derhal tedavi edilmek arzusundadır. Bu takdirde klinik ve laboratuvar muayenelerini tamamlayarak tam ve doğru bir tanıya varıncaya kadar hastayı 'tatmin etmek için ilaç yerine zararsız bir madde ile onu oyalamak yerinde bir hareket olur. Aksi halde, yani elimizdeki kıymetli ilaçlan manasız ve hedefsiz kullandığımız zaman hastalığın seyrini • ve klinik gelişmesini değiştirerek teşhis ve tefsirde daha büyük zorluklarla karşlaşmamız mümkündür. Bazı müzmin hastalıklarda da placebo'ya müracaat zaruridir. Bunlara, bir çok ilâçları uzun süre ile vermek bazan ciddi tehlikeler doğurur. İlacın kesilmesi ise hastanın morali üzerinde kötü tesirler yapar. Bu vakaların da placetoolardan mahrum edilmemeleri lâzımdır. Placebolar bilhassa psişiyatride geniş tatbik sahaları bulmaktadırlar.

Klinik ve laboratuar muayeneleri neticesinde tam bir terhise varmadan hastayı oyalamak maksadiyle ploceba'lara baş vurilması, bazı hekimler tarafından tasvip edilmemektedir. Bunlara göre hekimin vazifesi, hastayı tedavidir. Böyle farmakolojik bir tesiri olmayan, yalancı ilaçların kullanılması doğru değildir.

Buna karşılık bazı hekmler de, klinik ve laboratuvar müşahedelerine dayanarak, placebo'ların tedavi imkanından mahrum bulunan hastalıklardaki teselli verici tesiri ile uyuşturucu maddelere müptela olanların bu maddeleri kullanamamaktan doğan üzüntüleri önlemesindeki iyi neticeleri ihmal edememektedirler.

Tıb aleminde telkinle tedavinin doğumlarda, çene ve ağız cerrahisinde gün den güne kazanmakta olduğu ehemmiyete muvazi olarak placebo'lar da bilhassa psiko - somatik ve psişiyatri sahasıda daha şimdiden mühim bir mevki kazanmış bulunmaktadır.

Dr. E, E.

M U S İ K İ

Oda müziği

Edinburgh'da dev trio

Sonat'dan sonra oda müziğinin en popüler nev'i olan triolarda nedense bir veya iki virtüozun bulunması kifi görülür ve üçüncüsü ancak onları «tamamlar». Halbuki Cortot - Thibaud-Casals veya Rubinstlin - Heifetz - Feuermannşah toplulukları kendilerini vaktiyle dinleyenlerin hafızalarından bir türlü silinemivor. Mamafih, Avrupa ve Amerikada tertiplenen sayısız festivaller, bu husustaki temennilerin zaman zaman gerçekleşmesine imkân veriyor. Nitekim 1955 Edinburgh Festivali de üç büyük virtüözü bir araya getirdi.

Bunlar arasında en fazla dikkati Pienre Fournier çekmekteydi. Zira Pablo Casals, Prades'de inzivava . çekildikten sonra, viyolensel sahasındaki şeref mevkiini —halen 49 yaşında bulunan— bu Fransız virtüozu almış oluyordu. Tekniği hiç de ondan aşağı değildi. Üstelik kovu, yumuşak tonu ve kendine has delin ifade tarzı bakımından zaman zaman Casals'ı umutturabilivordu.

50 vaşında Zino Francescatti ise, son seneler zarfında birden bire parlamış, cesur, ateşli bir üslûn ve kusursuz bir teknikle Nathan Milstein, Isaac Stern gibi isimleri bile kısa zamanda aşabilmişri.

Solomon'un daha mütevazi bir yer aldığı söylenebilirdi. Zamanının büyük bir kremimi İngilterede geçiriyordu. Hattâ belki de oradaki başarısını kâfi addetmekteydi. Sanatı hususunda büyük bir iddiası, yoktu. Mükemmel bir teknik yanında daha zivad'e bestekara sadık, sade üslûbu ile tanınmıştı.

İşte, bu üç virtüöz ilk defa bir arada çalıyorlardı. Yüz saat kadar tutan çalışmalarını müteakip, festivalde Beethoven'in Mi bemol majör, Brahms'ın Do minör Triolarını; ayrıca, Karl Rankl idaresinde İskoçya Milli orkestrası refakatinde de Bethoven'in Do Majör Triple (üçlü) konsertosunu icra ettiler. Bu arada Fournier ve Francescatti, Brahms'ın Douıble Konsertosunun da unutulamayacak bir icrasını vermişlerdi.

Festivalin en iyi kritikleri de bu dev trio (hakkında (yapıldı. Edinburgh'dan sonra her biri ayrı bir istikamete — Fournier İsviçreye, Francescatti Berkshire'e, Solomon da Güney Afrika'ya — hareket ettiler. Bıraktıkları tesir o kadar kuvvetli ki, Edinburg'da dinleyen müzikseverler ve münekkidler, gelecek mevsimlerde her üçünü gene bir arada görebilmek temennisinde bulunmaktan kendilerini alamıyorlar.

Sanatkârlar

Philadelphia'nın daimi şefi

Geçen asrın sonlarında Budapeştede müziksever bir diş doktoru vardı. Gerçi kendisi musiki ile hiç ilerisi olmayan bir meslek seçmişti ama, bir oğlu olursa mutlaka müzisyen olarak yetiştirmek azmindeydi. Nihayet, Dr. Blau 1899 yılında bu arzusunun gerçekleşeceğini hissetti. Dünyaya gelen oğluna Macar viyolonisti Jenö Hubay'a karşı olan derin hayranlığının bir ifadesi olarak Jenö adını verdi.

Küçük Jenö, üç yaşında, minyatür bir kemanla ilk mûsiki derslerine başladı. İki yıl sonra da Kraliyet Musiki Akademisine girdi. Akademinin en küçük talebesiydi. Hocası da, ismini taşıdığı büyük «viyolonist Hubay... On beş yaşma geldiği zaman hakiki bir harika çocuk» olduğunu ispat edecek ve üç yıl sonra da iyi bir keman virtüözü olarak —aynı zamanda pivano, nazari vat ve kompozisyondan yüksek derecelerle— mezun olacaktı.

1921 yılında Amerikaya geçti. Büyük bir heyecan içindeydi. Zira menajeri kendisi için cazip bir turne hazırlamıştı. Lâkin hakikat hiç de tahminlerine uymadı. Büyük vaadlerle karşısına çıkan «menajer» in daha önce hiç kimsenin «menajerliğini» yapmamış olduğunu anladığı zaman iş işten geçmişti

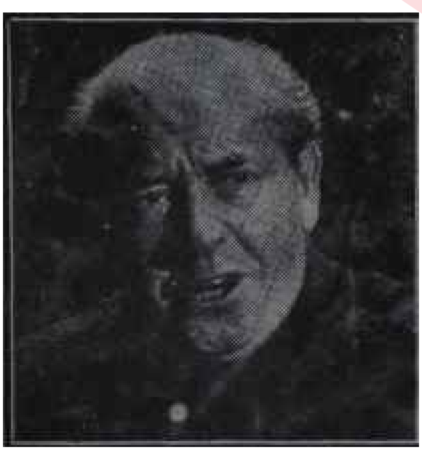
Bir müddet muhtelif orkestralarda hatta sinemalarda çalıştı. Anlaşılan Jenö Blau ismi şans getirmiyordu. Değiştirdi Eugene Ormandy adını aldı. Filhakika bu değişiklik' meslek hayatına adeta uğur getirmişti. Nedense, bir çok orkestra şereflerinin mukadderatı birbirini andırır. Ormandy'nin başarısı da Toscanini gibi, Fricsay gibi bir tesadüfle mümkün olmuştu.

Philadelphia Orkestrasını misafir şef olarak birkaç defa idare etmişti.. 1936 da üç yıl için bir mukavele imzaladı. Lâkin, bu sonradan temdid edilerek orkestranın Stokovski ile ilgisini tamamen kesecek, 1938 yılından itibaren Eugene Ormandv Philadelehia Orkestr rasınm daimi şefi ve müzik direktörü olarak mûsiki sahasında dünya çapında bir yer alacaktı.

Philadelphia Orkestrası, bu yıl, yaz başlarındaki Avrupa turnesinde 104 kişilik kadrosu ile dinleyicilerin hayranlığını gene Ormandv üzerine topladı. Fakat, onun hakikî değerinin, bilhassa .Uzun Süreli plâklarda.ki «Hi-Fi» devresinin başlaması ile takdir edildiğini kabul etmek lâzım. Bilindiği gibi, 33 1/3 devirli plâklar ilk defa Columbia tarafından piyasaya çıkarıldığı halde, yakın zamanlara kadar diğer plâk şirketleri daima daha başarılı neticeler elde etmişlerdi. Zira Columbia'nın pek kuru, tok bir akustik sistemi vardı. Gerçi bu, Amerikadaki dinleşicilerin müzik anlayışına uygundu. Hattâ- Toscanini de, oradaki başarısını —yan yarıya konserlerini bu nevi «kuru akustik» li stüdyolarda vermesine borçlu idi. Fakat, Ormandv'yi sadece plâk üzerinde tanıyanlar şöhretini daima şüphe ile karşılıyorlardı.

High Fidelitv'lerle Columbia, mükemmel bir kayıt sistemine geçmişti. İşte, Eugene Ormandv'nıin hakiki değeri, sert, enerjik olduğu nisbette titiz üslûbu Avrupalılar tarafından bunun üzerine tamamen idrak edildi.

Bu gün, Dr. Blau'nun ideali — tahmininden de fazla — gerçekleşmiş oluyor. Amerikanın en büyük üç orkestrasından biri olan Philadelphia'da (diğerleri Boston Senfoni ve Nev York Filârmonik Senfoni Orkestraları) en kudretli iki orkestra şefinden biri" de Eugene Ormandıy'dir. Diğerinin Charles Munch olduğunu hatırlatmağa lüzum var mı?

Ormandy idare ediyor

Avrupa'yı da fethetti

istanbul

Nevin Seval
Girdi

Küçük Sahne'de ihtilâf

Küçük Sahne Tiyatrosu, altına faaliyet mevsiminin başında esaslı bir değişikliğe uğruyor. Beş yıldan beri Yapı ve Kredi Bankasının finanse ettiği müessesenin bundan böyle kendi kendisini idare etmesi icabetmektedir. Bu bir tiyatro için mühim bir hadisedir ve Küçük Sahne beş yıl müddetle elinden tutularak yürütülmüş olmakla, bahtiyar teşekküllerden birisidir.

Bilindiği gibi beş yıl evvel, Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü bulunan Muhtin Ertuğrul, Devlet tiyatrosundan ayrılırken Yapı ve Kredi Bankası ile bir anlaşma yapmış ve Bankanın her türlü müzahereti ile İstanbul'da Küçük Sahne tiyatrosunu kurmuştu. Küçük Sahne, seçme bir kadro ile işe başlamış, İstanbul'da eksikliği hissedilen bir tiyatro boşluğunu doldurmuştu. Fakat sonraları tiyatro, verdiği eserlerde başlangıçtaki üstünlüğü muhafaza edememiş, bununla beraber kendisine bağladığı bir sınıf seyirciyi sonuna kadar tutabilmişti. Şimdi, beş yıl sonra tiyatronun şahsiyet sahibi olduğuna kanaat getirerek desteklikten çekilen Yapı ve Kredi Bankası yerinde bir harekette bulunmaktadır. Temenni olunur ki oradan tasarruf edeceği' tahsisatla yeni bir sanat müessesesinin kalkınmasına çalışsın.

Ancak, eğer durum sadece Küçük Sahne tiyatrosunun rüştünü ispat etmeye mecbur bırakılmasından ibaret olsaydı, hadise tiyatro sevenler için memnuniyetle karşılanırdı. Fakat işin henüz ilk adımında bazı sürprizler var.

Küçük Sahne Tiyatrosu, Bankanın verdiği tahsisatla faaliyette bulunduğu müddetçe, (hatta tatil devresi de dahil olmak üzere, aylık ücret almak sureti ile tiyatronun rejisörlük ünvanını muhafaza eden Muhsin Ertuğrul şimdi bu vazifesinden ayrılmıştır. .

Diğer taraftan, şahsiyetini ispat etmesini beklediğimiz bu genç tiyatro daha perdesini açmadan çözülme emareleri göstermeye başlamış, yeni rejisör Agâh Hün ile sanatkârlardan Lâle Oraloğlu - hem de bir rol tevzii yüzünden - ihtilâfa düşmüşler ve Lâle Oraloğlu tiyatrodan ayrılmıştır.

Hâdiseleri objektif olarak gözden geçirecek olursak, ümitsizlik için hiçbir sebep bulunmadığını ve Küçük Sahne tiyatrosunun bugün sahip olduğu imkânlar içinde • maddî ve manevî - mutlaka muvaffak olabileceğini anlarız. Her şeyden evvel, beş senedir birlikte çalışmak suretiyle anlaşmış bir ekip ve o ekibin beş senelik repertuıvarı ile bir de mekânı var. Üstelik; bu tiyatronun beş senedir kazanılmış bir umumi efkârı mevcut ki bu kazanç yüzbinlerce lira ile değişilmez.

Geriye kala kala Muhsin Ertuğru'un ayrılması ile sanatkârlar arasında beliren rol anlaşmazlıkları kalıyor. Muhsin Ertuğrul ikinci defa Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü olduktan sonra esasen tiyatronun sanat ve idari işleri ile meşgul olamıyor ve bu hizmetleri gayrı resmi ve isimsiz olarak bu gün kadro içinde kalanlar yapıyorlardı. Binaenaleyh hisse kapılmadan karar verebilecek bir kurmay heyeti seçebilirse, Küçük Sahne sanatkârları, işlerin eskisinden de iyi yürüdüğünü göreceklerdir. Sanatkârlar arasında çıkan ihtilâfa gelince, hemen her tiyatroda bu gibi anlaşmazlıklar olur ve hemen her zaman bir hal çâresi bulunur. Bu defaki anlaşmazlık «Çayhane» isimli eserlerdeki rollerin tevziinden

Agâh Hün
Mirasa kondu

Lale Oraloğlu
Çıktı

çıkmıştır. Hâdise basittir. Bu arada Küçük.Sahnenin iki büyük kazancından da bahsetmeden' fazlımızı bitirmek doğru olmıyacak: Sahnemizin büyük kabiliyetlerinden Nevin Seval ile Heyecan Başaran' Küçük Sahneye intisap ediyorlar.

Rejisör en büyük isabeti göstererek «Çayhane» deki Geyşa rolünü 'Nevin Seval'a vermiştir. Bütün sahne elemanlarımız gözden geçirilirse, Ankara da dahil olmak üzere, bu rol için Nevin Seval'dan daha uygun bir sanatkâr seçilemezdi. Biz Lâle Oraloğlu'nun bu rolü oynamak için anlaşmazlık çıkarmış olduğuna inanmak istemiyoruz. Zira her sanatkârın - ne kadar iyi olursa olsun ve Lâle Oraloğlu iyi bir saatkârdır - her rolü herkesten iyi oynayabileceğini iddia etmesi makul bir iddia değildir.

Ankara

Perde açılıyor

30 Eylül akşamlından itibaren Ankara 955 - 56 tiyatro sezonuna girmiş bulunuyor. Şehrin büyük imtyazı sayılan Devlet Tiyatrosunun Küçük Tiyatro bölümü o akşam Namık Kemal'in «Akü Bey» isimli eseri ile tiyatro mevsimine başlamış oldu. Müteakip akşam, yani ekimin birinci akşamı Selâhattin Batu'nun «Oğuz Ata» isimli destanı ile Büyük Tiyatro, 2 Ekim akşamı da «Rigoletto» ile Opera bölümleri sezona giriyorlar.

«Rigoletto» bilindiği üzere geçen sene mevsim sonunda yalnız bir gece temsil edilmiş, iki kıymetli sanatkâr Orhan Günek ile Ferhan Onat'ın büyük takdir topladıkları bu eseri göremedikleri için bir çok; tiyatro sever Ankaralı hayıflanmıştı. Şimdi sezonun aynı eserle başlaması bu arzuyu tatmin edecek ve sanatseverleri memnun bırakacaktır.

TİYATRO

Fakat Büyük Tiyatro'daki «Oğuz Ata ile Küçük Tiyatrodaki «Akü Bey» ne maksatla sahneye konmuş?

Telif eser memleketin gerçek davasıdır ve bunu ısrarla, sabırla tahakkuk ettirmeye çalışmalıyız. Ancak bu kabil hareketler, dâvaya hizmet değil, ihaneti tazammun eder.

Evvelâ «Akif Bey» i alalım: «Akif Bey» tiyatro olarak nedir, sahne için kıymet derecesi ve seyirci için alâka çekiciliği ne kadardır?

Büyük Vatan Şairimiz Namık Kemal tarafından yazılmış olması bu eserin illa da büyük bir sanat değeri taşımasını icabettirmez. Nitekim «Akif Bey» Türk tiyatrosu tarihi için bir örnek, bir isim ve bir değerdir ama bugünün tiyatro sanatı için çok zayıftır. Ona harcanacak emek herhangi bir genç yazıcının eserine sarf edilse, mutlak surette tiyatro sanatımızın kalkınmasına hizmet edilmiş olur. Fakat aslında tiyatro bakımından bir kıymet ifade etmeyen bir eseri sadece Namık Kemal tarafından yazıldığı için sahneye koymak hatadır. Şayet Muhsin Ertuğrul bir zamanlar İstanbul Şehir Tiyatrosunda yaptığı gibi, Türk tiyatrosu tarih matineleri tertip etmiş olsaydı ve bu matinelerde Türk tiyatrosu tarihinden seçme örnekler vermek yoluna gitseydi, hem Devlet Tiyatrosunun konservatuvar ruhuna uygun bir harekette bulunmuş., hem de Türk tiyatrosuna gerektiği şekilde hizmet etmiş olurdu.

Halbuki, Devlet Tiyarosunun profesyonel sahnesi tiyatro sanatının en güzel ve en mütekâmil eserlerini göstermek suretiyle Türk seyircisini yetiştirmek, onun ruhi ihtiyacını karşılamak vazifesiyle mükelleftir, .

«Akif Bey» basit bir aile vakasının facia ile bitişini, üç .maktulle bir katilin ortada kalışını tasvir eder. Şayet vakasında biraz sanat eseri bulunsaydı, yüzlerce senedenberi temsil edilmekte olan diğer tragedia ve haileler derecesinde olsaydı, elbetteki "«Akif Bey» in sık sık temsili bize şeref kazandırırdı. Ama bugün? Kuvvetli bir şairin, ilk defa karşılaştığı değişik bir sanat sahasındaki denemesinden ileri bir kıymeti olamayan bu gibi eserlerin, hususi müsamereler dışında ve hele Devlet Tiyatrosu temsilleri meyanında sıraya konması hangi müellifi, ne suretle teşvik mânasını taşıyabilin? Tekrar edelim ki bu gibi eserlerin yeri Devlet Tiyatrosunun normal repertuvarı değil, hususi seanslardır.

Türk tiyatro eserlerinden örnekler vermek üzere hususi bir temsil programı hazırlanmalı ve Namık Kemal, Şinasi, Abdülhak Hâmit, Musahipzade, İbnirrefik ve diğer müelliflerimizin eserleri bu. seanslarda temsil edilmelidir. Devlet Tiyatrosunun Konservatuvara dayanan mânası ancak o zaman ifadesini bulurdu.

Ya «Ağız Ata»?

Ankaralı seyirciler hiç şüphesiz Küçük Tiyatro'da bunalacaklardı. Orada bunalacaklardı da, sanki Büyük Tiyatro'dan zevk mi alacaklardı? Gerek bundan evvelki tecrübeler, gerekle provalardan edinilen intibalar maalesef böyle bir ümid vermekten uzaktır. «Oğuz Ata» nev'inden iki piyesin hatırası Ankaralıların hafızasından henüz kaybolmamıştır. Bulardan biri «Güzel Helena», öteki ise «Gılgameş» tir. «Güzel Helena» - ki «Oğuz Ata» aynı muharririn eseridir - kendisini ancak bir Yunanlı rejisörün çok ustalıkla sahneye koyatro severleri pek hoş bir sürprizin beklen azap ve duyulan can sıkıntısı ise malûmdur. Eğer provalardan temsile bir değişiklik olmazsa - meselâ piyesin kaldırılması gibi • Büyük Tiyatro'da da tiyatro sevenleri pek hoş bir sürprizin beklemediğini söylemek icap eder. Bir değişiklik ihtimali ise yoktur.

Öteki tiyatrolar

Küçük Sahneyi müteakip İstanbul Şehir Tiyatrosu, ananesi gereğince 1 Ekim akşamı her iki sahnesinin de perdelerini açıyor. Şehir tiyatrosu son senelerde bilindiği gibi Shakespeare'le başlamak itiyadından vaz geçmiş bulunuyor. Komedi tiyatrosu bu sene yeni binasında faaliyete geçti. İlk eser olarak Moliere'in «Kibarlık Budalası» ile Jean Paul Sartre'ın «Gizli Oturum» u ele alınmış. Dram bölümü ise, Melek Tiyatrosu hazırlanmadığı için bir yıl daha, eski salaş tiyatrosunda çalışmaya mahkûm. Dram tiyatrosunda ilk eser George Buchner'in «Danton' un ölümü» dâir. İkinci defa aynı sahnede temsil edilmekte olan eserin bu defaki mizanseni tamamiyle değişiktir.

İstanbul'da diğer tiyatrolar harıl harıl hazırlanmaktadır. Bunlardan Gençlik tiyatrosu yakında Eminönü sahnesinde Necati Gumalı'nın «Boş Beşik» isimli eserini temsile başlıyacaktır. Bilindiği üzere Gençlik Tiyatrosu bu eseri ilk defa Almanya'da Erlangen talebe tiyatroları festivalinde temsil etmiş ve takdir top lamıştı.

Geçen mevsim Ses Tiyatrosu sahnesinde her gün saat altıdan itibaren temsiller vermiş olan Çığır Sahne tiyatrosu da yeni mevsime hazırlanmaktadır. Bu tiyatronun hemen harekete geçememiş olması tiyatro binası derdini halledememesindendir. Bununla beraber İstanbul Belediyesi eski Halkevi sahnelerinden birisini bu tiyatroya tahsis etmiş ve gerekli hazırlıklara girişilmiştir.

Yaz aylarında, İstanbul'un muhtelif semtlerinde temsiller veren Haldun Dormen'in Meydan Tiyatrosu da devamlı temsiller içki hazırlanmaktadır.

İstanbul'un eğlence tiyatrolarına gelince, ©unlar arasında şimdilik tam bir bütün teşkil eden İstanbul Operetidir. Operet sanatkârlarımız tarafından kollektif ortaklık şeklinde kurulmuş bulunan bu tiyatro iki yıldır, gittikçe gelişen bir sanat varlığı gösteriyor. Bu sene Ankara ve İzmir'den sonra Bursa ve Eskişehir'di) de temsiller verdikten sonra İstanbul'a dönen heyet, derhal faaliyete geçerek yeni mevsim hazırlığını ikmal etmiştir. İstanbul Opereti 4 ekim akşamı Muzaffer Hepgüler'in tertiplediği ve «Fener - Galatasaray, Vefa - Beşiktaş» ismini taşvan müzikli oyuna başlayacak. Şen Ses Tiyatrosu bu yıl Zeki Alpan'ın rejisörlüğünde hazırlanıyor. Tevhit Bilge'nin de arkadaşları ile ayrı bir operet topluluğu kurmaya hazırlandığı bilinmektedir.

Muammer Karaca, geçen sene olduğu gibi bu sene de sezona geç girecek. Bilindiği gibi, büyük bir sükse yapan «Etnan Bey Duymasın» isimli komedisi ile Muammer İstanbul ve Ankara'dan sonra Fuar müddetince de İzmir'i kahkahaya boğmuştur. İstanbula henüz dönmüş bulunan Karaca topluluğunun derhal sezona girmesi beklenemez. Muammer'in «Etnan Bey Duymasın» ile mi. yoksa, «Cibali Karakolu» ile mi sezona başlayacağı hakkında kesin bir karar verilmiş değildir. Bu arada «Millî İhtikâr Anonim Şirketi» isimli yepyeni bir eserle başlaman da bahis mevzuudur.

S P O R

Futbol

Ölü bir hafta

Mahalli seçimler münasebetiyle haftayı boş geçirmemek isteyen büyük kulüpler, hem kulüp kasasına üç beş kuruş hasılat temin etmek ve hem de takımlarına life arifesinde maç yapmak kabiliyeti kazandırmak maksadiyle hususi organizasyonlara girişmişlerdir. İşte bu kabilden olarak Fenerbahçe Cumartesi günü Bursa'da Acar İdmanla, Galatasaray Alpullu'da Şeker Sporla, İstanbulspor da limitte Baç sporla karşılaşmıştır.

Fenebahçe . Acar İdman maçı

Günlerden 24 Eylül Cumartesi idi Bursada Atatürk stadının trübünlerinde tam yedi bin kişi Fener - Acar İdman maçını seyre gelmişti. Doğrusu istenirse bu rakkam on beş bin kişilik stad için azdı. Alâkasızlık daha ziyade günün Cumaresi olması ile izah ediliyordu. Pazar günü bu yekûnun iki misli olması hiçten bile değildi denilmektedir. Fenerbahçeliler bu seyahate tam kadro ile iştirak etmişlerdi. Evet hem idareci ve hem de futbolcu bakımından tam kadro 9e...

Maçtan evvel umumî kanaat Sarı • Lacivertlilerin kazanacağı noktasında toplanıyordu. Dakikalar ilerledikçe bu şekilde düşünenlerin yanıldığı görüldü. Fenerbahçe yeni antrenörü Markoş'un tatbik ettirmeye çalıştığı Macar sisteminde bir türlü muvaffak olamıyordu. Daha doğrusu Fenerbahçe bu sisteme uyamıyordu. Bundan evvel İzmir'de yapılan maçta bu usul kötü bir imtihan daha vermişti. Lig maçları arifesinde bu seri muvaffakiyetsizlikler taraftarlarını üzdüğü gibi idarecilerde de bir huzursuzluk yaratıyordu. Acaba ilerlerde Fenerbahçe ne netice alacaktı? Ölçü «on maçlara göre tutulursa bu pek parlak olmazdı. Bursadaki maç kaçan sayısız fırsatlardan sonra 0 - 0 beraberlikle neticelendi.

Galatasaray - Şekerspor

Geçen halta Cumartesi ve Pazar günleri Alpulluda Şekerspor sahasında Galatasaray iki karşılaşma yaptı. Bunlardan ilkini 5 - 1, ikincisini 2 - 0 kazanan Sarı • Kırmızılılar umumiyetle Alpulluda müspet bir İntiba bıraktılar Transferde Metin ve Saim gibi iki elemanı alan G. Saray takımının liglerde hakiki söz sahiplerinden biri olduğu kanaati hâkimdir.

Dışarda hâdiseler

Geride bıraktığımız haftada Avrupa futbolu iki büyük imtihan verdi. Bunlardan bir tanesi Budapeşte'de «Nep» stadında yüz on iki bin seyirci önünde oynanan Macaristan - Rusya, digerisi ise Belgrat şehrinde oynanan Yugoslavya - Almanya milli karşılaşmaları idi. Bunların ilki 1 - 1 berabere, ikincisi ise S - 1 Yugoslavvanın galibiyeti ile neticelenmiştir. Her iki karşılaşmanın mevsim başında olması futbol vadisinde büyük iddiaları bulunan bu milletlerin nasıl programlı çalıştıklarını pek canlı bir şekilde gösteriyor. 1956 senesinde Melburnda yaplacak olan Dünya futbol şampiyonasına şimdiden hazırlanmakta olan milletler bakalım bu gayretlerinin semeresini elde edebilecekler mi? Buna şimdiki halde ne evet, ne de hayır denebilir. Yalnız burada' bir noktaya işaret etmek isteriz, o da dünya şampiyonu olan Almanların J954 senesinden bu tarafa yaptıkları bütün hususi karşılaşmaları peş peşe kaybetmiş olmalarıdır. Hiç şüphe yok ki bu mağlubiyet serisi kazandıkları başarıyı gölgelemiş bulunuyor. Antrenör Heberger'in ihtiyarlıktan şikâyet ile takımını gençleştirme yoluna gittiği malûmdur. Fakat ne olursa olsun hu mağlubiyetler Almanlardan beklenmiyordu. İşin garibi Alman matbuatında antrenöre ait bir

Macar Puskas

Paçayı kurtardı

tek aksi sözün çıkmayışıdır. Bunun sebebi dana ziyade milletinin kendisine olan itimad ve inancının tam olmasıdır. Mazallah Herberger bizde olsaydı ve Dünya şampiyonluğunu kazandıktan sonra takımı böyle mağlubiyetlere uğratsaydı Antrenörün ve teşkilâtın şimdi yerinde yeller eserdi. Belki de bu adamları vatan haini bile ilân ederdik. İnanç ve itimad her işte esası teşkil ediyor. Bu hakikatten bir parça da bizim nasiplenmemiz icap etmektedir.

Atletizm

Bob Mathias Türkiye'de

Uzun boylu, geniş, iri yapılı battaniyeye sarılmış vaziyette pistin bir kenarında oturan gence sokulan gazeteciler «siz hiç heyecan duymuyor musunuz» dediler. Uzun boylu gencin verdiği cevap şu oldu: «Hakemler heyecana puvan vermiyorlar ki...» Vakfa 1952 senesinde Helsinki olimpiyatlarında cereyan ediyordu. Sakin ve kendinden emin vaziyette bulunan gencin adı Bob Mathias'tı. Bu isim spor dünyasında 1948 senesinde tanınmaya başlamıştı. Londra Olimpiyatlarında dünya dekatlon şampiyonluğunu kazanan Bob Mathias eğer sadece tek başına bir milleti temsil etmiş olsaydı muhtelif branşlardaki parlak dereceleri ile bir takımdan daha fazla puvan toplayabilirdi. Mathias'ın 1952 senesinde Helsinkide tekrardan Olimpiyat şampiyonluğunu kazanması atletizm vadisinde dünya çapında bir hâdise olarak kabul ediliyordu. Daha sonra bu genç atletin rejisörlerin kucağına düşerek film çevirdiği haberi duyuldu. İşte o zaman dünya amatör sporu büyük bir kayba uğrama]' ti. Bob Mathias, bu hareketinden sonra profesyonel ilân edildi Profesyonellik onu son derece sarstı ve âdeta hüviyetini değiştirerek bambaşka bir mizaçta insan yaptı. Mathias her Amerikalı gibi kendi şansını, kendi tayin etmesini biliyordu. Bu kötü haleti ruhiyenin tesirinden kuvvetli iradesini kullanarak sıyrılmasını bildi. Kendine' yeni bir rota çizmişti. Bu rota bir dünya turuna çıkmak ve uğradığı bütün milletlerin atletleri ile temaslar yapmak, onlara filmler göstermek, konferanslar vermek ve nazari olarak öğrettiği şeylerin tatbikatını yapmaktı. İşte bu sebeple geçen hafta içerisinde Mathias İstanbul'a geldi. Denilebilir ki İstanbul gazeteleri hu büyük ve idealist atleti tanıtmak için ellerinden geldiği kadar çalışmıştı. Evet, o günlerde gazetelerin spor sahifeleri Mathias'ın resimleri ve onu tanıtmaya yardım edecek olan yazılarla doluydu. Nitekim Amerikan Kültür Hey'etinde verdiği konferans ve gösterdiği filmler büyük bir meraklı kütlesi tarafından alâka ile dinlendi ve seyredildi. Sıra bu gösterilerin tatbikatına gelmişti. Mithatpaşa Stadında randevu saatinde maalesef ismi birinci 'kategoride olan bir tek atlete rastlanmadı. Ekserisi genç atletlere Mathias muhtelif tavsiyelerde bulundu. Onlara kendisini başarıya götüren sırların anahtarlarını verdi. Doğrusunu söylemek icap ederse bu alâkasızlık Mathias'ı son derece üzmüştü. Evet o şöhret yapmış adetleri bekliyordu. Fakat bizim çok bilen kıymetlerimiz ayaklarına gelen dünya çapında bir atletten faydalanmayı beceremediler. Acaba bu alâkasızlığın sebebi ne idi? Buna verilecek cevap hem teşkilâtın hem de atletlerimizin son derece lakayt oluşları şeklindedir.

Teşkilât

Harcanmak istenen **hakem**

Haftalar var ki gazetelerin spor sahifesine bir göz atan okuyucular hemen hergün beynelmilel hakem Sulhi Garan'a ait yeni bir haberle karşılaşıyorlar. O kadar çeşitli sözler ve o derece birbirini nakzeden iddialar, gazete sütunlarında yer alıyor ki hangi tarafın haklı olduğunu tayin etmek imkânsız Bu hadise maalesef gazetelere hakiki veçhesile aksetmiş değildir. Yazanların ekserisi bu işin derinine gitmeden, sadece sathi bir görüşle ve davayı diledikleri

taraftan tutarak izaha çalışıyorlar. AKİS' in esas menbadan elde ettiği istihbarat şöyledir: ,

Hadisenin başlangıcı

Had ise Triyestede oynanan Türkiye • İtalya milli maçının akşamı cereyan etmiştir. Bir gazeteci olarak İtalyaya gitmiş olan Sulhi Garan o akşam gazetesine maçın cereyanını bildirirken Türk yan hakemi Zülbahar Sağnak'ın bizim taraflımızı iltizam ettiğini bildirmişti. Bu hadise orada bulunan idarecilerin canını bir hayli sıkmıştı. Kafileye başkanlık eden Federasyon üyesi Eşfak Aykaç, Sulhinin Milli takımın elde ettiği bir muvaffakiyeti gölgelemek istediğini söylemişti. Hatta bu arada Sulhiye tecavüzler de vâki olmuştu. Daha sorara yurda avdet edilmiş ve her iki şahıs ta yaptıkları basın toplantısında birbirlerini hedef tutan sözler sarfetmişlerdi. Ayni zamanda yan - hakem Zülbahar Sağnak Sulhinin kendisine neşren hakaret ettiği iddiası - ile federasyona bir müracaatta bulunmuştu.

Merkez hakem komitesinin müdaha leşi

İşte bu sırada merkez hakem komitesi Umumi Kâtibi Tank Özerengin'in Sulhi Garan'ı komiteye davet ederek «elimizde bir sürü vesaik var, suçlusun. Kendini müdafaa et, Sulhi» diye söze başlaması karşısında Beynelmilel hakem derhal itirazda bulunmuş, hem merkez hakem komitesinin bu işi tahkik etmek sefâhiyetinde olmadığını orada mevcut olan azalara anlatmış ve hem de umumi kâtibin peşin bir hükme sahip oluşunu protesto etmişti. Bunun üzerine Sulhi Garan avnca bir dilekçe ile Umum Müdürlüğe müracaat etmiş ve Triyestede kendisine karşı idarecilerin takındığı tavırdan dolayı bunu yapanların ceza görmesini istemişti. Geride bıraktığımız hafta içerisinde Beden Tediyesinden bir müfettiş gelmiş ve vaziyeti tahkik ederek koltuğuna sıkıştırdığı dosyayı şu sıralarda Ankaraya götürmüştür. Evrak neden sonra alâkalı merciine ulaşmış bulunuyor. Halihazırda merkez ceza hey'eti bu mevzu üzeinde hassasiyetle durmaktadır. Kulağa gelenlere göre federasyon üyeleri Sulhi'nin 'behemehal ceza almasını temin etmek irin kulu arkası faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Faaliyetlerinin ne dereceye kadar müsbet bir netice vereceği bilinmez. Zaten merkez ceza hey'etinin böyle bir tesir altında kalacağı da tahmin edilmiyor. Yalnız son hadiseler, meselâ Sulhi'nin F. İ. F. A. nın istediği iki Türk hakemi listesinden çıkartılması ve merkez hakem komitesi tarafından şehrimizde açılmış olan tekâmül kursuna resmen davet edilmemesi, bu kurs neticesinde lig maçlarını idare etmek hakkının 32 hakeme münhasır bırakılması mevcut teşkilâtın beynelmilel hakeme sempati beslemediğini göstermeye kâfi birer misaldir. Sulhi Garan evliya değildir. Onun sevepları okluğu gibi pek çok ihataları da vardır. Belki de hatâ yekûnu sevabından fazladır. Fakat bu bir husumeti ve daha doğru bir deyimle onun ayağını spor çevresinden kaydırmayı icap ettirmez. İdare adamlarının kin ve husumeti bir tarafa bırakılıp hissiyatlarına mağlup olmadan karar vermek, vazifeleri icabındandır.

A T Ç I L I K

Yarışlar

Komiserler heyeti

Cuma günü, yapılan yarışlarda, hoparlörlerden Komiserler Heyetinin bir kararını işiten eski yarış meraklıları bir şaşkınlığa düşmekten kendilerini alamadılar. Zira, komiserler heyeti ilk defadır ki, ortaya çıkan bir meselede talimatnamenin kendilerine verdiği selâhiyeti tam mânasiyle kullanarak, açık ve kat'i bir karar veriyor ve bu kararı gizlemeden ve zaman kaybetmeden halka duyuluyordu.

Bu değişikliğin sebebini merak edenler, hemen ellerindeki resmî programın ikinci sayfasını çevirdiler, komiserlerin isimlerine baktılar. Evet, komiserler heyetinde bir değişiklik vardı. Kemal Tamer, üçüncü 'komiser olarak tayin edilmişti. Bu değişiklik esasen bekleniyordu. AKİS geçen sayısında, Jokey Klübü Ankara Temsilcisi Kemal Tamer'in Komiserler Heyetine girmesini icap ettiren sebepleri ve bu uğurdaki mücadelesini okuyucularına haber vermiş bulunuyordu. Mücadele Kemal Tamer'in lebine neticelenmiş ve meyvalarını vermek içini zamana ihtiyaç göstermemiştik

Doping rezaleti

Hadiseden bir az evvel doru bir safkan arap kısrak, tartı mahallinin önünde dolaştırılıyordu. Kısrakta tuhaf bir hal vardı: ter içinde idi, güçlükle ve derin derin nefesler alıyordu, titremeler geçiriyordu, tüyleri adeta tersine dönmüştü, hele gözleri alev alev olmuştu. Vazifeli veterinerler atı müşahede ediyorlardı. Zavallı kısrak birdenbire, sağ tarafına yıkılıp can çekişmeye başladı. Etrafına birden bire meraklılar toplandı. Çehrelerde büyük bir hüzün okunuyordu. Bir saf kanı bu âkibete sürükleyenler kimlerdi? Ne *ceza* göreceklerdi? Herkes bunu merak ediyordu. Veterinerlerin müdahaleleri ve yapılan enjeksiyonlar hiç bir fayda vermedi. Sabra isimli arap kısrağı artık yaşamıyordu. Sahra, sahada ölen ilk yarış atı değildi. Yarış meraklıları bu' anda Dandi'nin, Hacıyatmaz'ın ve daha bir çoklarının feci ölümlerini hatırlıyorlardı. Doping, yani gayri meşru yollarla kazanma hırsı, bir kurban daha veriyordu. Bu belli mühim değildi. Mühim olan, bu hadiselerin müsebbiplerinin gene gizli kalıp, menfur işlerine serbestçe devama imkân bulup bulamıyacakları idi. Komiserler Heyetinin 'kararı, ölen atla alâkalı seyis, jokey, antrenör ve at sahibinin tahkikat neticesine kadar yarış yerlerine ve yarışçılık muhitlerine girmelerini menediyordu. Bu enerjik karar, işin akıbeti hakkında emniyet uyandırdı. Mes'ul veya mes'uller tespit edilecek ve kısa zamanda cezalandırılacaktı. Mes'uliyeti olmayanlar da sabaya dönecek ve açık alınla işlerine devam imkânını bulacaklardı. Bu hareket tarzı, bundan evvel cereyan eden buna benzer hadiselerdekinin, tam zıddı, fakat talimatnamenin ruhuna en uygun olanı idi.

Niçin müsamaha?

Bütün bunların yanında, talimatnamenin çok sarih bir maddesinin ihlâline göz yummada yeni Komiserler Heyeti de seleflerin ananesine uymaktan geri kalmadı. Ötedenberi görülmeyen bu husus. Jokeylerin atlarını düz yolda bir iz üzerinde sevketme mecburiyetidir.

Hele bu kaideye riayetsizlik başka bir atın kazanma şansını azaltacak veya ortadan kaldıracak şekilde olursa daha büyük bir ehemmiyet kazanır. İster jokeyin atı dizgin etmekteki aczinden, ister atın huysuzluğundan veya akta gelmeyen bir sebepten dolayı olsun, talimatname düz yolda bir iz üzerinde gitmeyen atın jokeyinin cezalandırılmasını, eğer bu suretle bir diğer atın kazanma şansı haleldar edilmişse atın o yarış irin diskalifiye edilmesini emretmektedir. Cumartesi günkü yarışlarda, Zanapa isimli 'tay Simurg'u dışarı atmış, diğer bir yarışta da Relance isimli at, düz yolda Bülent'in önüne (baltalama girmişti. Komiserler Heyeti, bu gibi hallere, netice ne olursa olsun, göz yummamalı ve talimatnamenin kendisine yüklediği vazifeleri cesaretle ifa etmelidir.

Sahra can çekişiyor

Atçılığa doping

TÜRKİYE JOKEY KLÜBÜ

SONBAHAR AT YARIŞLARI

Yarışlar zevk ve Heyecan Kaynağıdır

Zengin İkramiyeler Klâsik Koşular

YARIŞLAR

1 Ekim Cumartesi ve 2 Ekim Pazar

Günleri Saat 14 de Başlar

Ankara Hipodrom Müdürlüğü